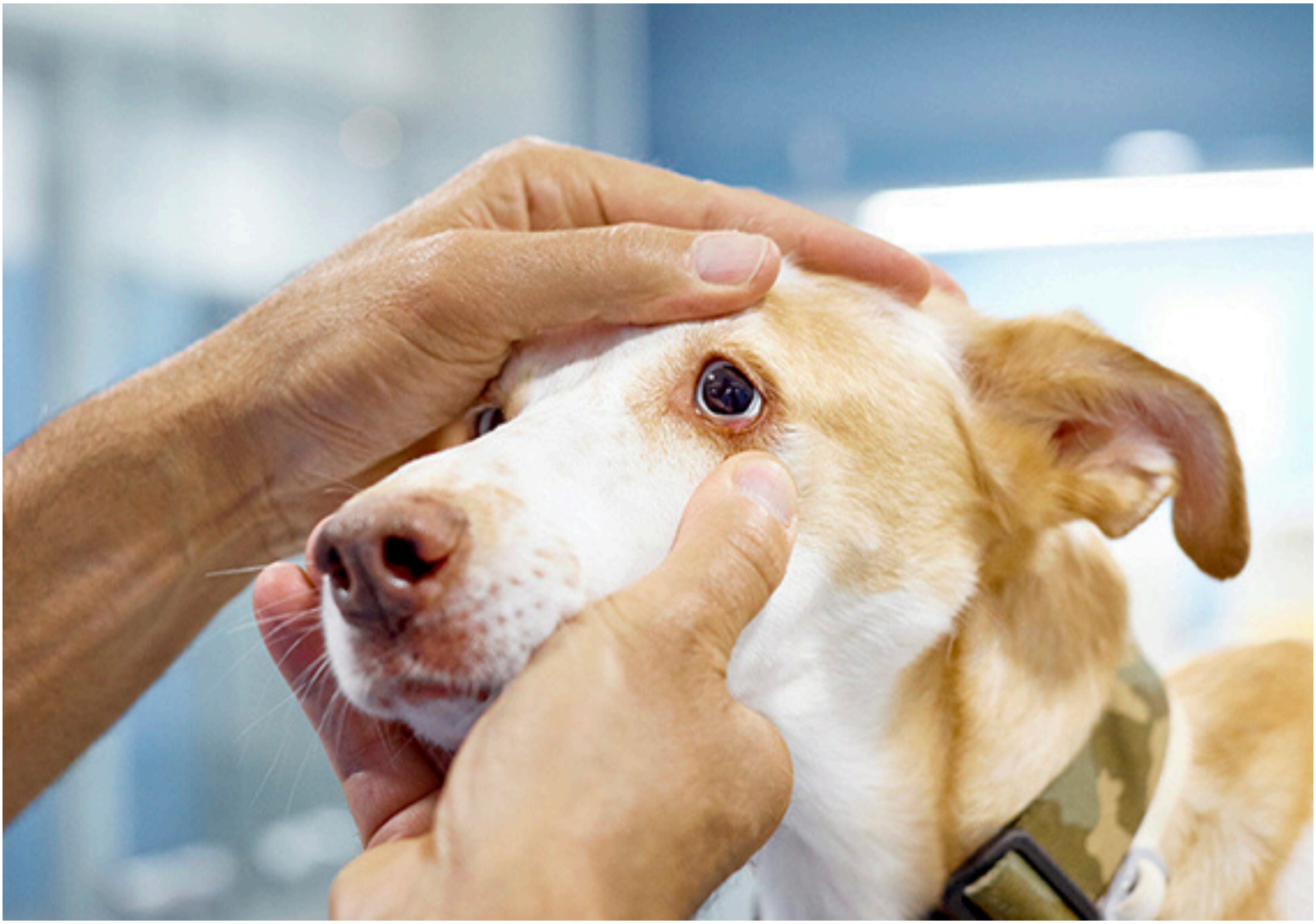
KEDİ VE KÖPEKLERDE

BAKIM, BESLEME VE EĞİTİM

KEDİ VE KÖPEKLERDE

BAKIM, BESLEME VE EĞİTİM

Editör
Veteriner Hekim
Tayfun NASUHBEYOĞLU

2026

Bu çalışma;
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
PET HAYVANLARI (KEDİ-KÖPEK) KURS PROGRAMI
modülüne ait müfredat çerçevesinde
yeni bölüm ve başlıklar eklenerek hazırlanmıştır.

İçindekiler

KEDİ VE KÖPEKLERDE
BAKIM, BESLEME VE EĞİTİM

1. KEDİ IRKLARI

Yerli Kedi Irkları

Van Kedisi
Ankara Kedisi

Sık rastlanılan Kedi Irkları

İran Kedisi (Persian-Fars)
British Shorthair (Britanya Krallığı)
Exotic Shorthair (İran-Amerika)
Scottish Fold (İskoçya)
Siyam kedisi (Tayland)
Chinchilla (Güney Amerika)
Foldex kedisi (Kanada)
Ragdoll kedisi (ABD)

2. KÖPEK IRKLARI

Av ve spor köpeklerinin özellikleri

Dalmaçya (Hırvatistan-Av-İtfaiyeci)
Dauna (Danimarka-Almanya-Av-Bekçi)
İngiliz setter (Av)
Beagle (Birleşik krallık-Av)
İngiliz puanter (Av- gümrük)

Ev ve süs köpeklerinin özellikleri

Malta köpeği
Terrier
Chihuahua-şivava-çivava
Japon köpeği
Pekinese
Yorkshire terrier
Pug (Çin)
Brüksel griffonu (Belçika)
Fransız bulldog
Bobby

İçindekiler

İş köpekleri köpeklerinin özellikleri

Kangal (Türkiye-Çoban-Koruma)
Akbaş (Türkiye – Çoban-Koruma)
Alman Çoban Köpeği - Alman Kurdu (Almanya-Arama Kurtarma-Güvenlik)
Akita (Japonya – Bekçi - Koruma)
Boxer – bokser (Almanya – Bekçi – Dövüş –Polis)
Chow chow (Çin- bekçi)
Labrador retriever (Kanada-narkotik-rehber-arama kurtarma)
Rotweiler (Almanya-Bekçi-koruma)
Collie (İskoç-çoban-kurtarma-rehber)
Saint Bernard (İsviçre – Arama kurtarma –bekçi)
Doberman (Almanya – iş)
Golden Retriever (İsviçre-BK-avcılık-arama kurtarma-rehber)
Sibirya kurdu - Husky
Belçika çoban köpeği (Bekçi - Koruma)
Buldog (Birleşik krallık –Dövüş)
Border collie (Birleşik krallık -İskoçya çoban köpeği – yarışma)

Türkiye Kökenli Yerli Köpek Irkları

Kangal
Akbaş
Aksaray Malaklısı
Kars Çoban Köpeği
Kafkas Çoban Köpeği
Zerdava
Tarsus Çatalburun
Zağar
Tonya Finosu (Kobi)
Arabacı Palisi
Anadolu Sultan Tazısı
Karadeniz Dağ Köpeği

Yasaklı Irklar

Dogo Argentino (Arjantin)
Amerikan Pit-Bull Terrier
Bullmastiff (Birleşik krallık)
Amerikan Staffordshire Terrier
Staffordshire Bull-terrier

Tablo: Köpek Irklarının Başrolde Olduğu Film ve Diziler

İçindekiler

3. TIRNAK BAKIMI

Tırnak bakımında kullanılan araç gereçler

Tırnak Makası
Kediler İçin Tırnak Bakımı ve Kesimi
Köpeklerde Tırnak Kesimi
Kedirinize Tırnak Bakımı Yapmazsanız Ne Olur?
Köpeğinize Tırnak Bakımı Yaptırmazsanız Ne Olur?
Kedi Tırmalama Tahtası ve Evleri

Ayak tabanı yastığı ve ayakların bakımı

Kedilerde Pati Bakımı Neden İhmal Edilmemeli?
Pati Temizliği
Köpeklerde Pati Yapısı
Köpeklerde Pati Yastıklarının Bakımı

4. TÜY BAKIMI VE FIRÇALAMA TEKNİKLERİ

Tüylerin Bakımı
Tüy Topakları
Tarama Sıklığı
Tüy Fırçası / Tarağı
Hijyen ve Araç Temizliği
Tüy Dökücü Eldiven

5. GÖZLERİN BAKIMI

Kedi ve Köpeklerde Sık Görülen Göz Sorunları
Basit Önlemlerle Göz Sağlığını Koruma
Göz Temizliğinde Dikkat Edilecek Hususlar
Kedilerde Göz Çapaklanma Nedenleri?

6. ANAL BEZLERİN BAKIMI

7. KULAKLARIN BAKIMI

Kulak Yapısı
Köpeklerde ve Kedilerde Irka Özgü Riskler
Düzenli Kontrollerde Dikkat Edilmesi Gerekenler
Solüsyon Seçimi ve Temizlik Sıklığı
Kulak Temizliği Nasıl Yapılır?
Kulak Temizliğinde Kullanılmaması Gereken Malzemeler

İçindekiler

8. BANYO YAPTIRILMASI

Banyo Yaptırma Sıklığı
Banyo Yaptırırken Dikkat Edilecek Hususlar
Banyoya Alternatif: Kuru Şampuan

9. TIRAŞ

Kedi ve Köpeklerde Tıraş Yapma İşleminde Kullanılan Araç Gereçler
Kedi ve Köpeklerde Tıraş Yapma Tekniği ve Dikkat Edilecek Hususlar
Tıraş İşlemi Öncesi Hazırlık
Tıraş İşlemi

10. GENEL BİLGİLER-İÇ VE DIŞ PARAZİT

Parazit Nedir?
Parazitler Nasıl Bulaşır?
Parazitlerin Hayvanda Oluşturduğu Belirtiler
Parazitler Neden Tehlikelidir?
Hayvanları Parazitlerden Koruma Yolları
Yaygın Ektoparazitler (Dış Parazitler)
Pire
Kene
Bit
Uyuz
Türkiye'de Kedi ve Köpeklerde Kullanıma Uygun Antiparaziter Ürünler
İç Parazitler
Kancalı Kurtlar *(Hookworms)*
Tenyalar *(Tapeworms – Cestoda)*
Yuvarlak Solucanlar *(Roundworms – Ascarids)*
Kamçılı Kurtlar *(Whipworms – Trichurids)*
Kalp Kurtları *(Heartworms – Dirofilaria immitis)*
Akciğer Kıl Kurtları *(Lungworms)*

11. KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

Kedilerin Beslenmesi

Kedi Mamalarının Türleri ve Özellikleri
Mamaların Sınıflandırılması
İçeriğe Göre Sınıflama (Mama Tipleri ve Yaklaşımları)
Premium ve Süper-Premium
Organik ve Doğal
Çiğ
Vejetaryen
Ev Yapımı

Formuna Göre Sınıflama (Fiziksel Sunum Biçimi)
Kuru Mama
Yaş Mama
Yarı Nemli Mama
Özel Diyet Mama
Kedilerin Beslenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar
Kedilerin Su İhtiyacı
Yavru, Erişkin, Gebe, Emziren ve Yaşlı Kedilerin Beslenmesi
Yavru Kedilerin Beslenmesi
Erişkin Kedilerin Beslenmesi
Gebe Kedilerin Beslenmesi
Emziren Kedilerin Beslenmesi
Yaşlı Kedilerin Beslenmesi
Kedilerde Beslenme ve Diğer Önemli Hastalıklar
Beslenme Kusurları
Sindirim Sistemi Problemleri
Diğer Beslenme Hastalıkları
Köpeklerin Beslenmesi
Köpek Mamalarının Evde Hazırlanması
Köpeklerin Su İhtiyacı
Yavru, Erişkin, Gebe, Emziren ve Yaşlı Köpeklerin Beslenmesi
Yavru Köpeklerin Beslenmesi
Erişkin Köpeklerin Beslenmesi
Gebe Köpeklerin Beslenmesi
Emziren Köpeklerin Beslenmesi
Yaşlı Köpeklerin Beslenmesi
Köpeklerde Beslenme ve Diğer Önemli Hastalıklar
Besleme Kusurları
Sindirim Sistemi Problemleri
Diğer Beslenme Bozuklukları
12. KEDİ VE KÖPEKLERDE AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI
Ağız ve Diş Anatomisi
Dişlerin Görevleri
Diş Eti ve Ağız Yapısı
Dişin Yapısı
Diş Sağlığını Koruma Yöntemleri
Eğitim ve Alışkanlık Kazandırma (Düzenli diş fırçalama)
Diş Sağlığını Destekleyen Mamalar
Çiğneme Oyuncakları
Ağız Bakım Ürünleri (Jel, Sprey, Solüsyon)

Uygun Beslenme Düzeni
Yaygın Diş Problemleri
Diş Taşı Oluşumu
Diş Taşı Temizliği ve Tedavi Yöntemleri
Diş Çürükleri
Çürük ve Resorptif Lezyonların Karşılaştırması
Diş Dolgusu
Kedi ve Köpeklerde Kontrol Takvimi

Ağız içi Yapılar
Diş Eti (Gingiva)
Dil
Tükürük Bezleri
Damak (Palatum)
Ağız Mukozası

13. TUVALET VE KOMUTLA DAVRANIŞ EĞİTİMİ

Kedi ve Köpeklerde Yavruluk Döneminde Tuvalet Eğitimi
Yavru Kedilerde Eğitim Ne Zaman Başlamalı?
Yavru Köpekler İçin Tuvalet Eğitimi
Eğitim Öncesi Hazırlık
Ev İçinde Tuvalet Eğitimi
Dış Mekânda Tuvalet Eğitimi
Kediler ve Köpeklerde Evde Tuvalet Yapma Sorunu: Nedenler ve Çözümler
Kedi ve Köpeklerin Evde Yaptığı İdrar Kokusu Nasıl Giderilir?
Evde Uygulanabilecek Karışımlar
Köpeklerde Eğitim, Sosyalleşme ve Davranış Yönetimi: Bilinçli Bir Yaklaşım
Eğitim ve Sosyalleşmenin Temel Rolü
İstenmeyen Davranışların Önlenmesi
Çağrıldığında Gelme Eğitimi
Köpeklere Temel Komutların Öğretilmesi
Komut Öğretiminde Temel İlkeler
İleri Seviye İçin Hazırlık
Yürüyüşe Çıkmanın Önemi

1

KEDİ IRKLARI

1.1. Yerli Kedi Irkları

Ülkemizde yerli kedi ırkları arasında en çok bilinenleri Van Kedisi ve Ankara Kedisidir. Ayrıca tekir kedilerde yaygındır. Yerli yabancı birçok ırk türünde görülebilen üç renkli kedilere sıkça rastlanırlar. Üç renk kediler, ırk değil renk üzerinden tanımlanırlar. Şimdi sırayla bu iki yerli ırkı yakından inceleyelim:

Van Kedisi[i]

Van kedisi, cana yakınlığı, beyaz ipeksi kürkü, aslan yürüyüşü, tilkikuyruğunu andıran uzun ve kabarık kuyruğu, farklı göz renkleri ve suya olan düşkünlüğü ile öne çıkar. Dünya üzerinde melezleşmeden saflığını koruyabilmiş ender kedi ırklarındandır.

1.1. Yerli Kedi Irkları
- Van Kedisi
- Ankara Kedisi

1.2 Sık rastlanılan Kedi Irkları
- İran Kedisi (Persian-Fars)
- British Shorthair (Britanya Krallığı)
- Exotic Shorthair (İran kedisiyle American Shorthair kırması)
- Scottish Fold (İskoçya)
- Siyam kedisi (Tayland)
- Chinchilla (Güney Amerika)
- Foldex kedisi (Kanada)
- Ragdoll kedisi (ABD)

1.3. Kürk Desenli Kediler
- Tekir Kedi
- Sarman Kedi
- Smokin Kedi
- Miks – Üç renkli

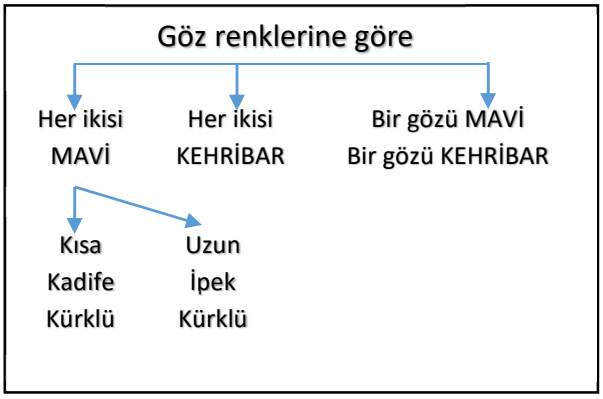

Van kedisi, 22. 04. 2006 tarih ve 26147 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2006/16 no'lu tebliğ ile tüm özellikleri kayıt altına alınarak, millî ırk olarak tescillenmiştir. Ayrıca genetik, morfolojik ve fizyolojik özelliklerinin korunması amacıyla 1992 yılında Van 100.Yıl Üniversitesi bünyesinde Van Kedisi Araştırma Merkezi (VKAM) kurulmuştur.

Van kedilerinin Anadolu'ya ne zaman ve nasıl geldiği tam olarak bilinmemektedir. Doğu Anadolu'nun sert iklimine uzun tüyleriyle uyum sağlamışlardır. Kışın karla kaplı coğrafyada soğuktan korunurken, yazın tüy dökerek Van Gölü çevresinin ılıman iklimine adapte olurlar.

Van kedisinin en dikkat çekici özelliklerinden biri suya olan ilgisidir. Yüzmeyi severler, suya yönelmeleri zorunluluktan değil, keyiften kaynaklanır. Özellikle ılık ve sığ sularda yüzmeyi tercih ederler; ev ortamında musluktan damlayan suya pati atabilir veya banyoda sahibine eşlik edebilirler.

Fiziksel Özellikleri

Van kedilerinin postu kalın, tüyleri normal uzunluktadır. Kulak çevresi ve kuyrukta görülen iki renklilik karakteristik bir özelliktir; nadiren vücudun diğer bölgelerinde de rastlanabilir. Uzun ve kabarık kuyruklarını dinlenirken altlarına alarak rahatlarlar.

Van kedileri, diğer türlere oranla biraz daha iricedir. Erkeklerde ortalama vücut ağırlığı 3,5 kg, dişilerde ise 2,8 kg'dır. Vücutları uzun, kaslı ve kemik yapıları iridir. Kulakları geniş ve pembe renktedir; dip kısımlarında yuvarlaklık göze çarpar. Yavruların iki kulağı arasında bazen siyah benekler görülebilir.

Van kedilerinde sağırlık oranı oldukça düşüktür (%2–3 civarında) ve genellikle mavi gözlü bireylerde görülür. Bu özellik Ankara kedisiyle karıştırılmamalıdır.

Van kedilerinin göz renkleri üç çeşittir: her ikisi mavi, her ikisi kehribar veya biri mavi diğeri kehribar (heterokromik). Mavi renk, daima turkuvaz mavisi tonundadır; kehribar ise, sarıdan kahverengiye değişebilir. *(sarı renk ve tonları, çok nadiren kahverengi)*. Mavi gözlü Van kedileri, tüy yapıları bakımından kısa kadifemsi veya uzun ipeksi kürklü bireyler olarak gözlemlenebilir; ancak bu ayrım resmi bir sınıflandırma değildir.

Yeni doğan yavruların gözleri grimsi renktedir. Doğumdan 25 gün sonra renk değişimi başlar, 40 gün içinde netleşir. Yavruların iki kulak arasında görülen siyah noktalar genellikle tek renk gözlü bireylerde görülür. Bu siyah noktalar, adeta tek-gözlü kedilerin mührüdür. Ancak baştaki bu siyah noktalar doğumdan sonra bir iki ay içinde kaybolur. Bazen sayıları, 8-30 arasında değişen miktarda siyah kıl olarak kalabilir.

Çoğalma ve Davranış

Van kedileri genellikle Şubat, Mart veya Haziran aylarında kızgınlık dönemine girer. Bu dönem yaklaşık 10 gün sürer.

Doğal ortamda gebe kalan bireyler o yıl içinde tekrar kızgınlık göstermezken, ev ortamında çevresel koşullara bağlı olarak yıl boyunca birden fazla kızgınlık dönemi yaşanabilir. Gebelik süresi 62 gündür. Van kedisi de diğer kedilerde olduğu gibi gözlerden uzakta doğurmayı sevdiğinden, birinci ayın sonundan itibaren ıssız ve karanlık yer aramaya başlar. Van kedisi bir batında dört yavru doğurur.

Hızlı Adaptasyon

Kediler bir sahipten çok bir mekânı benimserler. Kendi hâkimiyetlerini kurdukları alanlarda yabancı bir kedinin barınmasına çoğu zaman imkânsızdır. Kedilerin mekân değiştirmekteki inatçılığı, Van kedilerinde fazla görülmez. Kediler, yeni yerlerine alışamıyor veya beğenmiyorsa eski evine dönmeye çalışırlar. Hatta kendi evine dönmeye çalışırken kilometrelerce yol kat etmiş kedileri duymuşsunuzdur. Van kedilerinin farkı, bu yeni yaşama alanlarına 20-30 gün içinde adapte olabilmeleridir.

Bakım

Tüylerinin haftada birkaç kez düzenli olarak taranması tüy dökülmesini azaltır. Yaşlı bireylerde tüy yoğunluğu arttığı için tarama sıklığı artırılmalıdır. Suyu sevdikleri için sıcak havalarda, 2 aylık olduklarından itibaren banyo yaptırılabilirler.

Ankara Kedisiyle Farkları

Van kedisi en çok Ankara kedisi ile karıştırılır. Hâlbuki çok belirgin farklıları vardır:

1. Van kedisinin gözleri badem şeklinde ve kehribar rengindeyken; Ankara kedisinin gözleri yuvarlak ve mavi-sarı tonlardadır.
2. Van kedisinin yüzü daha yuvarlak, Ankara kedisinin ise sivridir.

3. Van kedisinin baş ve kuyruk kısmında sarı lekeler bulunur; Ankara kedisi ise genellikle tamamen beyazdır.
4. Van kedisinin tüyleri Ankara kedisine göre daha kısadır.
5. Van kedileri suyu severken, Ankara kedileri sudan hoşlanmaz.

Ankara Kedisi[ii]

Ankara kedisi (**Angora)**, dünyaca tanınan, ana yurdu Ankara olan, en eski uzun tüylü kedi soylarından birisidir. İlk kez 17. yüzyılda denizciler tarafından Avrupa'ya götürülmüş; zamanla Fransız saraylarında da yer bulmuştur. Ancak Fars kedisinin popülerliğiyle bir süre geri planda kalmıştır.

1950'li yıllarda Amerikalı yetiştiriciler Anadolu'dan bir çift Ankara kedisi götürerek yeniden yetiştirmeye başlamış ve tür yeniden popülerlik kazanmıştır.

Günümüzde Ankara kedileri; güçlü, enerji dolu ama nazik yapılarıyla tanınır. Orta uzunlukta, ipeksi tüyleri vardır. Çok hareketli olup atlamayı severler, ilgi ve şefkat beklerler.

Ankara kedisi saf ve doğal bir tür olmasının yanı sıra Türkiye'nin ulusal hazinelerinden biri olarak kabul edilir. Ankara kedileri hâlâ Türkiye'nin köylerinde ve kırsal bölgelerinde, yüzyıllardır neredeyse hiç değişikliğe uğramadan dolaşmaktadır. Günümüzde, özgür yaşamak yerine insanlarla birlikte yaşamaya alışmış olsalar da, kendilerine özgü güçlü karakter özelliklerini korurlar.

Bu türün beyaz rengi, türünün gerçek temsilcisi olarak görülür. Bu nedenle Atatürk Orman Çiftliği Hayvanat Bahçesi tarafından beyaz Ankara kedileri için özel bir üreme programı başlatılmıştır.

Karakteri

Ankara kedisi zeki, cesur ve sahibine bağlı bir kedidir. Evde çıkılmamış dolap, açılmamış kapı bırakmaz; kendine özgü atletik bir zarafeti vardır. Sosyal ve oyuncudur. Genellikle iyi huyludur ve daha yaramaz kuzenleriyle kıyaslandığında daha dengeli bir karakter sergiler. Yaşadığı coğrafi koşullar nedeniyle sudan pek hoşlanmaz; bu yönüyle Van kedisinden ayrılır.

Sahibiyle hayatın her alanında birlikte olmak ister. Derin bir sevgi duyar ve karşılığında aynı ilgiyi görmekten hoşlanır. Sahibi nerede olursa olsun, ne yaparsa yapsın yanında bulunmak ister. Sevgi gösterileri oldukça abartılı olabilir. Ancak bir şeye niyetlendiğinde, en akıllı insan bile onu fikrinden döndüremez. Yaptığı her şeyi ustalık ve çeviklikle gerçekleştirir.

Vücut yapısı

Ankara kedisinin vücudu uzundur. Uzun bacaklara, uzun bir kuyruğa ve narin ama kaslı bir gövdeye sahiptir. Kemik yapısı düzgündür ve zarif bir görünümü vardır. Erkek kediler, dişilere göre daha iridir. Arka bacakları ön bacaklarından uzundur. Parmakları arasında küçük tüyler bulunan, yuvarlak ve küçük patileri vardır.

Tüy uzunluğu mevsime göre değişiklik gösterir. Günümüzde farklı renklerde tüylere sahip Ankara kedileri görülmektedir.

En iyi tüylere sahip Ankara kedileri, genellikle üç yaşını geçmiş kedilerdir. Bakılıp tarandıklarında tüyleri uzamaya ve kabarmaya müsaittir.

Gözleri geniştir; bakır, mavi, altın, yeşil ve ela gibi çeşitli renklerde olabilir. Geniş ve sivri uçlu, dik kulakları vardır. Orta boyda bir buruna sahiptir. Yürürken kuyruklarını vücut hizasında tuttukları gözlemlenir.

Ankara kedileri genel olarak farklı göz rengine sahip kabul edilse de, bal rengi ve mavi gözlü Ankara kedileri de yaygındır. Heterokromik (farklı renkli göz) Ankara kedilerinde sağırlık daha sık görülürken, tek tip renkli gözlere sahip olanlarda işitme genellikle normaldir.

1.2. Sık rastlanılan Kedi Irkları

Ülkemizde sık rastlanan farklı ülke menşeine sahip kedilerden birkaçı bu bölümde kısaca ele alınacaktır.

1.2. Sık rastlanılan Kedi Irkları
- İran Kedisi (Persian-Fars)
- British Shorthair (Britanya Krallığı)
- Exotic Shorthair
- Scottish Fold (İskoçya)
- Siyam kedisi (Tayland)
- Chinchilla (Güney Amerika)
- Foldex kedisi (Kanada)
- Ragdoll kedisi (ABD)

❖ **İran Kedisi** (Persian-Fars)

Kökeni: İran (Fars bölgesi)
Karakteri: Sakin, uysal, nazik
Fiziksel Özellikleri:

- Uzun, yoğun ve ipeksi tüyler
- Basık burun ve yuvarlak yüz
- Büyük, yuvarlak gözler (genellikle altın veya mavi tonlarında)

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy taraması şart, çünkü tüyleri kolayca düğümlenebilir
- Göz temizliği gerekebilir; göz akıntısına yatkındır
- Sessiz ortamları sever, gürültüden hoşlanmaz

Not: İran kedileri genellikle evde yaşamaya daha uygundur. Dışarıda fazla aktif değillerdir, tam bir "divan kedisi" diyebiliriz.

İran Kedisi

❖ **British Shorthair** (Britanya Krallığı)

Kökeni: İngiltere
Karakteri: Sakin, bağımsız, sevecen ama mesafeli
Fiziksel Özellikleri:

- Yoğun ve pelüş gibi kısa tüyler
- Yuvarlak yüz, dolgun yanaklar
- Büyük, yuvarlak gözler (genellikle kehribar veya altın tonları)
- Güçlü ve kaslı vücut yapısı

Bakım İhtiyacı:

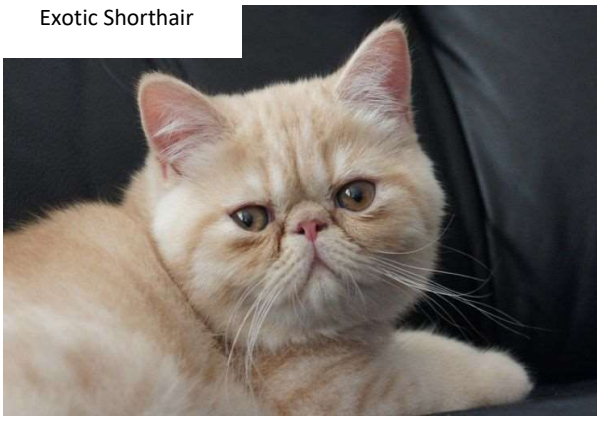
- Haftalık tüy taraması yeterlidir
- Genellikle sessizdir, fazla miyavlamaz
- Evde yalnız kalmaya dayanıklıdır

Not: Bu cins, "pelüş ayı" görünümüyle tanınır. Çocuklu aileler için ideal olabilir çünkü sabırlı ve naziktir.

British Shorthair

❖ **Exotic Shorthair**
(İran x Amerikan Shorthair Melezi)

Exotic Shorthair

Kökeni: ABD
Karakteri: Uysal, sevecen, sosyal
Fiziksel Özellikleri:

- İran kedisine benzer yüz yapısı (basık burun, yuvarlak kafa)
- Kısa ama yoğun ve kadifemsi tüyler
- Geniş gövde, kısa bacaklar
- Göz renkleri: altın, mavi, bakır

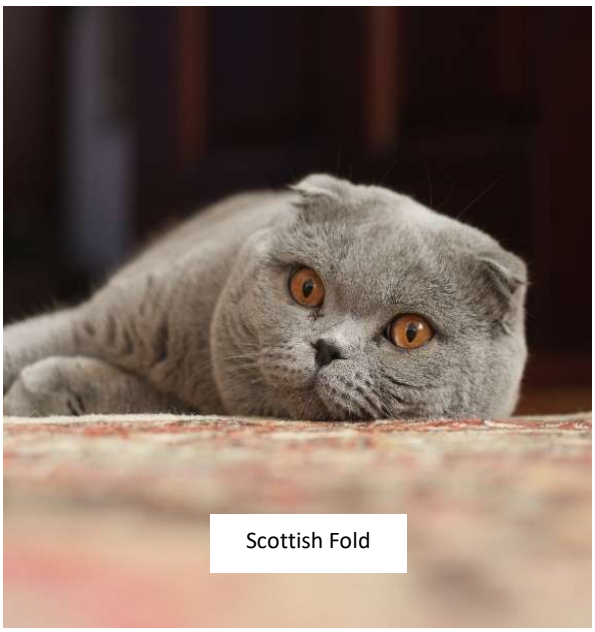
Bakım İhtiyacı:

- Haftada birkaç kez tarama yeterlidir.
- İran kedisine göre daha az bakım ister.
- Sessiz ve huzurlu ortamları sever.

Not: İran kedisinin "bakımı kolay versiyonu" olarak bilinir.

❖ **Scottish Fold** (İskoçya)

Scottish Fold

Kökeni: İskoçya
Karakteri: Nazik, zeki, uyumlu
Fiziksel Özellikleri:

- Öne ve aşağı doğru kıvrık kulaklar
- Yuvarlak kafa ve iri gözler
- Orta boy, kompakt vücut
- Tüy renkleri çok çeşitli; gri, krem, siyah, tekir desenli olabilir

Bakım İhtiyacı:

- Kulak temizliği çok önemli (kıvrım araları kir tutabilir)
- Haftalık tüy bakımı yeterli
- Genetik hastalıklara yatkınlık nedeniyle düzenli veteriner kontrolü önerilir

Not: Kıvrık kulaklarıyla tanınan bu cins, sevimliliğiyle kalpleri fetheder ama sağlık takibi şart.

Siyam

❖ **Siyam Kedisi** (Tayland)

Kökeni: Tayland (eski adıyla Siyam)
Karakteri: Sevecen, sosyal, enerjik, konuşkan

Fiziksel Özellikleri:

- İnce ve zarif vücut yapısı
- Badem şeklinde mavi gözler
- Kısa, yumuşak tüyler; yüz, kulak, patiler ve kuyrukta koyu renk noktalar
- Uzun bacaklar ve ince boyun

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy taraması yeterli
- Bol oyun ve ilgi ister
- Konuşkan yapısı nedeniyle sessiz ortamları sevmez

Not: Siyam kedileri genellikle bir kişiye bağlanır ve onun peşinden ayrılmaz. Adeta "konuşan kedi" olarak bilinirler.

Chinchilla

❖ **Chinchilla Kedisi**
(Gümüş İran – İngiltere kökenli)

Kökeni: İngiltere (İran kedisinden türetilmiştir)
Karakteri: Sakin, nazik, sevecen
Fiziksel Özellikleri:

- Uzun, ipeksi beyaz tüyler; uçları gümüş veya altın tonlu
- Parlak yeşil veya mavi gözler
- Yuvarlak kafa, kısa burun

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy bakımı gerekebilir
- Sessiz ve huzurlu ortamları sever
- Göz çevresi ve kulak temizliği önemlidir

Not: Görünüşüyle adeta bir "prenses" havası taşır. İran kedisine göre daha zarif ve narin yapıdadır.

❖ **Foldex Kedisi**
(Kanada – Scottish Fold × Exotic Shorthair)

Foldex

Kökeni: Kanada
Karakteri: Oyuncu, sevecen, sosyal
Fiziksel Özellikleri:

- Katlanmış kulaklar (Scottish Fold özelliği)
- Kısa, yoğun tüyler (Exotic Shorthair etkisi)
- Tıknaz ve yuvarlak vücut yapısı

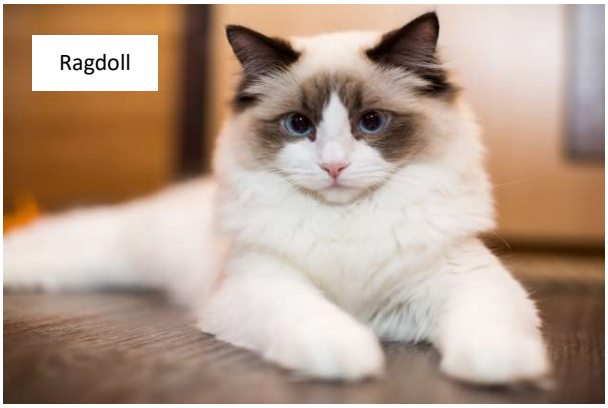
Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy taraması yeterli

- Kulak sağlığına dikkat edilmeli
- Sosyal ortamları sever

Not: Sevimliliğiyle dikkat çeken bu melez cins, hem oyuncu hem de ev ortamına çok uyumlu

❖ **Ragdoll Kedisi** (ABD)

Ragdoll

Kökeni: Kaliforniya, ABD
Karakteri: Sakin, sevgi dolu, kucak kedisi
Fiziksel Özellikleri:

- Orta uzunlukta, ipeksi tüyler
- Büyük, mavi gözler
- Geniş gövde, güçlü kemik yapısı
- Tüy desenleri: çift renkli, noktalı, maskeli

Bakım İhtiyacı:

- Haftada birkaç kez tarama önerilir.
- Sosyal ve insan odaklıdır.
- Yalnız kalmaktan hoşlanmaz.

Not: Adını, kucağa alındığında gevşeyip "bez bebek" gibi davranmasından alır.

Kedi Cinsleri Karşılaştırma Tablosu

Kedi Cinsi	Köken	Karakter Özelliği	Bakım Zorluğu	Çocuklarla Uyum	Oyunculuk Seviyesi	Yalnız Kalma Toleransı	Diğer Hayvanlarla Uyum	Sağlık Riskleri	Seslilik Miyavlama
İran Kedisi	İran	Sakin Uysal	Yüksek	Orta	Düşük	Yüksek	Orta	Solunum, göz problemleri	Düşük
British Shorthair	Britanya Krallığı	Bağımsız Sevecen	Düşük Orta	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Obezite eğilimi	Düşük
Exotic Shorthair	ABD	Sosyal Uysal	Orta	Yüksek	Orta	Orta	Yüksek	Solunum sorunları	Düşük Orta
Scottish Fold	İskoçya	Nazik Uyumlu	Orta	Yüksek	Orta	Orta	Yüksek	Eklem hastalıkları*	Düşük
Siyam Kedisi	Tayland	Konuşkan Enerjik	Düşük	Yüksek	Yüksek	Düşük	Yüksek	Genetik kalp hastalıkları	Yüksek
Chinchilla	İngiltere	Zarif Sakin	Yüksek	Orta	Düşük	Yüksek	Orta	Göz ve tüy problemleri	Düşük
Foldex Kedisi	Kanada	Oyuncu Sevecen	Orta	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek	Kulak ve eklem sorunları	Orta
Ragdoll Kedisi	ABD	Sevgi dolu Sakin	Orta	Çok Yüksek	Orta	Düşük	Çok Yüksek	Kalp hastalıkları (HCM)	Düşük

*Osteokondrodisplazi

Notlar:

- **Bakım Zorluğu:** Tüy uzunluğu, göz/kulak temizliği ve genel sağlık takibi gibi kriterlere göre değerlendirilmiştir.
- **Çocuklarla Uyum:** Sabırlı ve nazik karakterli kediler bu alanda daha yüksek puan alır.

- **Oyunculuk Seviyesi:** Enerji düzeyi ve oyun isteği göz önünde bulundurulmuştur.
- **Yalnız Kalma Toleransı:** Evde uzun süre yalnız kalabilme yeteneği. Siyam ve Ragdoll gibi sosyal kediler yalnızlığa pek dayanamaz.
- **Diğer Hayvanlarla Uyum:** Köpek veya başka kedilerle yaşama uyumu. Ragdoll ve British Shorthair bu konuda oldukça başarılı.
- **Sağlık Riskleri:** Genetik yatkınlıklar ve türün bakım hassasiyetleri. Scottish Fold ve İran kedileri bu alanda dikkat gerektirir.
- **Seslilik:** Kedinin ne kadar sık ve yüksek sesle miyavladığı. Siyam kedileri bu konuda adeta "konuşur".

1.3. Kürk Desenli Kediler

1.3.Kürk Desenli Kediler
- Tekir Kedi
- Sarman Kedi
- Smokin Kedi
- Miks – Üç renkli

❖ Tekir Kedi[iii]

Aslında bir cins değil, kürk desenidir.
Türkiye'de en çok görülen sokak kedilerinin büyük kısmı tekir desenlidir.
Dayanıklıdır, zeki ve oyuncudur.
Türkçedeki "tekir" sözcüğü, Latincede "kaplan" anlamına gelen "tigris" sözcüğünden gelmiştir.

❖ Sarman Kedi

Genellikle turuncu veya sarı tonlarda, çizgili veya düz olabilir.
Genellikle uysal ve sevecen karakterlidir. Bazen haylazlıklarıyla bilinirler.
Renk genleri X kromozomuna bağlıdır, bu yüzden çoğu sarman erkektir.

❖ Smokin Kedi

Siyah-beyaz kürk, genellikle göğüs ve patiler beyaz, gövde siyah. Adeta smokin giymiş gibi görünürler.
Zeki, uysal ve sevgi dolu olarak tanımlanırlar.
Bazıları oldukça hareketli ve oyuncudur.
Smokin bir desen türüdür, belirli bir ırk değildir.

❖ **Miks – Üç renkli** (Calico / Tortoiseshell)

Siyah, beyaz ve turuncu renklerin karışımından oluşur. Tortoiseshell deseninde renkler daha karışıktır. Calico deseninde ise daha belirgin yamalar vardır.
Genellikle sakin, ama bireysel farklılıklar çoktur.
Bazıları çok sosyal, bazıları daha bağımsız olabilir.
Bu desen X kromozomuna bağlıdır, bu yüzden üç renkli kedilerin %99'u dişidir.

---

[i] **Van Kedisi**

Kaynak:

1-) Van İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
2-) Van kedisi - Vikipedi
3-) Estin Giç Giç - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=88775722
4-) No machine-readable author provided. Bertilvidet~commonswiki assumed (based on copyright claims). - No machine-readable source provided. Own work assumed (based on copyright claims)., CC BY 2.5, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=957560

[ii] **Kaynak:**

Ankara Kedisi

Metin

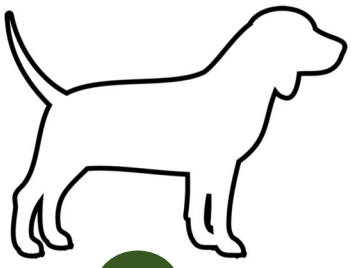
1-) Van kedisi - Vikipedi

Fotoğraf

1-) Karatas. - Yükleyenin kendi çalışması., Kamu Malı, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4671613
2-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18828870
3-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18828861
4-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18828869
5-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18827915
6-) By Ankarakediler - Own work, CC BY 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18814091
7-) By Ankarakediler - Own work, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18814074
8-) By TiffanyHaefliger - Own work, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16205658
9-) By Daly69 - Own work, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16153800
10-) By Moyan Brenn from Italy - Flickr, CC BY 2.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=40604983

[iii] **Fotoğraf (Tekir):**

Cat November 2010-1a - Tekir (kedi) - Vikipedi
Tabby cat with blue eyes-3336579 - Tekir (kedi) - Vikipedi

2

KÖPEK IRKLARI

2.1. Av ve Spor Köpeklerinin Özellikleri

- **Dalmaçya** (Hırvatistan-Av-İtfaiyeci)
- **Dauna** (Danimarka-Almanya-Av-Bekçi)
- **İngiliz setter**
- **Beagle** (Birleşik krallık-Av)
- **İngiliz puanter**

2.2. Ev ve Süs Köpeklerinin Özellikleri

- Malta köpeği
- Terrier
- Chihuahua-şivava-çivava
- Japon köpeği
- Pekinese
- Yorkshire terrier
- Pug (Çin)
- Brüksel griffonu (Belçika)
- Fransız bulldog
- Bobby

2.3. İş Köpeklerinin Özellikleri

(çoban / bekçi / arama kurtarma / narkotik vs)

- **Kangal** *(Türkiye-Çoban-* Koruma*)*
- **Akbaş** *(Türkiye – Çoban- Koruma)*
- **Alman Çoban Köpeği - Alman Kurdu** *(Almanya-Arama Kurtarma-Güvenlik)*
- **Akita** *(Japonya – Bekçi - Koruma)*
- **Boxer – bokser** *(Almanya – Bekçi – Dövüş –Polis)*
- **Chow chow** *(Çin- bekçi)*
- **Labrador retriever** *(Kanada-narkotik-rehber-arama kurtarma*
- **Rotweiler** *(Almanya-Bekçi-koruma)*
- **Collie** *(İskoç-çoban-kurtarma-rehber)*
- **Saint Bernard** *(İsviçre – Arama kurtarma –bekçi)*
- **Doberman** *(Almanya – iş)*
- **Golden Retriever** *(İsviçre-BK-avcılık-arama kurtarma-rehber)*
- **Sibirya kurdu** - Husky
- **Belçika çoban köpeği** *(Bekçi - Koruma)*
- **Border collie** *(Birleşik krallık - İskoçya çoban köpeği – yarışma)*
- **Buldog** *(Birleşik krallık -Dövüş)*

2.4. Türkiye'deki Köpek Irkları

- Kangal
- Akbaş
- Aksaray Malaklısı
- Kars Çoban Köpeği
- Kafkas Çoban Köpeği
- Zerdava
- Tarsus Çatalburun
- Zağar
- Tonya Finosu (Kobi)
- Arabacı Palisi
- Anadolu Sultan Tazısı
- Karadeniz Dağ Köpeği

2.5. Yasaklı Irklar

- Dogo Argentino (Arjantin)
- Amerikan Pit-bull Terrier
- Bullmastiff (Birleşik krallık)
- Amerikan Staffordshire Terrier
- Staffordshire bull-terrier

Köpek ırkları işlevine göre; **Av-spor, ev- süs ve iş köpekleri olmak üzere** üç ana kategoriye ayırdık. Ayrıca Türkiye'deki köpek ırkları ile yasaklı ırkları da ayrı bir kategoride topladık.

2.1. Av ve Spor Köpeklerinin Özellikleri

❖ Dalmaçya / Dalmaçyalı

(Hırvatistan-Av-İtfaiyeci - Refakatçi)

2.1. Av ve Spor Köpekleri

- Dalmaçya (Hırvatistan-Av-İtfaiyeci)
- Dauna (Danimarka-Almanya-Av-Bekçi)
- İngiliz setter
- Beagle (Birleşik krallık-Av)
- İngiliz puanter

Kısa tüylü, beyaz üstüne siyah ya da kahverengi benekli bir köpek ırkıdır. Kökeni, kesin olmamakla birlikte Hırvatistan'daki Dalmaçya bölgesine dayanır. 1800 yıllarından sonra İngiltere'de yetiştirilmeye başlanmıştır. Günümüzde dünyanın pek çok yerinde refakatçi olarak yetiştirilmektedir.

Atlarla iyi anlaşmaları sayesinde, yangın söndürmeye giden itfaiyecilere at arabalarıyla eşlik etmiş ve yollarını açmışlardır. İngiltere'de hâlâ bazı modern itfaiye istasyonlarında Dalmaçyalılar bulundurulmaktadır.

Geçmişte istasyonlardaki fareleri kovalamak için de kullanılmışlardır. Kedi gibi fare kovalamalarıyla ünlüdürler. II. Dünya Savaşı sırasında gizli mesaj ve tıbbi malzeme taşımak için kullanıldıkları da bilinmektedir.

Boyları ortalama 55,5 cm, ağırlıkları ise 24 kg'dır. Erkekler dişilere göre daha iri ve ağırdır.

Tamamen beyaz doğarlar; benekleri sonradan gelişir. Benekler siyah veya kahverengi olabilir.

İyi bir av köpeğidir. İdrarında ürik asit bulunmadığı için bahçıvanlar tarafından tercih edilir. Çok oyuncu ve neşelidir; yalnız kalmaktan hoşlanmaz, küser. Bu nedenle bahçede kulübede yaşamak ona uygun değildir.

Belleği güçlüdür; kendisine kötü davranan birini yıllar geçse de unutmaz. Enerji doludur, özellikle çocuklarla oynamayı sever. Ev hayvanlarıyla arası iyidir; ancak yabancı köpeklerle anlaşmakta zorlanabilir. Zeki ve inatçıdır; koruma ve bekçilik görevlerini yerine getirebilir. Yüzmeyi çok sever.

Film: *101 Dalmaçyalı*

❖ Dauna (Danois, Great Dane)
(Danimarka-Almanya-Av-Bekçi)

Domuz avında kullanılmak üzere en az 400 yıl önce Almanya'da geliştirilen bir köpek soyudur. Alman mastifi olarak da bilinir. Danimarka ile ilişkisi tam olarak bilinmemekle birlikte, adını Fransızca "Danois" (Danimarkalı) sözcüğünden almıştır. İrlanda tazısı cinsi ile çaprazlanarak üretilmiştir.

❖ İngiliz Setter (Av)

Zarif yapısı ve sevecen mizacıyla tanınan, orta büyüklükte bir **av köpeği** ırkıdır. 14. yüzyıla uzanan kökeniyle, Spaniel ve Pointer türlerinin melezlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Aslen Fransa'da geliştirilmiş olsa da İngiltere'de ün kazanmıştır.

Temel Özellikleri:

Boy: 58–68 cm

Kilo: Dişiler 20–25 kg, erkekler 30–36 kg

Tüy Yapısı: Uzun, ipeksi ve dalgalı; genellikle beyaz zemin üzerine benekli (belton desenli)

Karakter: Nazik, sosyal, çocuklarla uyumlu, enerjik ve oyuncu

Kullanım Alanı: Kuş avcılığında "set" pozisyonu alarak avı işaretleme yeteneğiyle bilinir

Egzersiz ihtiyacı yüksektir; uzun yürüyüşler ve açık alan aktiviteleri onu mutlu eder. Aynı zamanda yüzmeyi de çok sever.

❖ Beagle (Birleşik Krallık – Av Irkı)

Kökeni: İngiltere; 1300'lerden bu yana tavşan ve tilki avında kullanılmıştır.

Etimoloji: "Beagle" kelimesi İrlandaca *beag* (küçük) ve Fransızca *begueule* (açık boğaz – müzikal havlama) köklerinden türemiştir.

Fiziksel Özellikler:

- Boy: 33–43 cm
- Ağırlık: 9–11 kg
- Tüy: Kısa, sert, genellikle üç renkli (siyah-kahverengi-beyaz)

Karakter: Neşeli, sosyal, bağımsız ve inatçı. Eğitime erken başlanmalı çünkü otorite eksikliği hissederse komutlara direnebilir.
Av Yeteneği: Olağanüstü koku alma duyusu ve iz sürme becerisiyle tanınır. Bu yüzden gümrüklerde ve arama-kurtarma görevlerinde de kullanılır.
Yaşam Alanı: Egzersiz ihtiyacı yüksek olduğu için geniş alanlar idealdir. Ev ortamında da uyum sağlar ama sık yürüyüş şarttır.

❖ İngiliz puanter (Av-gümrük)

İngiliz Puanter, 17. yüzyılda İngiltere'de Setter, Foxhound ve bazı tazı türlerinin melezlenmesiyle geliştirilen, zarif yapısı ve üstün av yetenekleriyle tanınan köklü bir köpek ırkıdır. Özellikle kuş avında "işaretçi" rolüyle öne çıkan bu ırk, avı bulduğunda sabit durarak burnuyla yön gösterme davranışı sergiler; bu özellik, ona "Pointer" adını kazandırmıştır.

Atletik ve ince yapılı vücudu, kısa ve parlak tüyleriyle birleşerek hem estetik hem işlevsel bir görünüm sunar. Erkekler, 63–71 cm, 25–34 kg iken, dişiler, 58–66 cm, 20–29 kg ağırlıktadır. Genellikle beyaz zemin üzerine siyah, kahverengi, limon veya kızıl benekli desenlerle tanınır. Zeki, sadık ve enerjik karakteri sayesinde hem av sahasında hem de sosyal ortamlarda uyumlu bir yol arkadaşıdır. Günlük egzersiz ihtiyacı yüksek olan İngiliz Puanter, geniş alanlarda yaşamayı tercih eder; apartman yaşamı onun için uygun değildir.

Koku alma duyusu olağanüstü gelişmiştir ve bu özelliği sayesinde gümrük kontrolleri ve arama-kurtarma görevlerinde de başarıyla kullanılmaktadır. Beslenmesinde yüksek proteinli ve dengeli bir diyet önerilirken, tüy bakımı açısından haftalık fırçalama yeterlidir. Ortalama yaşam süresi 10–15 yıl olan bu asil ırk, hem avcılar hem de köpek severler için ideal bir tercihtir.

2.2.Ev ve Süs Köpeklerinin Özellikleri

❖ Malta Köpeği (Maltese)

Kökeni: Malta Adası
Karakteri: Neşeli, nazik, zeki
Fiziksel Özellikleri:

- Uzun, düz ve beyaz tüyler
- Küçük, yuvarlak kafa
- Koyu renk gözler

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy taraması gerekir
- Göz çevresi temizliği önemlidir
- Hassas yapısı nedeniyle nazik yaklaşım şarttır

Not: Kucak köpeği olarak bilinir; yalnız kalmaktan hoşlanmaz.

❖ **Terrier** (Genel Tanım)

Kökeni: İngiltere ve İskoçya
Karakteri: Cesur, enerjik, inatçı
Fiziksel Özellikleri:

- Farklı alt türlerde değişken yapı
- Genellikle kısa bacaklı, kompakt vücut
- Sert ve telli tüy yapısı

Bakım İhtiyacı:

- Düzenli egzersiz ve zihinsel uyarım gerekir
- Tüy bakımı türüne göre değişir

Not: Avcılık ve kemirgen kontrolü için geliştirilmiştir; çok yönlü bir grup.

❖ Chihuahua / Şivava / Çivava

Kökeni: Meksika
Karakteri: Cesur, sadık, korumacı
Fiziksel Özellikleri:

- Minyatür boyut (1–3 kg)
- Büyük gözler ve kulaklar
- Kısa veya uzun tüylü varyantlar

Bakım İhtiyacı:

- Soğuk havalara karşı hassastır
- Küçük ama enerjik; oyun ihtiyacı yüksektir

2.2.Ev ve Süs Köpekleri

- Malta köpeği
- Terrier
- Chihuahua-şivava-çivava
- Japon köpeği
- Pekinese
- Yorkshire terrier
- Pug (Çin)
- Brüksel griffonu (Belçika)
- Fransız bulldog
- Bobby

Not: En küçük köpek ırklarındandır; sahibine aşırı bağlılık gösterir.

❖ Japon Köpeği (Japanese Chin)

Kökeni: Japonya
Karakteri: Zarif, sessiz, sosyal
Fiziksel Özellikleri:

- İpeksi, uzun tüyler
- Kısa burun, geniş gözler
- Küçük ve narin vücut

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy bakımı yeterlidir
- Sessiz ortamları tercih eder

Not: Aristokrat geçmişi olan bir süs köpeğidir; kedi benzeri davranışlar sergileyebilir.

❖ Pekinese (Pekin Köpeği)

Kökeni: Çin
Karakteri: Gururlu, bağımsız, sadık
Fiziksel Özellikleri:

- Uzun ve yoğun tüyler
- Basık burun, geniş kafa
- Kısa bacaklı, kompakt yapı

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy bakımı gerekir
- Göz ve burun çevresi hassastır

Not: Çin saraylarında yetiştirilmiştir; kendine has bir duruşu vardır.

❖ Yorkshire Terrier

Kökeni: İngiltere
Karakteri: Cesur, enerjik, sevecen
Fiziksel Özellikleri:

- Uzun, düz ve parlak tüyler
- Küçük ama atletik yapı
- Genellikle mavi-ten rengi kombinasyonu

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy taraması gerekir
- Küçük boyutuna rağmen egzersiz ihtiyacı yüksektir

Not: Küçük boyuna rağmen büyük köpek gibi davranır; özgüveni yüksektir.

❖ Pug

Kökeni: Çin
Karakteri: Neşeli, sosyal, inatçı
Fiziksel Özellikleri:

- Kısa burun, kırışık yüz
- Kompakt ve tıknaz vücut
- Kısa, parlak tüyler

Bakım İhtiyacı:

- Yüz kırışıkları düzenli temizlenmelidir.
- Aşırı sıcak ve egzersizden kaçınılmalıdır.

Not: "Küçük palyaço" olarak bilinir; mimikleriyle dikkat çeker.

❖ Brüksel Griffonu

Kökeni: Belçika
Karakteri: Zeki, kendine güvenen, sevecen
Fiziksel Özellikleri:

- "Maymun yüzü" görünümü
- Sert, telli veya düz tüy yapısı
- Küçük ve kompakt vücut (3–5 kg)

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy bakımı ve düzenli egzersiz gerekir.
- Yalnızlığa tahammülü düşüktür.
  Not: Sahiplerine çok bağlıdır; küçük çocuklarla uyumu zayıf olabilir.

❖ Fransız Bulldog

Kökeni: İngiltere kökenli, Fransa'da popülerleşmiştir
Karakteri: Sevecen, sosyal, inatçı
Fiziksel Özellikleri:

- "Yarasa kulak" yapısı
- Kısa burun, kompakt ve kaslı vücut
- Kısa, parlak tüyler

Bakım İhtiyacı:

- Solunum hassasiyeti nedeniyle aşırı egzersizden kaçınılmalıdır.

- Tüy bakımı kolaydır.

Not: Apartman yaşamına uygundur; yalnız kalmaktan hoşlanmaz.

❖ Bobby (Pomeranian Boo)

Kökeni: Almanya – Pomeranya bölgesi
Karakteri: Enerjik, sevecen, hassas
Fiziksel Özellikleri**:**

- Yoğun ve kabarık tüyler
- Küçük boyut (1–3 kg), pelüş oyuncak görünümü
- Dik kulaklar, parlak gözler

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy taraması ve düzenli bakım gerekir
- Yalnızlığa karşı hassastır

Not: "Boo" tipi, Pomeranian'ın özel kesim stilidir; çocuklarla uyumu sınırlı olabilir.

2.3. İş Köpeklerinin Özellikleri

(çoban / bekçi / arama kurtarma / narkotik vs)

❖ Kangal Çoban Köpeği *(Türkiye-Çoban)*

Kangal köpeği, Türkiye'nin Sivas iline bağlı Kangal ilçesinden adını almış, yüzyıllardır Anadolu'nun zorlu coğrafyasında sürü koruma görevini başarıyla yerine getiren yerli bir çoban köpeğidir. Güçlü fiziği, sakin duruşu ve yüksek sezgileriyle hem kırsalda hem de uluslararası platformda dikkat çeken bu ırk, sadece bir hayvan değil, aynı zamanda kültürel bir miras olarak kabul edilir. Kangal'ın kökeni, Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türk topluluklarının beraberinde getirdiği koruma köpeklerine dayandırılır. Bu köpekler zamanla Anadolu'nun yerel türleriyle melezleşmiş, ancak Kangal ırkı saf yapısını büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmıştır. 2018 yılında uluslararası köpek federasyonu FCI tarafından "Anadolu Çoban Köpeği" adıyla tanınsa da, yerel halk ve uzmanlar tarafından hâlâ "Kangal" olarak anılmaktadır.

Fiziksel olarak Kangal köpeği oldukça heybetlidir. Erkek bireyler genellikle 75–85 cm omuz yüksekliğine ve 50–65 kg ağırlığa ulaşırken, dişiler 65–75 cm boyunda ve 40–55 kg

2.3. İş Köpekleri

- Kangal *(Türkiye-Çoban-Koruma)*
- Akbaş *(Türkiye – Çoban-Koruma)*
- Alman Çoban Köpeği - Alman Kurdu *(Almanya-Arama Kurtarma-Güvenlik)*
- Akita *(Japonya – Bekçi - Koruma)*
- Boxer – bokser *(Almanya – Bekçi – Dövüş –Polis)*
- Chow chow *(Çin- bekçi)*
- Labrador retriever *(Kanada-narkotik-rehber-arama kurtarma*
- Rotweiler *(Almanya-Bekçi-koruma)*
- Collie *(İskoç-çoban-kurtarma-rehber)*
- Saint Bernard *(İsviçre – Arama kurtarma –bekçi)*
- Doberman *(Almanya – iş)*
- Golden Retriever *(İsviçre-BK-avcılık-arama kurtarma-rehber)*
- Sibirya kurdu - Husky
- Belçika çoban köpeği *(Bekçi - Koruma)*
- Border collie *(Birleşik krallık -İskoçya çoban köpeği – yarışma)*
- Buldog *(Birleşik krallık -Dövüş)*

civarındadır. Tüyleri kısa, sık ve çift katmanlıdır; bu yapı onu hem soğuk hem sıcak hava koşullarına karşı korur. En belirgin fiziksel özelliği ise açık sarı veya krem renkli postunun üzerinde yer alan siyah yüz maskesidir. Bu maske, Kangal'ı diğer çoban köpeklerinden ayıran görsel bir imgedir. Kuyruğu kalın ve yukarı doğru kıvrıktır; yürürken gururlu bir duruş sergiler.

Kangal'ın çene yapısı, dünyadaki en güçlü köpek çeneleri arasında gösterilir. Bu özellik, onu kurt, çakal ve ayı gibi yırtıcılara karşı etkili bir koruyucu yapar. Gözleri koyu kahverengi veya amber tonlarındadır; bakışları sakin ama tetiktedir. Genellikle sessizdir, ancak tehdit algıladığında hızlı ve kararlı bir tepki verir.

Davranışsal olarak Kangal köpeği son derece sadık, cesur ve bağımsızdır. Sahibini ve sürüsünü koruma güdüsü çok yüksektir. Karar alma yetisi gelişmiştir; çoban müdahalesi olmadan bile görevini yerine getirebilir. Çocuklarla ilişkisi nazik ve hoşgörülüdür; ancak yabancılara karşı mesafeli ve dikkatli davranır. Eğitime açık olsa da, baskıcı yöntemlere karşı dirençlidir. Doğru iletişim kurulduğunda son derece uyumlu ve görev bilinci yüksek bir dost haline gelir.

Veterinerlik açısından Kangal köpeği genetik olarak sağlam bir ırktır. Ancak iri yapısı nedeniyle kalça displazisi gibi eklem sorunlarına yatkın olabilir. Bu nedenle düzenli veteriner kontrolleri ve dengeli egzersiz programları önerilir. Beslenme konusunda protein ağırlıklı, doğal içerikli mamalar tercih edilmelidir. Aşırı kilo, eklem sağlığını olumsuz etkileyebilir.

Kangal köpeği geniş alanlara ihtiyaç duyar. Apartman yaşamına uygun değildir; en ideal ortam, açık arazili, hareket özgürlüğü sağlayan bir yaşam alanıdır. Günlük en az 2 saatlik serbest dolaşım, hem fiziksel hem zihinsel sağlığı için gereklidir. Tüy bakımı haftalık tarama ile kolayca sağlanabilir; mevsimsel tüy dökümü görülür.

Kangal, sadece bir çoban köpeği değil, aynı zamanda Anadolu'nun sessiz bekçisidir. Onun duruşu, sadakati ve görev bilinci, hem hayvanseverler hem de veterinerlik uzmanları için örnek teşkil eder. Görsel olarak bir Kangal'ın sürü başında, dağların eteklerinde gururla yürüyüşü, bu ırkın doğayla kurduğu derin bağın en güçlü imgelerinden biridir.

❖ Akbaş Çoban Köpeği

Akbaş, Türkiye'nin Batı ve Orta Anadolu bölgelerine özgü, özellikle Eskişehir, Sivrihisar ve Emirdağ çevresinde yaygın olarak yetiştirilen yerli bir çoban köpeğidir. Beyaz tüyleriyle sürü içinde kolayca ayırt edilebilen bu ırk, hem görsel hem davranışsal olarak Kangal ile aynı soy ailesinden kabul edilir. Adını, karakteristik beyaz baş yapısından alır.

Fiziksel olarak iri cüsseli, atletik ve zarif bir duruşa sahiptir. Boyu 70–85 cm, ağırlığı ise 40–64 kg arasında değişir. Tüyleri düz ve orta uzunluktadır; yoğun yapısı sayesinde soğuk iklimlere dayanıklıdır. Gözleri badem şeklinde, genellikle kahverengi veya kehribar tonlarındadır. Uzun kuyruğu ve dengeli vücut yapısı, hareket hâlindeyken zarif bir görüntü sunar.

Karakter olarak sakin, sessiz ve koruyucudur. Sahiplerine karşı sadık, yabancılara karşı ise temkinli ve şüphecidir. Sürüye karşı yüksek koruma içgüdüsü gösterir; kurt, çakal ve ayı gibi yırtıcılara karşı saldırgan

olabilir. Eğitime açık ve zeki bir yapıya sahiptir; ancak bağımsız karakteri nedeniyle sabırlı ve kararlı bir eğitim süreci gerektirir. Apartman yaşamına pek uygun değildir; geniş alanlarda daha mutlu ve dengeli bir yaşam sürer.

Akbaş, hem Türkiye'de hem de yurtdışında (özellikle ABD'de) çiftlik koruma köpeği olarak başarıyla kullanılmaktadır. Genetik sağlamlığı, uzun ömürlü yapısı ve görev bilinciyle Anadolu'nun en eski ve en güvenilir çoban köpeklerinden biridir.

❖ Alman Çoban Köpeği / Alman Kurdu

(Almanya-Arama Kurtarma-Güvenlik)

Almanya kökenli, büyük, atletik, güçlü ve zeki bir köpek ırkıdır. Doğru yetiştirildiğinde mükemmel bir aile, koruma veya iş köpeğine dönüşebilir. İki temel versiyonu vardır; iş köpekleri ve şov köpekleri. İş köpeği olarak üretilen alman kurtları daha yüksek bir kalçaya ve daha uzun bacaklara sahiptirler. Şov için üretilen köpekler ise daha alçak bir kalça, adaleli bir vücuda ve çok gösterişli bir posta sahip olurlar.

Alman kurtların da en sık rastlanan sağlık sorunu kalça çıkığı (kalça displazisi) olarak bilinen eklem rahatsızlığıdır. Ayrıca alman kurtları çok hassas bir mideye sahip oldukları için özel bir diyet ile veya içeresinde fazla çeşit olmayan, aynı zamanda köpeğin alerjisinin bulunmadığı mamalar ile beslenmelidir.

Alman kurtları dünyada en çok tercih edilen ırklar arasındadır. İş köpeği olarak, asker ve polis köpeği olarak kullanılmaktadır.

Dişi Alman çoban köpeklerinin ideal boyu 57,5 cm, erkeklerde ise 62,5 cm'dir. Ağırlıkları ise dişilerde 22–32 kg, erkeklerde ise 35–40 kg aralığındadır.

Yüzü sert hatlı, alnı kubbe şeklinde ve burnu uzundur. Burun mantarı siyahtır. Çenesi güçlü olduğundan, keskin ısırışlara sahiptir. Gözleri orta büyüklükte, kahverengidir.

Neşeli, zeki ve kendinden emin bakar. Kulakları geniş ve başa 90 derece dik olacak şekilde birbirine paralel duruşla konumlanmıştır. Boynu uzundur ve kaldırıp indirerek hareket esnasında hızını ayarlar. Kuyruğu uzun ve tüylüdür.

Alman Çoban Kopeklerinin çeşitli renklere mensup olanları vardır. Genellikle sarımsı kahverengi, siyah - kırmızı ve siyah renklerde olurlar. Nadir olarak tümü siyah, gri kırçıllı ve tümü beyaz renklere mensup olanlarda vardır.

Alman Çoban köpeği zekâsı ile meşhur bir köpek ırkıdır. 2000'li yıllardan bu yana ABD'de en fazla kayıtlı olarak beslenen ilk üç köpek ırkından biridir. Alman çoban köpekleri oldukça aktiftirler, eğitilmeye heveslidirler ve görevlerini gönüllü olarak yaparlar. Çok vefalı ve sahibine karşı sevecendirler. Eğer Sosyalleştirilmezse insanlara karşı saldırganlaşabilir. Soğuk bir karaktere sahip olan kişileri dahi kendine çekebilir ve yabancılara karşı sevecendir. Oldukça itaatkâr ve kafası kolay kolay karışmayacak karakterdedir.

❖ **Akita / Japon Bekçi Köpeği**
(Japonya – Bekçi - Koruma)

Akita, Japon köpek ırkları arasında en büyük türdür. Ağırbaşlılığı, biçimli vücudu ve kendine has görüntüsüyle diğer ırklardan kolayca ayırt edilir. Güçlü kaslara, büyük bir başa ve kısa bir çeneye sahiptir. Vücut uzunluğu, yüksekliğinden ve eninden biraz fazladır. Derin ve geniş göğsü vardır. Baş üçgen biçimindedir ve vücuttan belirgin şekilde ayrılır.

Duruşu kolayca seçilebilir. Alnının ortasında yüzlek bir çizgi bulunur. Küçük ve dik kulakları boyunla uyum içindedir. Gözleri köşeli, küçük ve koyu kahverengidir. Burun siyahtır; beyaz bireylerde kahverengi burun görülebilir ancak siyah tercih edilir. Dudaklar siyah, dil pembedir. Kuyruğunu yukarıda ve kıvrık şekilde taşır.

Kedi gibi perdeli ayaklara sahiptir ve iyi yüzücüdür. Kalın ve ince olmak üzere iki katmanlı yoğun tüyleri vardır. Bu tüyler onu sıcak, soğuk ve ıslak hava koşullarından korur. Tüy renkleri beyaz, kırmızı, açık kahve tonları, benekli veya çizgilidir. Renk geçişleri keskin çizgilerle ayrılmaz.

Soğuk iklim köpeğidir. Sakin, akıllı ve cesurdur. Koruma köpeği olarak görev yapar. Diğer köpek ve ev hayvanlarıyla pek geçinemez; bu nedenle başka hayvanlarla bir aradayken onu serbest bırakmak doğru olmaz.

Birlikte yaşadığı çocuklara karşı hoşgörülüdür, ama yabancı çocukların kendisine yaklaşmasına izin vermez. Fazla havlamaz, ama ilginç bir ses tonu vardır. Uzun yürüyüşler yapmayı sever.

Omuzdan yere yüksekliği: 61–71 cm, ağırlığı: 35–55 kg'dır. Dişisi bir doğumda 7-8 yavru doğurur.

Yaşam Ortamı: Evin içinde aktif olabilir; ancak geniş arazili bir yaşam alanı idealdir.
Bakımı: Kalın ve kısa tüyleri tel fırça ile sık sık taranmalıdır. Mecbur kalınmadıkça yıkanmamalıdır. Yılda 2 kez yoğun olarak tüy değiştirirler.

Film: Hachiko: A Dog's Story (2009)

❖ **Boxer / Boksör**
(Almanya – Bekçi – Dövüş –Polis)

Almanca yazılışı ile Boxer, orta irilikte, dolgun ama güçlü ve kendine özgü bir biçimi olan bir bekçi köpeğidir. İlk olarak 19.yüzyılda Almanya'da üretilen boksör ırkı, buldog ve mastif kırmasıdır. 1950'lerin ortasında beğenilen ırklar arasına girmişse de günümüzde eskisi kadar yaygın değildir. Bütün buldoglar gibi, modern boksörün ataları, köpek ve boğa dövüşleri için yetiştirilirlerdi. Bu sporlar yasa dışı sayılınca boksörler Almanya'da polis köpeği olarak yetiştirilmeye başlanmıştır.

Omuzdan yere yüksekliği yaklaşık 53–64 cm, ağırlığı 30 kg civarındadır. Kısa, parlak ve yumuşak tüyleri vardır. Kızıl veya kahverengi zemin üzerine benekli, çizgili ya da ayak, göğüs ve kafada beyaz işaretli olabilir. Burnunun ucundan çene sonuna kadar siyah renklidir.

❖ **Chow chow** *(Çin - Bekçi)*

Türkçede “Çov-çov” olarak bilinen Chow Chow, Çin kökenli bir köpek ırkıdır. Halk arasında “Aslan köpeği” veya “Çin Aslanı” olarak da anılır. Yetişkin erkekler ortalama 56 cm, dişiler ise 51 cm boya ulaşabilir. Ağırlıkları 20–31 kg arasında değişir.

Kürkleri iki katmanlıdır ve soğuktan oldukça iyi korur. Tüm vücutları tek renk olabilir; siyah, kızıl, mavi, kahverengi, krem rengi veya beyaz tonlarında görülür. Chow Chow’un en ayırt edici özelliği mavi-siyah dilidir; bu özellik onu diğer köpek ırklarından farklı kılar.

Ortalama yaşam süreleri 14 ile 16 yılları arasındadır.

Kalça displazisi, mide kanseri ve kulak enfeksiyonları gibi hastalıklara yatkındır. Ayrıca göz kapağı anomalisi olarak bilinen entropium hastalığına da eğilimlidir.

❖ **Labrador Retriever**

Labrador Retriever, Kanada kökenli, çok yönlü ve insan odaklı bir köpek ırkıdır. Başlangıçta balıkçıların ağ çekme ve suya düşen nesneleri getirme işlerinde görev almış, zamanla rehberlik, narkotik tespiti ve arama kurtarma gibi alanlarda uzmanlaşmıştır.

Orta büyüklükte, kaslı ve atletik yapıya sahiptir. Tüyleri kısa, su geçirmez ve genellikle siyah, sarı veya çikolata rengindedir. Zekâsı ve eğitilebilirliği sayesinde hem aile köpeği hem de görev köpeği olarak tercih edilir. Çocuklarla ve diğer hayvanlarla uyumu yüksektir.

Günlük egzersiz ihtiyacı fazladır; enerjisini atamadığında davranışsal sorunlar gelişebilir. Sadık, neşeli ve çalışkan yapısıyla dünyanın en popüler köpek ırklarından biridir.

❖ **Rottweiler**

Rottweiler, Almanya kökenli, güçlü ve koruyucu bir bekçi köpeğidir. Tarihsel olarak Roma ordusunun sürü koruma köpeği olarak bilinir; daha sonra kasap arabalarını çekmek ve malları korumak için kullanılmıştır. Kaslı vücudu, geniş göğsü ve kısa siyah-tan renkli tüyleriyle tanınır. Sahiplerine karşı son derece sadık ve koruyucudur; yabancılara karşı temkinli

davranır. Eğitildiğinde itaatkâr ve dengeli bir karakter sergiler. Güçlü çene yapısı ve yüksek dikkat seviyesi onu hem ev hem iş ortamında etkili bir koruma köpeği yapar. Ancak erken sosyalleşme ve disiplinli eğitim şarttır.

❖ Collie

Collie, İskoçya kökenli, zarif ve zeki bir çoban köpeğidir. Özellikle koyun güdümünde kullanılmış, zamanla rehberlik ve kurtarma görevlerinde de yer almıştır. Uzun tüylü (Rough Collie) ve kısa tüylü (Smooth Collie) olmak üzere iki ana tipi vardır. En bilinen örneği “Lassie” karakteridir. Collie’ler nazik, sabırlı ve çocuklarla son derece uyumlu köpeklerdir. Eğitime açık, duygusal zekâsı yüksek ve komutlara duyarlıdır. Tüy bakımı düzenli tarama gerektirir. Hem kırsalda hem şehirde uyum sağlayabilir; ancak yalnız kalmaktan hoşlanmazlar.

❖ Saint Bernard

Saint Bernard, İsviçre Alpleri'nde arama kurtarma görevleriyle ün kazanmış dev yapılı bir köpek ırkıdır. Özellikle kar fırtınalarında kaybolan insanları bulmak için yetiştirilmişlerdir. Güçlü gövdesi, kalın tüyleri ve sakin mizacıyla zorlu iklimlere dayanıklıdır. Gözleri yumuşak bakışlı, kulakları düşük ve yüzü karakteristik buruşukluklara sahiptir. Çocuklarla nazikçe iletişim kurar; ancak iri yapısı nedeniyle dikkatli yönlendirme gerekir. Egzersiz ihtiyacı orta düzeydedir. Tüy dökümü ve salya miktarı yüksektir. Sessiz, sabırlı ve yardımsever doğasıyla tam bir "dağ dostu"dur.

❖ Doberman

Doberman, Almanya'da 19. yüzyılda Karl Friedrich Louis Dobermann tarafından geliştirilen bir iş köpeğidir. Rottweiler, Weimaraner ve Alman Pinscher gibi ırkların melezlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Atletik, zarif ve kaslı yapısıyla dikkat çeker. Tüyleri kısa ve parlaktır; siyah, kahverengi veya mavi tonlarda olabilir. Zekâsı ve eğitilebilirliği sayesinde polis, asker ve koruma görevlerinde sıkça kullanılır. Sahiplerine karşı sadık ve koruyucudur; yabancılara karşı temkinlidir. Günlük egzersiz ve zihinsel uyarım şarttır. Kalça displazisi ve kalp hastalıklarına yatkınlığı nedeniyle düzenli veteriner kontrolü önerilir.

❖ Golden Retriever

Golden Retriever, İskoçya kökenli, başlangıçta av köpeği olarak yetiştirilmiş, günümüzde ise rehberlik, terapi, arama kurtarma ve aile dostluğu gibi birçok alanda görev alan bir ırktır. Orta büyüklükte, kaslı ve dengeli vücut yapısına sahiptir. Tüyleri çift katmanlı, su geçirmez ve altın tonlarındadır. Zekâsı, sabrı ve sosyal yapısı sayesinde çocuklu aileler için ideal bir seçimdir. Eğitime çok açık, pozitif yöntemlere duyarlıdır. Günlük egzersiz ve zihinsel uyarım ihtiyacı yüksektir. Tüy dökümü orta seviyededir; düzenli bakım gerektirir. Nazik ve sevecen doğasıyla dünyanın en sevilen köpeklerinden biridir.

❖ Sibirya Kurdu (Husky)

Sibirya Kurdu, Kuzeydoğu Asya'nın Çukçi halkı tarafından kızak çekme amacıyla geliştirilmiş, dayanıklı ve enerjik bir köpek ırkıdır. Orta boyutlu, atletik yapılı ve çift katmanlı kalın kürküyle soğuk iklimlere mükemmel uyum sağlar. Gözleri mavi, kahverengi veya çift renkli olabilir; bakışları delici ve zekice bir ifadeye sahiptir. Özgür ruhlu ve inatçıdır; eğitimde sabır ve anlayış gerektirir. Uluma eğilimi yüksektir; havlamaktan çok sesli iletişim kurar. Yalnızlıktan hoşlanmaz, sosyal ortamları sever. Günlük uzun egzersizler şarttır; aksi takdirde davranışsal sorunlar gelişebilir. Apartman yaşamına uygun değildir; geniş ve serin alanlar idealdir.

❖ Belçika Çoban Köpeği

(Bekçi - Koruma)

Uzun ve bol tüylü postu genellikle siyah renklidir. Çoban köpeklerinin en değerlilerinden biri sayılmaktadır. Belçika'nın soğuk iklim koşullarına uyum gösterebilen, açık havada dayanıklı bir köpek türüdür. İlk olarak 1891 yılında koyun sürülerini gütmek amacıyla kullanılmıştır.

Omuzdan yere yüksekliği yaklaşık 60 cm, ağırlığı ortalama 25 kg'dır. Belçika çoban köpeği, duygusal bağ kurma konusunda son derece yeteneklidir. Sahibine olan sadakati ve sevgisi ne kadar güçlüyse, yabancılara karşı da o denli tepkili olabilir. Bu özelliği sayesinde koruma ve çobanlık görevlerinde öncü ırklar arasında yer alır.

❖ Border Colie

(Birleşik krallık - İskoçya çoban köpeği – Yarışma)

İngiltere–İskoçya sınırında yaklaşık 300 yıldır koyun çobanı köpeği olarak kullanılan bir ırktır. Border Collie, en zeki köpek ırklarından biri olarak kabul edilir. Yetenek yarışmalarında ve çeviklik testlerinde son derece başarılıdır.

❖ İngiliz Buldog

Köken: Birleşik Krallık

İşlev: Tarihsel olarak dövüş; günümüzde refakat ve bekçilik

İngiliz Buldog, 13. yüzyılda İngiltere'de boğa güreşleri için geliştirilmiş, güçlü ve cesur bir köpek ırkıdır. Adını "bull" (boğa) kelimesinden alır; çünkü bu köpekler zamanında boğaları yere sermek üzere özel olarak yetiştirilmişlerdir. 1835 yılında boğa güreşlerinin yasaklanmasıyla birlikte, Buldog'un dövüşçü karakteri zamanla törpülenmiş ve daha uysal bireyler üzerinden tür devam ettirilmiştir. Bugün sevecen, sabırlı ve gururlu yapısıyla tanınan Buldog, geçmişinin aksine tam bir ev dostudur.

Fiziksel olarak orta boyutlu, tıknaz ve kaslı bir vücuda sahiptir. Boyu genellikle 31–40 cm arasında değişir; erkekler 24–25 kg, dişiler ise 22–23 kg civarındadır. Geniş kafa yapısı, basık burun, kırışık yüz ve sarkık yanaklar onun en ayırt edici özelliklerindendir. Bu yüz ifadesi, hem

sevimli hem de ciddi bir duruş sergiler. Tüyleri kısa ve parlaktır; genellikle kızıl, kahverengi veya beyaz üzerine siyah maskeli desenler görülür.

Karakter olarak sakin, cesur ve oldukça sadıktır. Aile bireylerine karşı sevgi doludur; çocuklarla uyumu yüksektir. Ancak gururlu yapısı nedeniyle fazla oyun düşkünü değildir. Sessizdir; havlamaktan çok gözlem yapar ve gerektiğinde etkili bir duruş sergiler. Apartman yaşamına son derece uygundur; gününün büyük kısmını dinlenerek geçirir. Egzersiz ihtiyacı düşüktür; günde 20 dakikalık yürüyüşler yeterlidir.

Sağlık açısından dikkat edilmesi gereken en önemli konu solunum sistemidir. Basık burun yapısı nedeniyle sıcak havalarda zorlanabilir; bu nedenle serin ve havadar ortamlar tercih edilmelidir. Ayrıca kilo almaya yatkın olduğu için beslenme kontrolü şarttır. Baş yapısı nedeniyle doğumların çoğu sezaryenle gerçekleşir; bu da üreme takibinde veteriner desteğini zorunlu kılar.

2.4. Türkiye Kökenli Yerli Köpek Irkları

❖ Aksaray Malaklısı

Aksaray kökenli, iri ve mastiff benzeri yapısıyla dikkat çeker. Güçlü çene ve kas yapısıyla bekçilikte etkilidir. Kangal'dan daha ağır ve daha iri vücutlu olmasıyla ayrılır.

❖ Kars Çoban Köpeği

Doğu Anadolu'nun sert iklimine uyumlu, yeleli ve iri pençeli bir koruma köpeğidir. Sessiz, dayanıklı ve bölgeye bağlıdır. Kangal'ın kuzey versiyonu olarak görülür.

2.4. Türkiye Kökenli Yerli Köpek Irkları

- Kangal
- Akbaş
- Aksaray Malaklısı
- Kars Çoban Köpeği
- Kafkas Çoban Köpeği
- Zerdava
- Tarsus Çatalburun
- Zağar
- Tonya Finosu (Kobi)
- Arabacı Palisi
- Anadolu Sultan Tazısı
- Karadeniz Dağ Köpeği

❖ Kafkas Çoban Köpeği

Kars ve Ardahan çevresinde görülen, iri yapılı ve çok güçlü bir koruma köpeğidir. Kangalların atası olarak kabul edilir. Yeleli görünümü ve iri baş yapısıyla tanınır.

❖ Zerdava

Trabzon kökenli, enerjik ve uyarıcı bir bekçi köpeğidir. Küçük yapılı ama çok hareketlidir. Nesli tehlike altındadır. Sahip odaklı ve yüksek sesli uyarı yeteneğiyle bilinir.

❖ Tarsus Çatalburun

Mersin kökenli, çatal burun yapısıyla ayırt edilen nadir bir av köpeğidir. Koku alma yeteneği çok gelişmiştir. Sadık, zeki ve enerjik yapısıyla hem av hem bekçi olarak kullanılır.

❖ Zağar

Ege ve Trakya'da yaygın, iz sürme ve avcılıkta başarılı bir tazı türüdür. Cesur, atik ve sadıktır. Kopay veya tavşancı olarak da bilinir. Tüyleri kısa, burnu hassas, karakteri izci ruhludur.

❖ Tonya Finosu (Kobi)

Trabzon'un Tonya ilçesine özgü, küçük boyutlu ve beyaz tüylü bir ev köpeğidir. Zeki, enerjik ve çocuklarla uyumlu yapısıyla tanınır. 2017'den beri koruma altındadır.

❖ Arabacı Palisi (Türk Palisi)

Trakya bölgesinde, özellikle Gönen'de at arabalarına eşlik eden yerel bir sokak köpeği türüdür. Küçük, çevik ve sadık yapısıyla halk arasında "paliler" olarak bilinir. Kültürel bir sembol niteliğindedir.

❖ Anadolu Sultan Tazısı

Eskişehir ve Aksaray çevresinde görülen, hızlı ve zarif bir av köpeğidir. Kanuni Sultan Süleyman'ın av köpeği olarak bilinir. 3 saniyede 65 km hıza ulaşabilen nadir bir koşucu.

❖ Karadeniz Dağ Köpeği

Karadeniz'in yüksek dağlarında yetişen, iri yapılı ve uzun tüylü bir çoban köpeğidir. Siyah yüz maskesi, sarmal kuyruk ve çekik gözleriyle tanınır. Soğuk iklimlere dayanıklıdır.

Anadolu Kökenli Yerli Köpek Irkları (Tablo)

Irk Adı	Bölge / İşlev	Notlar
Kangal	Sivas – Çoban / Koruma	En bilinen yerli ırk
Akbaş	Eskişehir – Çoban / Koruma	Beyaz renkli, sakin
Aksaray Malaklısı	Aksaray – Bekçi / Çoban	İri yapılı, Türk Mastiff olarak bilinir
Kars Çoban Köpeği	Kars – Koruma / Sürü yönetimi	Yeleli görünüm, iri pençeler
Kafkas Çoban Köpeği	Doğu Anadolu – Koruma	Kangalların atası olarak görülür
Zerdava	Trabzon – Bekçi / Uyarıcı	Enerjik, nesli tehlikede
Tarsus Çatalburun	Mersin – Av köpeği	Çatal burun yapısıyla ayırt edilir
Zağar	Güneydoğu – Av / İz sürme	Tazı benzeri yapı
Tonya Finosu (Kobi)	Karadeniz – Bekçi / Ev köpeği	Küçük boyutlu, yerel finolar
Arabacı Palisi	Trakya – Arabacı koruma	Tarihsel görev köpeği
Anadolu Sultan Tazısı	İç Anadolu – Av / Koşu	Zarif ve hızlı yapı
Karadeniz Dağ Köpeği	Karadeniz – Koruma / Çobanlık	Yüksek dayanıklılık

2.5. Yasaklı Irklar

Türkiye'de 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, aşağıdaki köpek ırkları "tehlike arz eden hayvanlar" kapsamında değerlendirilmiş ve üretimi, sahiplenilmesi, satışı, sergilenmesi gibi faaliyetler yasaklanmıştır. Yasaklama gerekçesi genellikle bu ırkların fiziksel gücü, çene yapısı ve kontrolsüz eğitildiklerinde toplum güvenliği açısından risk oluşturmalarıdır.

2.5. Yasaklı Irklar

- Dogo Argentino (Arjantin)
- Amerikan Pit-Bull Terrier
- Bullmastiff (Birleşik krallık)
- Amerikan Staffordshire Terrier
- Staffordshire Bull-terrier

Dogo Argentino

❖ Dogo Argentino (Arjantin)

- Orta-büyük boy, beyaz renkli ve kaslı yapıdadır.
- Av köpeği olarak geliştirilmiştir; güçlü çene ve dayanıklı vücut yapısına sahiptir.
- Eğitimi zordur; kontrolsüz kaldığında başına buyruk davranışlar sergileyebilir.

❖ Amerikan Pit-bull Terrier

- En kaslı köpek ırklarından biridir; çene basıncı oldukça yüksektir.
- Dövüş köpeği olarak kullanımı nedeniyle saldırganlık potansiyeliyle tanınır.
- Doğru eğitimle sevgi dolu olabilir; ancak deneyimsiz ellerde risklidir.

Amerikan Pit-bull Terrier

❖ Bullmastiff (Birleşik Krallık)

- Büyük ve güçlü bir bekçi köpeğidir.
- Koruma içgüdüsü yüksektir; yabancılara karşı mesafeli olabilir.
- Türkiye'de doğrudan yasaklılar arasında yer almasa da bazı listelerde riskli ırk olarak değerlendirilmiştir.

Bullmastiff

❖ Amerikan Staffordshire Terrier

- Güçlü çene yapısı ve kaslı vücut yapısıyla dikkat çeker.
- Koruyucu ve baskın karakterlidir; yanlış eğitimle saldırganlaşabilir.
- Yasaklı ırklar arasında yer alır; üretimi ve sahiplenilmesi yasaktır.

❖ Staffordshire Bull-terrier

- Fiziksel olarak daha küçük olsa da çene gücü ve cesaretiyle tanınır.
- Yasaklılar listesinde net olarak yer almasa da bazı yerel düzenlemelerde riskli ırk olarak sınıflandırılabilir.

Amerikan Staffordshire Terrier

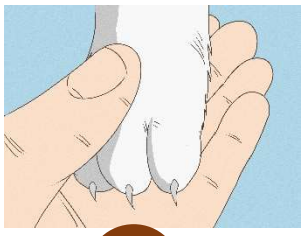
Staffordshire Bull-terrier

Tablo: Köpek Irklarının Başrolde Olduğu Film ve Diziler

Film/Dizi Adı	Köpek Irkı	Tür	Notlar
Hachiko: A Dog's Story	Akita Inu	Dram	Sadakat temasıyla kültleşmiş gerçek hikâye.
Lassie	Rough Collie	Aile/Macera	Yardımseverlik ve zekâ temalı klasik.
Beethoven	St. Bernard	Komedi/Aile	Büyük cüssesiyle sevimli kaos yaratan karakter.
101 Dalmatian	Dalmaçyalı	Animasyon/Komedi	Irkın görsel cazibesiyle öne çıkan Disney klasiği.
The Secret Life of Pets	Karışık Irklar	Animasyon	Evcil hayvanların gizli dünyası.
Turner & Hooch	Dogue de Bordeaux	Komedi/Aksiyon	Sert görünümlü ama duygusal bir eşlikçi.
Max	Belçika Malinois	Aksiyon/Dram	Askeri görev köpeği olarak görev bilinci vurgulanır.
Togo	Sibirya Kurdu (Husky)	Tarihi/Dram	Gerçek bir kurtarma hikâyesi, liderlik ve dayanıklılık temalı.
Megan Leavey	Alman Çoban Köpeği	Biyografi/Dram	Askeri görevde insan-köpek bağını anlatır.
White Fang	Kurt-Köpek Melezi	Macera/Dram	Doğayla mücadele ve evcilleşme süreci.

Fotoğraf

1- By The original uploader was Dan9186 at English Wikipedia. - File:Brussels_Griffon_ Rembrant.png,CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31484541

3

TIRNAK BAKIMI

3.1. Tırnak bakımında kullanılan araç gereçler

Tırnak Makası

Tırnak bakımı için en temel araç tırnak makasıdır. Giyotin tipi ve makas tipi gibi farklı türleri bulunur. Seçim, hayvanın tırnak yapısına ve kullanıcının el alışkanlığına göre yapılmalıdır.

Kediler İçin Tırnak Bakımı ve Kesimi

Kediler tırnak kesiminden genellikle hoşlanmazlar ve bu işlem sırasında huzursuzlanabilir, hatta tırmalayabilirler. Bu nedenle nazik ve sakin bir yaklaşım benimsemek önemlidir. Atıştırmalıklarla kediyi oyalamak ve ödüllendirmek süreci kolaylaştırır.

Tırnak kesiminde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, tırnağın ortasından geçen pembe şerittir. Bu bölge kan damarlarını içerdiğinden kesilmemelidir. Açık renkli tüylere sahip kedilerde bu damarlar daha kolay görülebilir. Tırnak uçlarından yaklaşık 2 mm kesmek yeterlidir. Tırnak makası tırnağa dik tutulmalı; paralel tutulması ezilmelere yol açabilir. İşlem sonrası kediyi ödüllendirmek, pozitif bir deneyim oluşturur.

3.1. Tırnak bakımında kullanılan araç gereçler

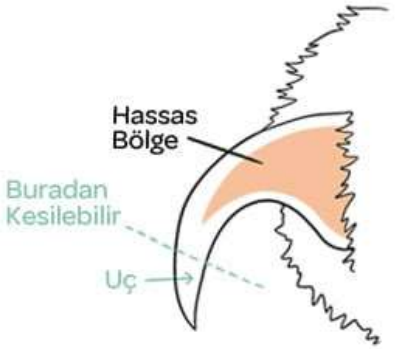
-Tırnak Makasları ve Törpüleri

-Tırnak Tırmalama Tahtaları

Kazanımlar

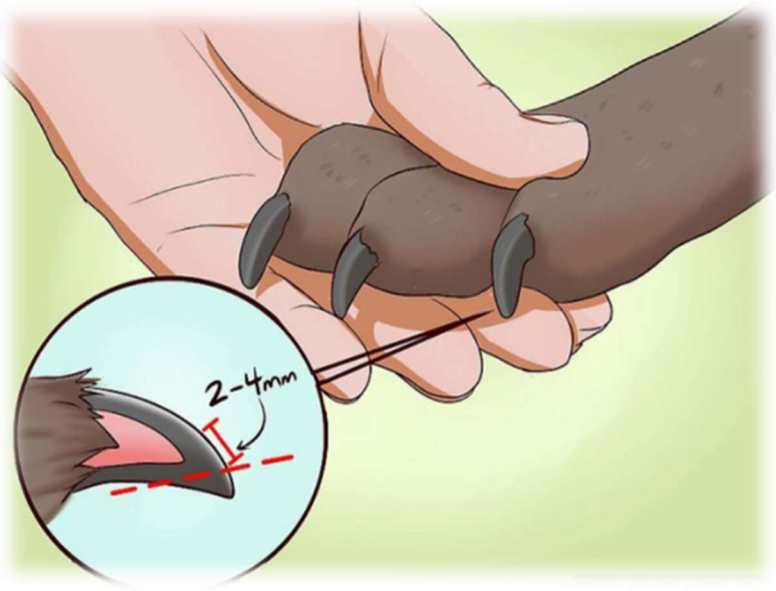
- Tırnak bakımında kullanılan araç gereci sıralar.
- Kedi ve köpeklerde tırnak bakımının yapılış aşamalarını açıklar.
- Ayak tabanı yastığı ve ayakların bakımını izah eder.

Köpeklerde Tırnak Kesimi

Tırnak bakımını sessiz ve sakin bir ortamda yapın.
Köpeğinizin dikkatini dağıtacak herhangi bir şeyden kaçının.
Köpeğinizin patisini nazikçe kaldırarak uygun açıyı ayarlayın.
Tırnak makası veya törpüyü fazla uzamış kısma yerleştirerek küçük adımlarla kesim yapın.

Canlı dokuya zarar vermemek için dikkatli olun; tırnakta küçük siyah bir nokta gördüğünüzde kesimi durdurmalısınız. Bu nokta, damarların başladığı bölgedir.
Köpeğinizin tırnaklarını keserken, ödüllendirmeyi unutmayın.

Tırnak bakımı için köpeğinizi yavruyken alıştırın. Böylece, köpeğiniz tırnaklarının kesilmesine alışacaktır.

Kedinize Tırnak Bakımı Yapmazsanız Ne Olur?

Kedilerde tırnak bakımı düzenli olarak yapılmazsa, aşağıdaki sorunlar ortaya çıkabilir:

- **Tırnak batması:** Uzamış tırnaklar, içeri doğru kıvrılarak pati yastıkçıklarına ve dokuya zarar verebilir. Bu durum ağrı ve enfeksiyona neden olabilir.
- **Mobilya ve diğer yüzeylere zarar verme:** Uzun tırnaklar, mobilya, perde ve diğer yüzeylere zarar verebilir. Bu durum, ev içi huzuru bozabilir.
- **Ağrı ve rahatsızlık:** Uzamış tırnaklar, kedinin yürümesini ve hareket etmesini zorlaştırabilir. Bu durum, kedinin ağrı ve rahatsızlık yaşamasına neden olabilir.

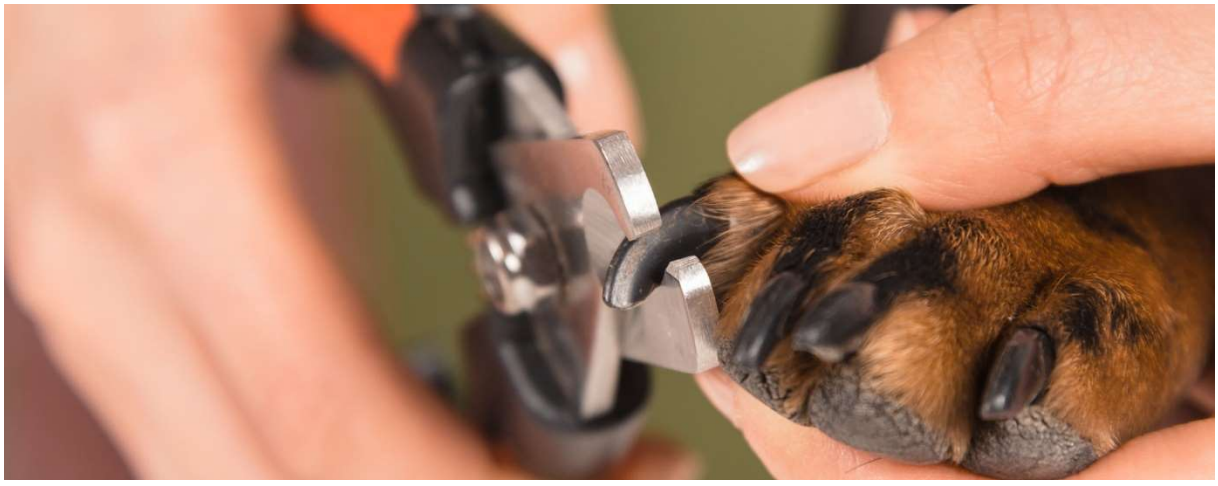
Köpeğinize Tırnak Bakımı Yaptırmazsanız Ne Olur?

Periyodik aralıklarla köpeklerin tırnak bakımlarının yapılması ve tırnaklarının kesilmesi gereklidir. **Köpeklerde tırnak bakımı** yapılmazsa, aşağıdaki sorunlar ortaya çıkabilir:

- Uzamış tırnaklar, içeri doğru kıvrılarak pati yastıkçıklarına ve dokuya zarar verebilir. Bu durum ağrı ve enfeksiyona neden olabilir.
- Uzun tırnaklar, mobilya ve diğer yüzeylere zarar verebilir. Bu durum, ev içi huzuru bozabilir.
- Uzamış tırnaklar, köpeğin yürümesini ve hareket etmesini zorlaştırabilir. Bu durum, köpeğin ağrı ve rahatsızlık yaşamasına neden olabilir.
- Uzamış tırnaklar, köpeğin yürürken veya koşarken yaralanmasına neden olabilir.

Köpeklerin tırnak bakımını kolaylaştırmak için, daha uzun yürüyüşler yaptırılabilir veya kazabileceği toprak bir zeminde gezdirilebilir. Bu aktiviteler, köpeklerin tırnaklarını doğal bir şekilde törpülemesine yardımcı olur.

Kedi Tırmalama Tahtası ve Evleri

Kediler tırmalama davranışını bölge işaretleme, stres giderme, esneme ve tırnak düzeltme gibi nedenlerle sergilerler. Bu içgüdüsel davranış, ev eşyalarına zarar verebilir. Tırmalama tahtaları, bu ihtiyacı karşılamak için ideal çözümdür.

Kedi tırmalama tahtası da kedilerin yaşadığı evlerde ihtiyaç duyulan kedi ürünlerinden biridir. Kedi tırmalama tahtaları sayesinde hem kedilerin ihtiyaçlarını kendilerine zarar vermeden giderebilmeleri için uygun bir alana sahip olmaları ve eğlenceli vakit geçirmeleri sağlanır hem de evdeki eşyaların zarar görmesi büyük ölçüde engellenebilir.
Tırmalama ürünleri olarak; Karton tırmalama panoları, çubuk tipi tahtalar, tırmalama paspasları ve oyuncaklı tırmalama tahtaları sayılabilir.

3.2. Ayak Tabanı Yastığı ve Ayakların Bakımı

Kedilerde Pati Bakımı Neden İhmal Edilmemeli?

- Kedilerin patilerinde bulunan yastıkçıklar yüksekten atladıklarında bir şok emici görevi görür. Bu sayede maruz kalınan güç patilerden emilir ve bacakta yer alan bağ dokulara, tendonlara veya kemiklere ulaşmaz. Böylelikle kedi zarar görmemiş olur.
- Patilerin bir diğer görevi de her adımda çekiş sağlamaktadır. Kediler hızlı koşturduğunda patiler kaymayı önleyerek onların daha rahat hareket edebilmesini sağlar.
- Bunlarla beraber patilerdeki yumuşak yastıkçıkların bir diğer önemli görevi de sıcak ya da soğuk hava koşullarında ayağı korumaktır.
- Patileri ve yastıkçıkları kötü durumda olan kedilerin hayat kalitesi önemli ölçüde düşmektedir.
- Kedilerde pati bakımı pati yastıkçıklarının sağlıklı tutulması ile de sınırlı değildir. Tırnak bakımı da bu sürecin en önemli aşamaları arasında yer alır.
- Kedilerin tırnaklarının çok uzaması yürüme ve hareket esnasında ağrı yaşamalarına neden olabilir. Üstelik içgüdüsel olarak tırmalama davranışı sergilemeleri tırnak kesiminin ev eşyaları üzerindeki yıkıcı etkinin azaltılmasına yardımcı olduğu bilinmektedir.
- Bir de pati arasında uzayan tüyler var, uzun tüylü kedilerde sıklıkla karşılaşılan bu durum hem rahatsız edici olabilir hem de çeşitli hijyen sorunlarını gündeme getirebilir. Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda kedilerde pati ve tırnak bakımı süreçleri hakkında farkındalığın artması önemlidir.

Pati Temizliği

- Kedi evden dışarı çıkmasa bile tuvalet kullanımı nedeniyle pati aralarına kum yapışabilir.
- Evde bulunan küçük objeler de kedilerin patilerine takılabilmektedir.
- Patinin arasında kalan kimyasallar kedi tarafından yalandığında yaralayıcı olabilmektedir.
- Bununla beraber patilerin arasında kimyasallar olmasa bile herhangi bir yabancı madde zamanla yara ve enfeksiyona yol açabilmektedir.
- Kedinizin patilerini günlük olarak kontrol etmeniz ve temizlemeniz tavsiye edilir.

Köpeklerde Pati Yapısı

Köpeklerde pati ve tırnak bakımı için öncelikli olarak patinin yapısını bilmek gerekir. Köpek patileri; kas, keratin, kolajen, yağ doku, bağ doku, tendon ve kemikten oluşur. Köpeklerin patileri anatomik olarak son derece kompleks bir yapıya sahiptir ve her bir pati köpeklerin sağlıklı bir şekilde hareket etmesini sağlar.

Patiler beş ana yapı altında incelenir. Bunlar **pati yastıkları, pençeler, arka parmak, kartal yastık ve metakarpal yastıklardır.**

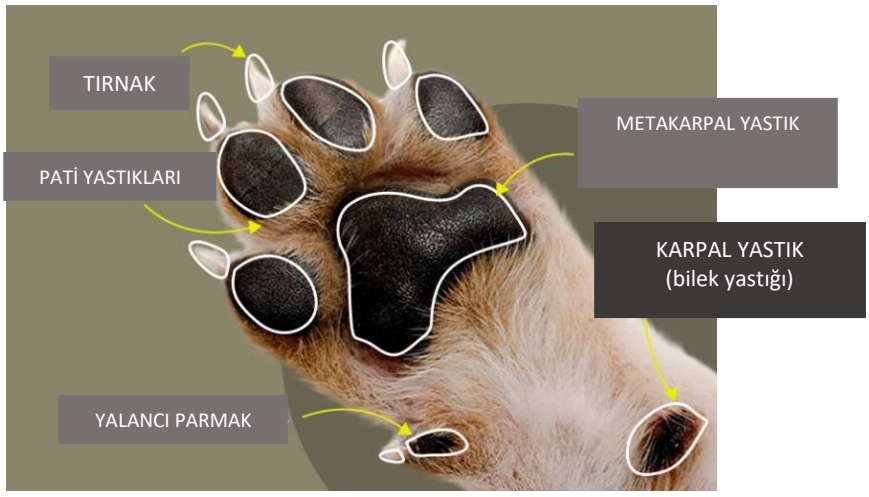
Pati yastıkları: Her patide dört tane bulunur ve köpeğin ağırlığını destekler.

Pençeler: Pençeler özellikle kazma ya da kaşınma için kullanılır. Pençeler de tıpkı bizim tırnaklarımız gibi keratinden oluşur. Buradaki en büyük fark insanların tırnakları üst deriden çıkar ve bunlar aslında ölü keratindir. Köpeklerin pençeleri ise direkt olarak ayaktaki kemikten uzar ve içerisinde sinirler ile kan damarları yer alır.

Arka parmak: Köpeklerin ön ayaklarında üst kısımda ekstra bir pençe ve yastık bulunur. Bu arka parmaklar köpeklerde genellikle ön patilerde bulunur ancak Pyrenees çoban köpeklerinin ve Brie çoban köpeklerinin arka ayaklarında da bu parmaklar bulunur. Arka parmakların görünürde herhangi bir işlevi yoktur. Arka parmak köpeklerde işlevini yitirmiş bir başparmak gibidir.

Karpal yastık: Karpal yastık küçüktür ve arka parmağın üstünde bulunur.

Metacarpal Pad (Orta Ayak Yastığı): Kalp şeklindeki patinin merkezinde yer alır ve en büyük yastıktır. Koşma, zıplama gibi hareketlerde ana şok emici görevi görür. Vücut ağırlığının büyük kısmını taşır. Köpeğin ağırlığını destekler. Ön tarafta yer alan

yastıklara metakarpal ya da palmar yastık arka tarafta yer alanlara da metatarsal ya da plantar yastık adı verilir.

Patilerdeki bu yastıklar yağ dokusundan ve elastik liflerden oluşur. Üzeri yoğun pigmentli kalın cilt dokusu ile kaplıdır. Sert yüzeylerde zaman geçiren köpeklerin yastıkları daha sert ve daha nasırlıdır. Bu nedenle özellikle dışarıda çok fazla vakit geçiren köpeklerde pati ve tırnak temizliği daha önemlidir. Bu yastıklar dışarıda koştuklarında ayaklara binecek olan basıncı hafifletmektedir. Şok emici özelliği sayesinde kemikler ve eklemler koşmanın etkilerinden daha az etkilenir.

Köpeklerde Pati Yastıklarının Bakımı

1. Köpeğinizin patilerindeki yastıkları düzenli olarak kontrol etmeyi alışkanlık hale getirmeniz gerekir.
2. Yavaşça tırnaklarını birbirlerinden ayırıp yastıkların arasında yaralanma ya da yabancı madde olup olmadığını kontrol edin.
3. Şişme, renk değişimi ya da kontrol ederken hassasiyet oluşması durumuna bakılır
4. Asfalt gibi sıcak yüzeylerde köpeğinizi yürütürken dikkat etmeniz gerekmektedir. Aşırı sıcak yüzeyler yastıklara zarar verir. Yazın sıcak aylarında köpeğinizin toprak ya da çimli zeminde veya gölge altında yürüdüğünden emin olmanız gerekir.
5. Benzer bir şekilde kış aylarında da dışarı çıkarken pati yastıklarına dikkat edilmelidir. Özellikle karlı ve buzlu zeminler köpekler için zorludur. Soğuk kar ya da buz pati yastıklarının arasına yerleşerek buralarda ciddi soğuk problemlerine neden olabilmektedir.
6. Ayrıca karın ve buzun erimesi için yola atılan tuzlar da yastıkların arasına sıkışarak zamanla iltihaba yol açabilmektedir.
7. Kış aylarında pati yastıklarının arasında yer alan fazla tüylerin kesilmesi gerekir. Bu şekilde patilerin arasında kar, buz ya da su birikiminin önüne geçilmektedir.
8. Karlı ve buzlu havalarda eve döndüğünüzde köpeğinizin patilerini mutlaka ılık suyla yıkamanız gerekir. Bu sayede patilerin arasında kalan kar ve buz köpeğinize zarar vermez.
9. Her ne kadar soğukta daha çok görülse de mevsim fark etmeden köpeğinizin sert yüzeyde uzun zaman geçirmesi pati yastıklarının sertleşmesine ve nasırlaşmasına neden olur. Bunun için köpek pati kremleri bulunmaktadır. Nemlendirici kremler ile yastıkların sağlıklı kalmasını sağlayabilirsiniz.

4

TÜY BAKIMI VE FIRÇALAMA TEKNİKLERİ

Tüylerin Bakımı

- Tüy bakımı, deriyi tahrişten ve masaj etkisiyle kan dolaşımını düzenler.
- Kediler gün içerisinde kendilerini yalayarak tüy yutarlar. Düzenli bakım, yutulan tüy miktarını azaltarak sindirim sorunları ve tıkanma riskini önler.
- Düzenli bakım sayesinde tüyler daha sağlıklı, parlak ve canlı görünür.
- Kedinizi düzenli olarak taramak, gevşek tüylerin ve potansiyel tüy topaklarının erken tespit edilmesine yardımcı olur.
- Günlük yaşamda etrafa dökülen tüy miktarı, düzenli bakım ile belirgin şekilde azalır.
- Köpeklerde mevsimsel tüy dökümü: İlkbahar ve sonbaharda yoğunlaşır, bu dönemlerde tarama sıklığı artırılmalıdır.
- Çift katmanlı tüylere sahip ırklar (örneğin Golden Retriever, Husky) için özel fırçalar (slicker brush, undercoat rake) önerilebilir.

Tüy Topakları

- Kedilerde tüy topakları sık görülür ve cilt tahrişine, bağırsak tıkanmalarına ve ağrılı durumlara yol açabilir.
- Tüy topaklarını çözmek için yumuşak uçlu bir tarak veya fırça kullanın. Tüy topağına dikkatlice yaklaşın ve onu yavaşça çözün. Kedinizin tüylerine veya cildine zarar vermemeye özen gösterin.
- Özellikle uzun tüylü kedilerde, tüy topaklarını önleyici özel şampuanlar kullanmak faydalı olabilir.
- Düzenli tarama, hem tüy dökümünü azaltır hem de topak oluşumunu engeller.
- Tarama işlemini daima tüylerin doğal büyüme yönünde yapın. Bu yöntem, düğümlenmeyi azaltır ve tüylerin daha kolay açılmasını sağlar.

Tarama Sıklığı

- İdeal olarak, kedinizin tüylerini haftada en az bir kez taramalısınız.
- Tarama sonrası küçük bir ödül (oyuncak veya ödül maması gibi) vermek, kedinizin bu işlemi olumlu bir deneyim olarak algılamasını sağlar.
- Tarama işlemi sessiz, sakin ve güvenli bir ortamda yapılmalıdır. Hayvanın bakım sırasında verdiği tepkiler (gerilme, kaçınma, huzursuzluk) dikkatle izlenmeli; bu tür davranışlar ağrı, stres veya cilt hassasiyetinin belirtisi olabilir.

Tüy Fırçası / Tarağı

- Kedinizin tüy tipine uygun fırça veya tarak seçmek önemlidir.
- Uzun tüylü kediler için geniş dişli taraklar veya fırçalar, düğüm ve topakları açmakta daha etkilidir.
- Kısa tüylü kedilerde ise ince dişli taraklar veya fırçalar daha başarılı sonuç verir.

- Köpeklerde de tüy tipine göre fırça seçimi önemlidir. Kısa tüylü ırklar için kauçuk fırçalar veya tüy dökücü eldivenler; uzun tüylü ırklar için ise geniş dişli taraklar ve alt katman fırçaları (undercoat rake)[1] tercih edilmelidir.

Hijyen ve Araç Temizliği

Kullanılan fırça, tarak veya eldivenler her kullanımdan sonra temizlenmelidir. Bu, hem cilt sağlığını korur hem de bakteri ve parazitlerin yayılmasını önler. Ayrıca tüylerin biriktiği alanlar (koltuk, yatak, halı gibi) düzenli olarak temizlenerek alerjen birikimi azaltılabilir.

Tüy Dökücü Eldiven

Tüy dökücü eldivenler, gevşek tüyleri kolayca toplarken aynı zamanda kedinize rahatlatıcı bir masaj etkisi sunar. Alternatif ve pratik bir bakım aracıdır. Aynı eldivenler köpeklerde de etkili şekilde kullanılabilir. Özellikle kısa tüylü ırklarda gevşek tüylerin toplanması ve rahatlatıcı masaj etkisi için ideal bir seçenektir.

Kaynaklar

Kedi Tüy Toplama Tüy Tarama Eldiveni you tube
Kendini Temizleme Yumuşak Silikon Masaj Sprey Kedi Fırça Tarak Pet Saç Derisi Masaj Fırçası - Buy Scalp Massage Brush pet Massage Brush spray Massage Brush Product on Alibaba.com

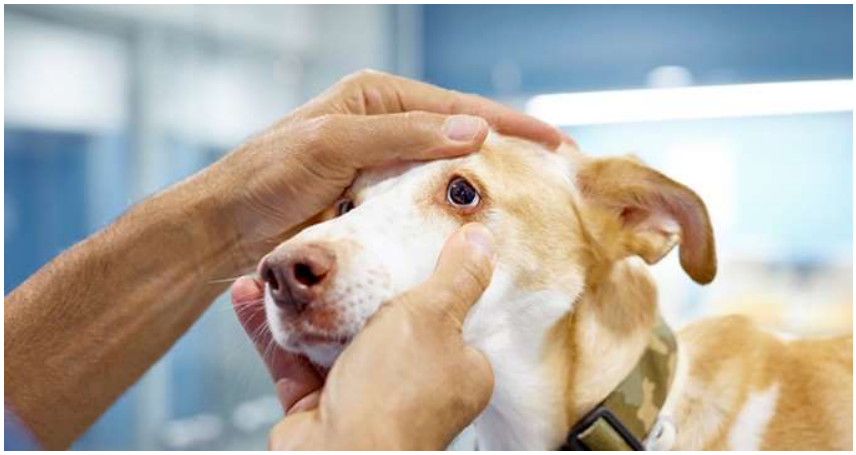
[1] **Undercoat rake:** Çift katmanlı tüylere sahip köpekler için özel olarak tasarlanmış fırçadır. Üstteki koruyucu tüylerin altındaki ölü ve ince tüyleri temizleyerek tüy dökümünü azaltır, cilt sağlığını korur ve düğümlenmeyi önler. Özellikle Golden Retriever, Husky gibi ırklarda etkilidir.

5

GÖZLERİN BAKIMI

Evde Gözlem

Evde düzenli göz muayenesi yapmak, olası sağlık sorunlarını erken fark etmek açısından önemlidir.

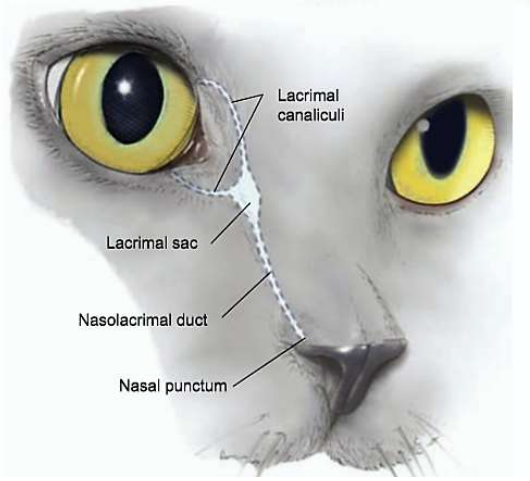

1. İlk olarak, hayvanınızı iyi aydınlatılmış bir ortamda gözlerinin içine bakın.
2. Gözler net ve parlak olmalı ve göz küresinin etrafındaki alan beyaz olmalıdır.
3. Gözbebekleri eşit büyüklükte olmalı ve göz kenarlarında yırtılma, akıntı ve kabuklanma olmamalıdır.
4. Başparmağınızla köpeğinizin alt göz kapağını yavaşça aşağı doğru çekerek iç kısmını inceleyin.
5. Konjunktiva (göz kapağının iç yüzeyi) sağlıklı bir pembe renkte olmalı; soluk ya da hiperemik görünmemelidir.
6. Nemli bir gazlı bez veya tülbentle göz çevresini nazikçe silmek, lekelenmeyi önler. (Pamuk kullanılmamalı; kullanılacaksa tamamen ıslatılmış olmalıdır.)
7. Göz temizliği işlemini haftada bir kez yapmak gerekir.

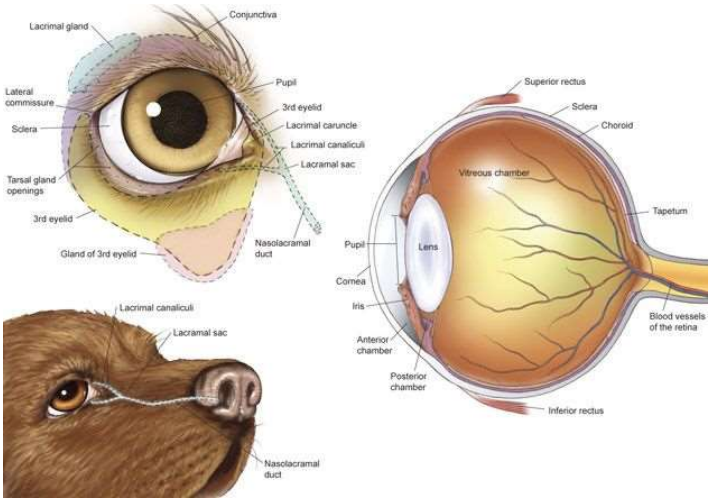
8. Silme işlemi gözün iç köşesinden dışa doğru olmalı; göz küresine temas edilmemelidir.
9. Hayvanın beden dilini dikkatle izleyin.
10. **Köpeğin** göz bölgesini pençelemesi veya sürtmesi olası bir sorunun işareti olabilir.
11. Sürekli göz akıntısı varsa, vakit kaybetmeden veteriner hekime başvurulmalıdır.

Kedi ve Köpeklerde Sık Görülen Göz Sorunları

Aşağıdaki gözle ilgili bozukluklar yaygın olarak görülür:

- **Üçüncü Göz Kapağının Belirmesi:** Bu durum gözleri korumaya yönelik doğal bir reflekstir. Ancak sürekli görünür hale gelmesi göz hastalıklarının belirtisi olabilir. Veteriner kontrolü önerilir.
- **Göz Travmaları:** Kedilerde göz travmaları genellikler bir yere çarpmasından ya da başka kedilerle kavga etmeleri gibi durumlarda meydana gelir. Gözde yaşarma, kaşıma isteği ve kısık bakışlar gözlemlenir.
- **Konjonktivit:** Hayvanın gözlerinden biri veya her ikisinde, Konjunktiva dokusunda kızarıklık, şişlik ve akıntı ile kendini gösterir.

- **Kuru Göz:** Azalan gözyaşı üretimi kornea iltihabına, şaşılığa ve akıntıya yol açabilir.
- **Epifora:** Gözyaşlarının taşması, köpeğin yüz kürkünde lekeler oluşturur.
- **Kiraz Gözü:** Gözyaşı bezinin büyümesiyle göz köşesinde kiraz benzeri bir kütle oluşur.
- **Glokom:** Göz içi basıncın artmasıyla kornea bulanıklaşır, göz büyüyebilir.
- **Ektropion:** Alt göz kapağının dışa dönmesiyle sarkık görünüm oluşur.
- **Entropion:** Göz kapağının içe dönmesi kirpiklerin göze batmasına, akıntı ve yırtılmaya neden olur.
- **Katarakt:** Göz merceğindeki opaklık görme bozukluğu ve körlüğe yol açabilir.

- **Progresif Retinal Atrofi (PRA):** Bu hastalık, gözün arka kısmında yer alan ve görme işlevini sağlayan retina dokusunun zamanla bozulması (dejenerasyonu) ile karakterizedir. Retina hücreleri görevlerini yerine getiremez hale geldikçe, hayvanın görme yetisi yavaş yavaş azalır. İlk fark edilen belirti genellikle gece körlüğüdür—yani hayvan karanlık ortamlarda yönünü bulmakta zorlanır, tereddütlü hareket eder veya eşyalarla çarpışabilir. Hastalık ilerledikçe gündüz görüşü de bozulabilir ve tam körlüğe kadar gidebilir.

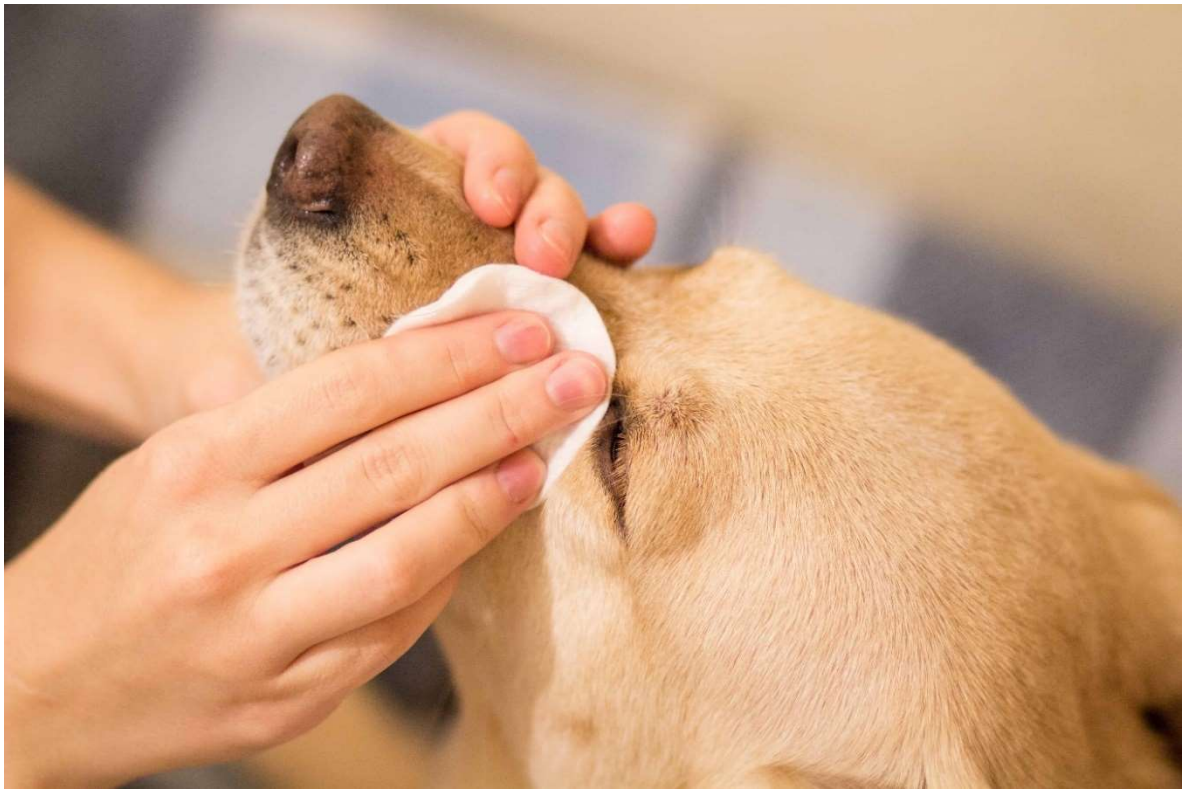

Basit Önlemlerle Göz Sağlığını Koruma

1. Göz çevresindeki tüyleri dikkatlice kısaltarak hayvanın görüşünü net tutun ve kaşıma riskini azaltın.
2. Sabunlar ve topikal ilaçlar (örneğin merhemler, spreyler veya pire kontrol ürünleri), köpeğinizin gözleriyle temas ettiğinde tahrişe ve yanmaya neden olabilir. Bu nedenle, bu tür ürünleri uygulamadan önce köpeğinizin gözlerini korumak için gerekli önlemleri almalısınız. Uygulama sırasında göz çevresine temas etmeyecek şekilde dikkatli davranmak, göz sağlığını korumak açısından önemlidir.
3. Yolculuk sırasında köpeğinizin gözüne böcek veya yabancı bir cismin girmesi ağrıya ya da kalıcı bir göz yaralanmasına neden olabilir. Bu tür riskleri ve güvenlik sorunlarını önlemek için, araç camlarını yalnızca kısmen açık tutun ve köpeğinizin başının aracın içinde kalmasına dikkat edin. Ayrıca rüzgâr, gözleri kurutarak tahriş ve enfeksiyona yol açabilir.

Göz Temizliğinde Dikkat Edilecek Hususlar

- Hayvanın gözünü silme işini sadece kaynatılıp soğutulmuş ılık su ile yapmalıdır. Su miktarı gözü nemlendirecek düzeyde olmalı, gözü asla ıslatmamalıdır. *(Doğrudan musluk suyu ile ya da soğuk suyla bu işlemi yapmayın).*
- Temizlik sonrası kuru bir gazlı bezle göz çevresi kurulanmalıdır. Çünkü nemli ortamlar bakterilerin çoğalmasını kolaylaştırır.

Kedi ve Köpek Göz Yaşı Lekesi Çıkartıcı

Göz çevresindeki gözyaşı kaynaklı lekeleri gidermek için özel solüsyonlar kullanılabilir.

Kedilerde Göz Çapaklanma Nedenleri?

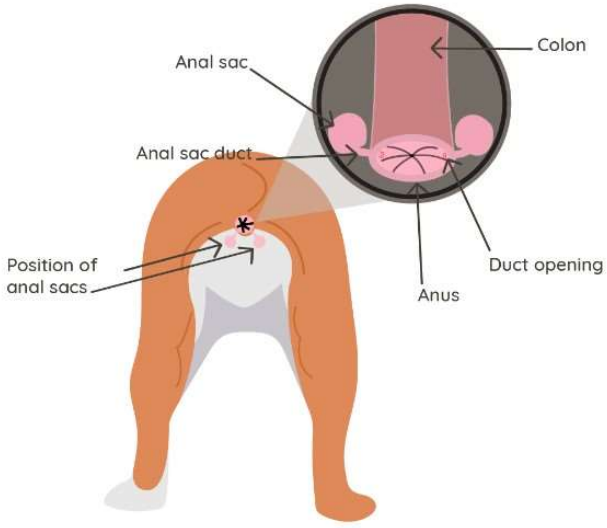
1. Kediler kendilerini sık sık temizler; bu doğal davranış çapak oluşumunu azaltır.
2. Sokak kedilerinde çapaklanma daha yaygındır.
3. Bağışıklığı zayıf yavru kedilerde çapaklanma görülebilir.
4. Göz çapaklanma ve göz akıntısına ek olarak kedinizde halsizlik, hapşırık, burunda akıntı, kusma ve ishal gibi belirtiler varsa sorun sistemik olabilir.
5. Kediniz oyun sırasında gözünü bir yere çarptığı zamanda gözlerinde sulanma, akıntı ya da çapaklanma durumları yaşanmaktadır.
6. Ayrıca ev içerisinde kirli ve tozlu ortamlarda kedinizin gözünde çapaklanma ve akıntıya sebep olabilir.
7. Bu durumda kedinizin gözünü steril suyla nemlendirilmiş gazlı bezle günde 2-3 kez temizlik yaparak çapaktan arındırmanız gerekir.

6

ANAL BEZLERİN BAKIMI

Anal Bezlerin Bakımı

Hedef: Kedi ve köpeklerde anal bezlerin bakımı aşamalarını açıklar.

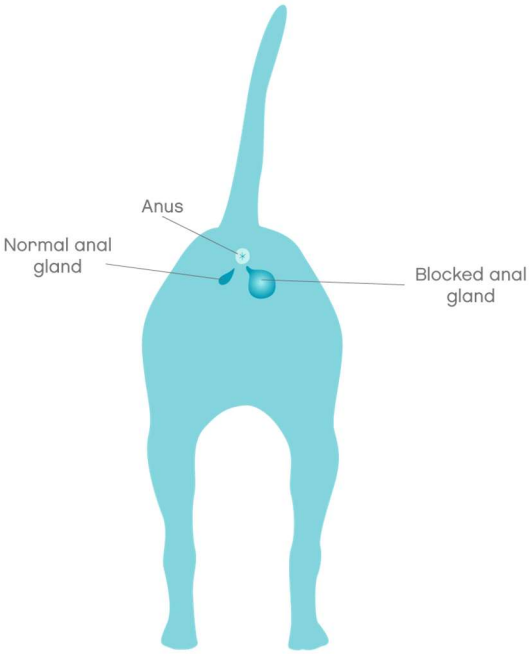

Kedi ve köpeklerde anüs çevresinde saat yönüne göre 4 ve 8 konumlarında yer alan çift anal bez (anal keseler), dışkılama sırasında hayvana özgü bir koku taşıyan salgı üretir. (Aynı zamanda anal kese içerisinde dışkılamayı kolaylaştırır.) Bu salgı, hayvanın çevresine bıraktığı kimyasal bir tanıtıcıdır; hem bölge işaretlemede hem de diğer hayvanlarla kokusal iletişim kurmada rol oynar.

Normal şartlarda anal bezler kendiliğinden boşalır. Ancak bazı hayvanlarda bu bezler tıkanabilir veya dolarak rahatsızlık ve enfeksiyona yol açabilir. Aşağıdaki belirtiler gözlemlendiğinde anal bez iltihabından şüphelenilebilir:

- Halıya sürtünme davranışı (scooting)
- Kuyruk altına aşırı ilgi (yalama veya ısırma)
- Kötü koku, şişlik, akıntı
- Dışkılama sırasında huzursuzluk
- Tüy dökülmesi ve cilt irritasyonu

Ev ortamında müdahale etmeye karar verdiyseniz, öncelikle bir veteriner hekimden mutlaka görüş almalısınız. Apse, enfeksiyon ya da iltihap varsa yanlış müdahale durumu kötüleştirebilir.

Anal Kese Hastalıklarının Görülme Sıklığı ve Risk Faktörleri

Yapılan bilimsel araştırmalar, köpeklerin yaklaşık %12'sinin anal kese hastalıklarından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Kedilerde bu hastalıklar daha az sıklıkla görülse de, zaman zaman ortaya çıkabilmektedir. Bazı hayvanların anal kese sorunları yaşarken bazılarının yaşamaması, nedenlerini net şekilde belirlemeyi her zaman mümkün kılmamaktadır.

Buna karşın aşağıdaki faktörlerin anal bez hastalıklarının gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir:

- **Fazla kilo**: Özellikle aşırı kilolu hayvanlarda bezlerin kendiliğinden boşalması zorlaşır; bu da iltihap riskini artırır.
- **Kronik yumuşak dışkı**: Normal dışkılamanın mekanik baskısı anal bezlerin boşalmasını tetiklerken, yumuşak dışkı bu süreci yeterince desteklemez.
- **Anatomik yapı**: Bazı hayvanlarda anal kese kanalları oldukça dar olabilir ve bu durum salgının dışarı akmasını engelleyerek birikmeye neden olabilir.

Bu risk faktörlerinin bir veya birkaçının birlikte görülmesi, anal kese hastalıklarının gelişimini kolaylaştırabilir.

Uygulama için gerekli malzemeler şunlardır:

- Nitril eldiven
- Gazlı bez
- Ilık su dolu bir kap
- Havlu veya kâğıt havlu
- Çöp torbası
- Uzun tüylü hayvanlar için makas
- Hayvanı sabitleyecek bir yardımcı kişi

Bakım adımları:

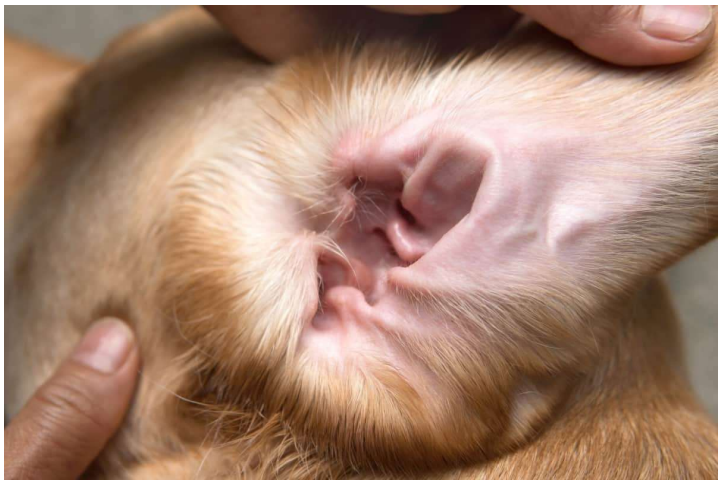
- **Sabit tutma:** Hayvan kuyruk yukarıda duracak şekilde sabitlenir. İşlem tercihen küvette yapılmalıdır.
- **Tüy temizliği:** Gerekliyse anüs çevresindeki uzun tüyler nazikçe kesilir.
- **Bezlerin belirlenmesi:** Palpasyonla saat 4 ve 8 yönündeki bezler kontrol edilir.
- **Temizlik:** Kurumuş salgılar ılık suyla yumuşatılır, gerekirse sıcak kompres uygulanır.
- **Boşaltma:** Eldivenli parmaklarla bezler sfinktere doğru nazikçe sıkılır. Kötü kokulu sıvı dışarı çıkacaktır.
- **Son temizlik:** Anüs çevresi ve bulaşan tüyler temizlenir, ortam dezenfekte edilir.

Bu uygulama **rutin bir bakım yöntemi değildir.** Bezlerin sık dolması, tekrarlayan belirtiler veya enfeksiyon varsa veteriner kontrolü şarttır. İnatçı vakalarda cerrahi müdahale gerekebilir.

7

KULAKLARIN BAKIMI

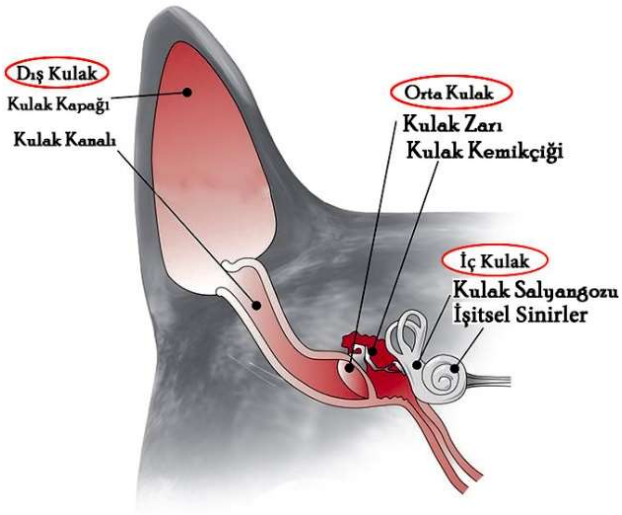

Kedi ve köpeklerde kulak temizliği, sadece hijyen açısından değil; aynı zamanda kulak enfeksiyonları, mantar ve parazitlerin önlenmesi için de düzenli olarak yapılmalıdır.

Kulak Yapısı

Kedi ve köpeklerin kulak kanalları, insanlara göre daha uzun ve "L" şeklindedir. Bu anatomik yapı, hava akışını kısıtladığı için nemli ortam oluşumuna neden olur. Bu da bakteri, maya, mantar gibi mikroorganizmaların üremesi için uygun bir zemin hazırlar.

Özellikle uzun kulaklı veya bol tüylü ırklarda (örneğin, Cocker Spaniel, Golden Retriever, Scottish Fold, Persian gibi) enfeksiyon riski daha yüksektir.

Köpeklerde ve Kedilerde Irka Özgü Riskler

Örneğin, Cocker Spaniel ve Basset Hound gibi uzun kulaklı köpek ırklarında kulak içi hava sirkülasyonu daha azdır; bu da nem birikimini ve enfeksiyon riskini artırır. Kedilerde ise Persian gibi bol tüylü ırklarda kulak içi tüyler temizlik zorluğu yaratabilir.

Düzenli Kontrollerde Dikkat Edilmesi Gerekenler

1. **Görünür Değişiklikler:** Kulaklarda kızarıklık, pullanma, şişlik, akıntı, kötü koku veya olağandışı birikinti olup olmadığı kontrol edilmelidir.
2. **Kulakta Hassasiyet**: Kulakta yukarıda bahsedilen şekilde değişiklik varsa kulakta hassasiyet oluşur. Kulak çevresine hafifçe dokunulduğunda hayvan tepki verebilir; bu hassasiyet enfeksiyon belirtisi olabilir.
3. **Davranış Belirtiler:** Kulakları normalin dışında sık sık kaşıma, baş sallama ve başın yana eğilmesi veya denge kaybı gibi davranışlar kulakla ilgili bir soruna işaret edebilir.

Solüsyon Seçimi ve Temizlik Sıklığı

Kulak temizliği için veteriner onaylı, uygun bir kulak temizleyici solüsyon tercih edilmelidir. Kulaklar **haftada bir kontrol** edilmeli; görünür kir, akıntı veya kötü koku varsa temizlik yapılmalıdır. Ayrıca banyo sırasında kulak içine su kaçmamasına dikkat edilmelidir. Özellikle enfeksiyona yatkın ırklarda, kulak girişine pamuk yerleştirilerek koruma sağlanabilir. Banyo veya yüzme sonrası kulaklar mutlaka kontrol edilmeli, gerekirse temizlenmelidir.

Kulak Temizleme Nasıl Yapılır?

- Hayvanınızı sakin bir ortamda, oturur pozisyonda tutun.
- Kulak kanalına birkaç damla **temizleme solüsyonu** damlatın.
- Kulak kanalının derin kısımlarına girmeden, yalnızca görünen bölgeleri yumuşak bir bezle nazikçe silin.
- Kulağa hafifçe masaj yaparak solüsyonun yayılmasını sağlayın.
- Hayvan başını salladıktan sonra dışarı çıkan kirli akıntıyı temiz bir bezle silin.
- Kulak içine kesinlikle kulak çubuğu sokmayın; bu işlem kirin daha derine itilmesine ve kulak zarına zarar verilmesine neden olabilir.

- Temizlik sonrası hayvanın davranışları gözlemlenmeli; kulakta kaşıma, baş sallama veya huzursuzluk devam ediyorsa veteriner hekime başvurulmalıdır.

Kulak Temizliğinde Kullanılmaması Gereken Malzemeler

Temizlikte alkol, hidrojen peroksit (oksijenli su) veya sirke gibi maddeler kesinlikle kullanılmamalıdır. Bu tür maddeler kulak içi dokularını tahriş edebilir ve enfeksiyon riskini artırabilir.

8

BANYO YAPTIRILMASI

Banyo Yaptırma Sıklığı

Hedef: Kedi ve köpeklerde banyo yaptırılması aşamalarını açıklar.

Köpekler, kedilere göre daha sık banyoya ihtiyaç duyar. Yaşam koşullarına ve iklime bağlı olarak **1–2 ayda bir** banyo yaptırılabilir.

Sık banyo yaptırmak, deri yüzeyindeki doğal yağ tabakasını azaltarak **cilt kuruluğu** ve **aşırı yağ üretimi** gibi sorunlara yol açabilir. Köpeğin kendisine has bir kokusu vardır. Bu doğal koku yıkamakla azalmaz.

Kediler ise normal şartlarda banyoya ihtiyaç duymaz. Ancak üzerine **kömür, yağ veya toksik madde** bulaşmışsa yıkanması gerekebilir. Bu tür kirleri yalayarak temizlemeye çalışması, mideye zarar verebilir ve tam temizlik sağlanamayabilir.

Banyo Yaptırırken Dikkat Edilecek Hususlar

- Kullanılan şampuan veya sabunun **pH değeri nötr** olmalıdır. Aksi takdirde ciltte kuruluk, tüylerde matlaşma ve kepeklenme görülebilir.
- Banyo sırasında **kulaklara su kaçmaması** için önlem alınmalıdır. Kulak girişine vazelinli pamuk yerleştirilerek koruma sağlanabilir.
- Kediler banyoda panikleyebilir; bu nedenle küvet içinde zarar verebilecek eşyalar önceden kaldırılmalıdır.
- Yıkayacağınız küvetin içini 5 santim kadar ılık suyla doldurun.
- Önce ılık suyu yavaş yavaş dökün, suya alışmasını sağlayın. Sonra şampuan veya sabunu kullanın. Banyo süngeri kullanabilirsiniz.
- Göze, kulağa ve buruna köpük gelmemesine dikkat edilmelidir.
- Durulama işlemi, köpük tamamen temizlenene kadar sürdürülmelidir.
- Kurulama için havlu kullanılmalı; gerekirse saç kurutma makinesi kısa süreli ve dikkatli şekilde uygulanmalıdır. Tüyler kısa ise kendiliğinden kuruması daha iyi olabilir. Uzun tüylü köpeklerde kurutma daha iyi yapılmalıdır.
- Banyo sonrası **tüylerin taranması** ve **kulak temizliği** ihmal edilmemelidir.

Banyoya Alternatif: Kuru Şampuan

Kediniz sudan korkuyorsa, banyoya girmekte zorlanıyorsa veya zamanınız kısıtlıysa **kuru şampuanlar** pratik bir temizlik alternatifi sunar.

- Kuru şampuanlar tüyleri ıslatmaz; bu sayede kedinizin üşümesi engellenir.
- Temizlik etkisi sınırlıdır; **banyo kadar derin temizlik sağlamaz**. Bu nedenle yoğun kirlenme durumlarında banyo tercih edilmelidir.
- Kuru şampuan sonrası tüyler dikkatlice taranmalı; **toz, döküntü ve gevşek tüyler** uzaklaştırılmalıdır. Düzenli tarama, genel temizlik düzeyini artırır.
- Kuru şampuan uygulaması, kedinizin tüy yapısına ve yaşam koşullarına bağlı olarak **her birkaç günde bir** tekrarlanabilir.
- Köpeklerde de kuru şampuan kullanılabilir; ancak **geleneksel banyo**, temizlik ve cilt sağlığı açısından daha etkili bir yöntemdir.

9

TIRAŞ

Ön Bilgi

Hedefler:
3.9.1. Kedi ve köpeklerde tıraş yapma işleminde kullanılan araç gereçler
3.9.2. Kedi ve köpeklerde tıraş yapma tekniği
3.9.3. Kedi ve köpeklerde tıraş yaparken dikkat edilecek hususlar

Kedi ve köpekler, yıl içerisinde genellikle iki kez tüy değişimi yaparlar. Bu doğal sürecin mümkün olduğunca müdahale edilmeden –tıraş edilmeden- gerçekleşmesi önerilir.

- Tüyler, yazın sıcaktan ve kışın soğuktan koruyarak bir bariyer görevi görür. Cilde daha az güneş ve ısı ulaşması, hayvanın sıcaklık hissini azaltır. Cilt rahatsızlıkları veya aşırı keçeleşmiş tüyler gibi tıbbi bir neden olmadıkça tıraş önerilmez. Tıraş işlemi, hayvanın vücut sıcaklığını düzenleme yeteneğini olumsuz etkileyebilir.
- Tıraş, kedilerin düzenli bakım rutinlerinin bir parçası değildir ve yalnızca kesinlikle gerekli olduğunda, deneyimli kişiler tarafından yapılmalıdır.
- Evde beslenen kedi ve köpek sayısındaki artış, bakım ürünleri sektörünün gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu ürünlerden biri de tıraş makineleri ve aksesuarlarıdır.
- Tıraş işlemi, özellikle uzun tüylü ve tüyleri yumaklaşmaya eğilimli hayvanlar için önemlidir. Ayrıca tüy dökülmesini azaltmaya yardımcı olabilir.
- Gereksiz tıraşlardan ve tüylerin aşırı kısaltılmasından kaçınılmalıdır.

9.1. Kedi ve Köpeklerde Tıraş Yapma İşleminde Kullanılan Araç Gereçler

1. **Tıraş Makinesi:** Evcil hayvanlar için özel olarak tasarlanmış modeller tercih edilmelidir. Bu makineler, hayvanların hassas cildine zarar vermeden tüyleri etkili bir şekilde kısaltabilir. Farklı uzunlukta kesimler yapmaya olanak tanıyan başlıklar, hayvanın tüy tipine ve istenen tıraş uzunluğuna göre seçilmelidir.
2. **Makas ve Tarak:** Makas, özellikle kulak, yüz ve bacak gibi hassas bölgelerde düzeltmeler yapmak için gereklidir. Tarak ve fırça ise tüyleri tıraş öncesinde düzeltmek ve tıraş sonrasında şekillendirmek için kullanılır. Tüylerin taranması, düğümleri açarak işlem sırasında acıyı önlemek açısından kritik bir adımdır.
3. **Kayganlaştırıcı Jel ve Sakinleştirici Sprey:** İsteğe bağlı olarak kullanılabilir. Kayganlaştırıcı jeller, tıraş makinesinin cilt üzerinde daha rahat hareket etmesini sağlarken, sakinleştirici spreyler hayvanın stresini azaltabilir.
4. **Nemlendirici Solüsyon:** Tıraş sonrası cilt tahrişini önlemek için nemlendirici krem veya losyon kullanılması faydalı olabilir.

9.2. Kedi ve Köpeklerde Tıraş Yapma Tekniği ve Dikkat Edilecek Hususlar

Tıraş yapma tekniği ve dikkat edilmesi gereken noktalar birbiriyle bağlantılı olduğu için aynı başlık altında verilmiştir.

Tıraş İşlemi Öncesi Hazırlık

1. Tüylerin Taranması: Tüylerin düğümlerden arındırılması, tıraş işlemini kolaylaştırır ve hayvana zarar verme riskini azaltır.
2. Tüylerin Kuru Olması: Tıraş öncesinde tüylerin tamamen kuru olduğundan emin olunmalıdır.
3. Tırnakların Kesilmesi: Hayvanın tırnaklarının kesilmesi, tıraş sırasında oluşabilecek kazaları önler.
4. Uygun Yer Seçimi: Tıraş işlemi sonrası dökülen tüylerin kolayca temizlenebileceği bir alan tercih edilmelidir. Zemine örtü serilebilir ve gerekirse elektrikli süpürge bulundurulabilir.

Tıraş İşlemi

1. Tıraş modeli, hayvanın doğal yapısına uygun şekilde planlanmalıdır. Şahsi tercihler yerine hayvanın fizyolojik ihtiyaçları öncelikli olmalıdır.
2. Tıraş makinesi, deriye bastırılmadan nazikçe kullanılmalıdır. Tüylerin çıkış yönüne doğru tıraş yapılması, düzgün kesim ve cilt tahrişini önler.
3. Tıraş makinesi uzun süre kullanıldığında ısınabilir. Bu nedenle sık sık ara verilerek cihazın soğuması sağlanmalıdır.
4. Deri gergin tutulmalıdır. Bu, düzgün kesim sağlarken cilt kesilme riskini azaltır.
5. Tüyler en az 2,5 cm uzunluğunda bırakılmalıdır. Bu, hayvanın güneşten ve soğuktan korunmasını sağlar. Dipten tıraş, kıl köklerinin deri altına gömülmesine ve ileride cilt sorunlarına yol açabilir.
6. Tıraş bıçağı kullanılmamalıdır.
7. Hassas bölgelerde (kulak kenarları, göz çevresi, burun, bıyıklar ve bacaklar) makas kullanılarak dikkatli bir şekilde işlem yapılmalıdır. Bıyıklar kesinlikle kesilmemelidir; kediler çevrelerini algılamak için bıyıklarını kullanır.
8. Tıraş işlemi sırasında hayvanın sakin kalması sağlanmalıdır. Yumuşak bir ses tonuyla konuşmak ve nazik hareketlerle işlem yapmak, hayvanın rahatlamasına yardımcı olur. İşlem mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
9. Tıraş sonrası tüyler tekrar taranarak düzeltilmelidir. Bu, kalan küçük parçaların temizlenmesi ve düzgün bir görünüm sağlanması açısından önemlidir.
10. Tıraş sonrası cilt, nemlendirici bir kremle yumuşatılarak tahriş riski azaltılabilir.

10

GENEL BİLGİLER İÇ VE DIŞ PARAZİTLER

10. Kedi ve Köpeklerde İç ve Dış Parazitler

Hedef: Kedi ve köpeklerde önemli olan dış ve iç parazitleri açıklar.

Bu bölümde kedi ve köpeklerde yaygın olarak görülen iç ve dış parazitler tanıtılarak bulaşma yolları, oluşturdukları semptomlar ve korunma yöntemleri açıklanacaktır.

1. Parazit Nedir?

Parazitler, başka bir canlının üzerinde veya içinde yaşayan, onun besin kaynaklarını kullanarak yaşamını sürdüren organizmalardır. İki ana gruba ayrılırlar:

- **Ektoparazitler (Dış Parazitler):** Pire, kene, bit ve uyuz akarları gibi deri yüzeyinde veya kıl köklerinde yerleşen parazitlerdir.
- **Endoparazitler (İç Parazitler):** Bağırsak, karaciğer, akciğer ve kalp gibi iç organlarda yaşayan parazitlerdir.

2. Parazitler Nasıl Bulaşır?

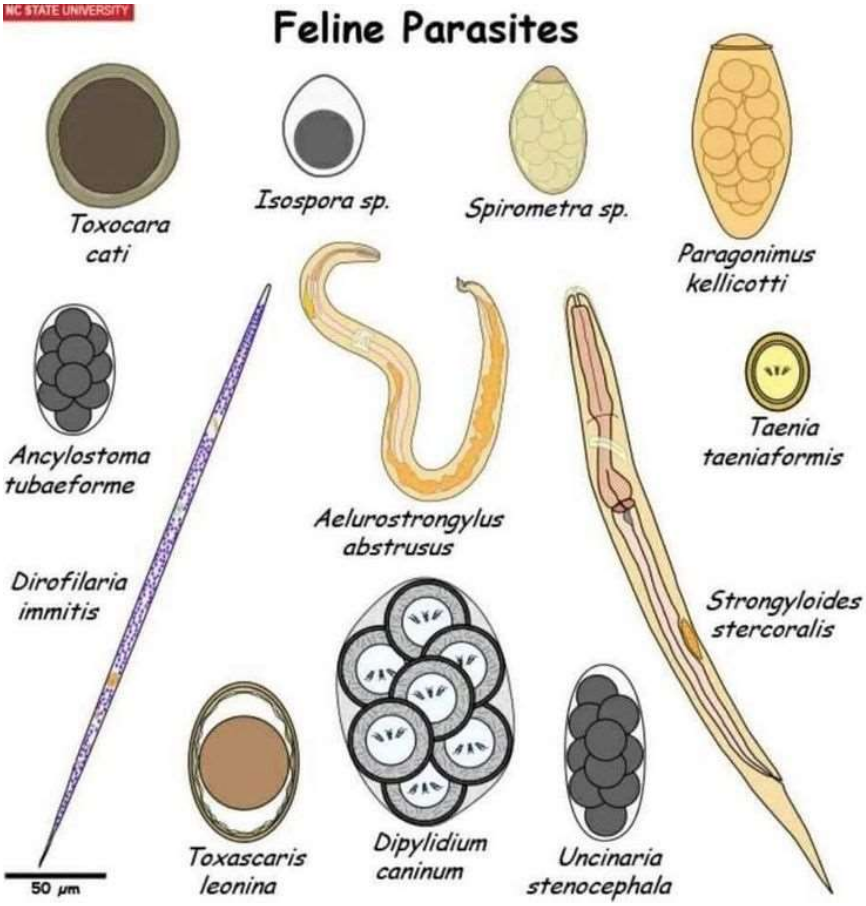
Bulaşma, parazitin ergin formu veya yumurtasının konakla temas etmesi veya ağız yoluyla alınması sonucunda gerçekleşir. Ayrıca intrauterin (anne karnında) ve galaktojen (süt yoluyla) bulaşma da mümkündür.

3. Parazitlerin Hayvanda Oluşturduğu Belirtiler

Parazit yoğunluğuna göre semptomlar değişkenlik gösterebilir. Yaygın belirtiler şunlardır:

- Kaşıntı
- Anormal tüy dökülmesi, bölgesel kellik

- Mat ve karışık tüy görünümü, kepeklenme
- Dışkıda veya tüylerde parazit ve yumurta görülmesi
- Ciltte kızarıklık, yara oluşumu
- İştahsızlık veya aşırı yeme
- Kusma, ishal
- Kilo kaybı
- Halsizlik, anemi
- Anüste sürtünme hareketi (özellikle iç parazitlerde)

4. Parazitler Neden Tehlikelidir?

Parazitler yalnızca hayvanların değil, insanların da sağlığını tehdit edebilir. Özellikle pireler, keneler ve bazı bağırsak parazitleri zoonotik (hayvandan insana bulaşan) hastalıkların taşıyıcısı olabilir.

5. Hayvanları Parazitlerden Koruma Yolları

a. Düzenli Antiparaziter Uygulamalar:
Ayda bir uygulanan spot-on damla, tablet veya enjeksiyon şeklindeki antiparaziter ürünler etkilidir. Pire mücadelesi hem konak hem de çevre ilaçlaması ile birlikte yürütülmelidir. (Antiparaziter ürünler aşağıda tablo halinde verilmiştir)
b. Temizlik ve Hijyen: Mama kapları, yataklar, oyuncaklar ve halılar düzenli olarak temizlenmelidir.
c. Dış Mekân Temasından Sonra Kontrol: Evcil hayvanlar park ve bahçeler gibi dış alanlardan döndüğünde vücutları kontrol edilmelidir.

6. Yaygın Ektoparazitler (Dış Parazitler)

En sık görülen dış parazitler pire ve kenelerdir. Bit ve uyuz akarları da önemli olup bu bölümde detaylandırılacaktır.

7. Yaygın Endoparazitler (İç Parazitler)

Kedi ve köpeklerde en sık görülen iç parazitler; bağırsak, kalp, akciğer ve diğer iç organlara yerleşerek çeşitli sağlık sorunlarına yol açan organizmalardır. Bu grupta yuvarlak solucanlar (*Toxocara spp.*, *Toxascaris leonina*), şerit solucanlar (*Dipylidium caninum*, *Echinococcus spp.*), kancalı kurtlar (*Ancylostoma spp.*), kamçılı kurtlar (*Trichuris vulpis*), kalp kurtları (*Dirofilaria immitis*) ve akciğer kıl kurtları (*Aelurostrongylus spp.*, *Metastrongylus spp.*) yer alır.

Türkiye'de Kedi ve Köpeklerde Kullanıma Uygun Antiparaziter Ürünler

Ticari Adı	Etken Madde	Kullanım Şekli	Etki Alanı / Notlar
Frontline / Broadline	Fipronil	Topikal damla	Pire, kene, bazı iç parazitler
Advantage / Advantage Multi	İmidacloprid (+ Moksidektin)	Topikal damla	Pire, kalp kurdu, nematodlar
Bravecto / Bravecto DuoAct	Fluralaner	Oral / topikal	Pire, kene; DuoAct 3 ay etkili, kediler için uygun
Simparica	Sarolaner	Oral tablet	Pire, kene, uyuz; 5 haftaya kadar etkili
Nexgard / Nexgard Spectra	Afoxolaner (+ Milbemisin)	Oral tablet	Pire, kene, kalp kurdu, bağırsak parazitleri
Milbemite	Milbemisin	Oral tablet	Kulak uyuzu, nematodlar
Milbemax	Milbemisin + Ivermektin	Oral tablet	Geniş spektrumlu; doz hassasiyeti önemli
Seresto	İmidacloprid + Flumethrin	Tasma	Pire ve kene için uzun süreli koruma
Drontal / Caniverm	Pirantel + Febantel + Praziquantel	Oral tablet	Yuvarlak ve şerit solucanlar
Zimec / Maximec	Ivermektin	Enjeksiyon	Uyuz, nematodlar, dış parazitler

Açıklayıcı Notlar:

Etken maddeler: Türkiye'de ruhsatlı ürünlerde en sık kullanılanlar arasında *imidacloprid, fipronil, fluralaner, sarolaner* ve *afoxolaner* yer alır.

Bravecto DuoAct: Fluralaner bazlı, 3 ay etkili ve kediler için uygun bir seçenektir.

Etiket dışı kullanım: Veteriner hekimin kararıyla, prospektüs dışında farklı tür, doz veya endikasyonda uygulanabilir.

İzoksazolinler (Bravecto, Simparica, Nexgard): Yeni nesil parazitisitlerdir; akarlar dahil birçok dış parazite karşı etkilidir.

Seresto Tasma: 8 aya kadar koruma sağlar; dış ortamda yaşayan hayvanlar için idealdir.

Pireler

10.1. **Pireler** (Ctenocephalides)

Kedi piresi (Ctenocephalides felis)
Köpek piresi (*Ctenocephalides canis*)

Genel Bilgiler

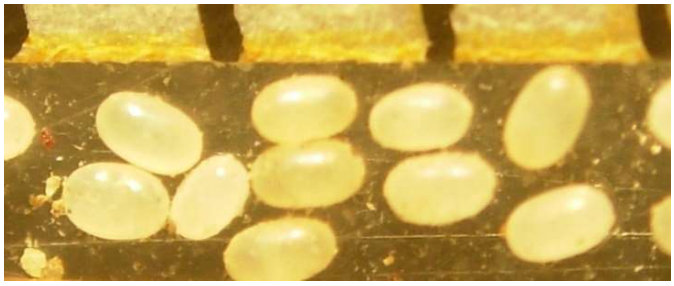
Pireler, kırmızımsı kahverengiden siyaha kadar değişen renklere sahip, kanatsız, yandan basık vücut yapılarıyla hızlı ve sıçrayarak hareket edebilen dış parazitlerdir.

- Erişkin formları, kedi ve köpeklerin derisinden kan emerek beslenir; kan emme işlemi kaşıntıya ve buna bağlı olarak alerjik deri reaksiyonlarına yol açabilir.
- *C. felis*, yaklaşık 50 farklı konakta görülebilir; konak seçiciliği düşüktür.
- Kedi ve köpeklerin vücut ısısı insanlardan daha yüksek olduğu için, üzerlerinde bulunan pireler kolaylıkla insana geçmez.

Pirelerin Taşıdığı Hastalıklar	
Etken	**Hastalık**
Rickettsia felis	Lekeli humma (flea-borne spotted fever)
Bartonella henselae	Kedi tırmığı hastalığı
Dipylidium caninum	Tenya (pire/bit yutulmasıyla bulaşır)
Francisella tularensis	Tularemi
Yersinia pestis	Veba

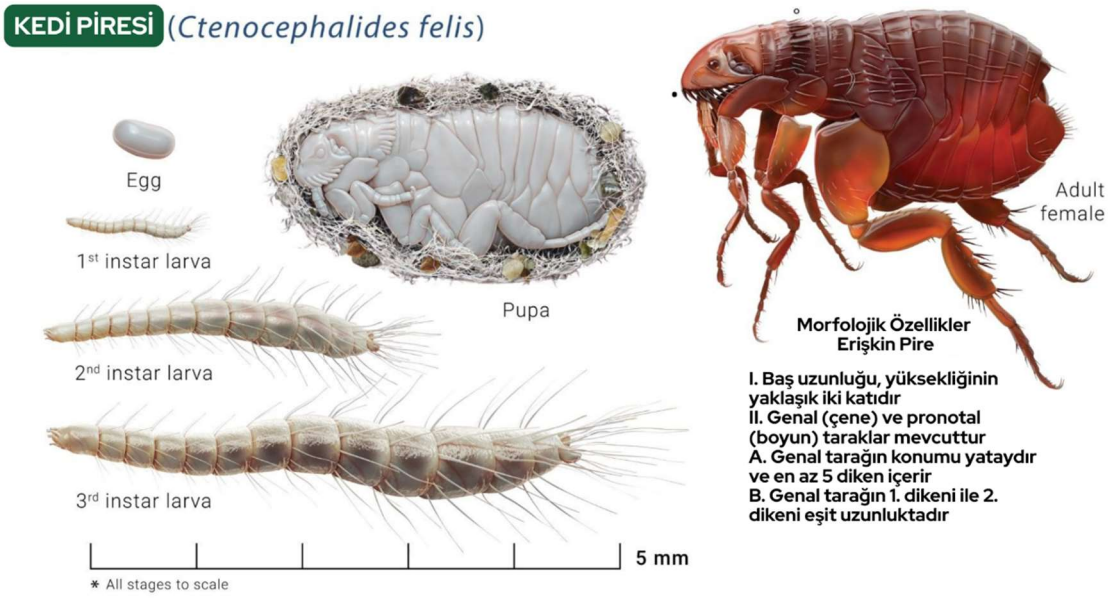
- Şiddetli enfestasyonlar hayvanlarda zayıflama, anemi ve nadiren ölümle sonuçlanabilir.
- Dişi pire, günde yaklaşık 14 mikrolitre kan tüketebilir.
- Morfolojik farklılıklar, türlerin ayırt edilmesini ve uygun ilaç kullanımını kolaylaştırır.
- *C. felis*, dünyada en yaygın pire türüdür. Köpeklerde bile genellikle bu tür görülür. Afrika kökenli olmasına rağmen bugün küresel olarak yaygındır.
- Erişkin pire, konak üzerinde kısa sürede beslenmeye başlar ve 1–2 mm uzunluğunda olup iki yıla kadar yaşayabilir.
- *Dipylidium caninum* adlı tenya türünün ara konakçısıdır.
- Araştırmalara göre, her 10 köpekten biri ve her 5 kediden biri yaşamlarının bir döneminde pire enfestasyonuna maruz kalmaktadır.
- Pire enfestasyonları özellikle ilkbahar ve yaz aylarında artış gösterir. Bu dönemlerde koruyucu uygulamaların sıklığı artırılmalıdır.

Pirelerin Yaşam Döngüsü

- Pireler; yumurta, larva, pupa ve erişkin olmak üzere dört evreli bir yaşam döngüsüne sahiptir:
- Sadece erişkin döneminde parazitlik özelliği gösterir.
- Dişi pireler konak üzerinde her seferinde yaklaşık 15–20, yaşamları boyunca ise 500'e kadar yumurta bırakabilir.
- Yumurtalar deriye yapışmaz; çevreye (halı, yatak, zemin) dökülerek yayılır.
- Yumurtalar oval ve beyazdır; 2–12 gün içinde larvaya dönüşür.
- Larvalar 7–150 gün arasında pupa formuna geçer. Organik materyallerle (tüy, deri döküntüsü, pire dışkısı) beslenirler.
- Pupalar, çevrede konakçı varsa erişkin formuna geçer, yoksa 4–12 ay kadar bekleyebilir.
- Pupa formu dış koşullara son derece dayanıklıdır; ilaçlara karşı dirençlidir. *(Uzun süre beslenmeden yaşamını sürdürürler)*
- Gelişimi sıcaklık ve nem etkiler:
    - 30 °C'de pupa gelişimi ~7–8 gün; 18 °C'de ~30 gün sürer.
    - % 60–65 bağıl nem gelişim için idealdir. Daha düşük nemde ölüm oranları artar.
    - 35 °C ve % 65 nem koşullarında en hızlı gelişim görülür.
- Karanlık ve nemli ortamları tercih ederler; özellikle otluk ve ormanlık alanlarda yoğun bulunurlar.
    - 1–4 hafta içinde erişkin pire formuna ulaşırlar.
- Genel olarak, yaşam döngüsü 20–75 gün arasında tamamlanır. Soğuk havalarda larva dönemi 200 güne, pupa dönemi ise 4 aya kadar uzayabilir.
- Pupa formunun çevresel dayanıklılığı nedeniyle, yalnızca hayvan üzerindeki tedavi yeterli değildir. Halı, yatak, zemin gibi alanların da düzenli olarak ilaçlanması ve temizlenmesi gerekir.

Köpekler İçin Pire Tarağı Kullanımı

Nasıl Kullanılır?

- Pire tarakları, parazit kontrolü için pratik araçlardır. Çok ince dişli yapısı sayesinde tüyler arasında bulunan pire ve yumurtaları yakalar.
- Günlük kontrol ve tarama önerilir; bu tarama sıradan bir fırçalama değildir.
- Tarama işleminden sonra, tarakta biriken pire ve yumurtalar **sabunlu suya batırılarak imha edilmelidir.**
- Özellikle kulak arkası, koltuk altı, kasık ve kuyruk dipleri gibi bölgeler dikkatlice taranmalıdır.
- Taramayı sistematik şekilde ve cilde yakın tutarak yapmak en etkili yöntemdir. Sistematik tarama; tüm vücut yüzeyinin belirli bir sırayla, aynı dikkatle ve düzenli aralıklarla kontrol edilmesini ifade eder
- Pire dışkısı ("pire kiri") genellikle siyah tanecikler hâlindedir. Bir kâğıt havluya alınıp ıslatıldığında kırmızı iz bırakırsa, sindirilmiş kana işaret eder.

Pire Tarağının Özellikleri

- Metal taraklar daha dayanıklıdır ve hijyen açısından uygundur.
- Dişleri birbirine yakın ve keskin olmamalıdır; cildi tahriş etmeden pireleri ve dışkılarını temizler.
- Tarağın sapı rahat tutulabilir olmalı; ergonomi önemlidir.
- Erişkin pirelerin tamamen kontrolü için tek başına tarak yeterli değildir; ilaçlı tedaviyle birlikte kullanılmalıdır.

Bulaşma Döngüsü Açıklaması

1. **Yetişkin tenya**, kedinin (veya köpeğin) ince bağırsağında yaşar.
2. **Tenyanın yumurtaları**, dışkı yoluyla dış ortama atılır.
3. **Pire larvası**, bu yumurtaları yutar ve enfekte olur.
4. Larva gelişerek **erişkin pireye** dönüşür.
5. Kedi, **kendini temizlerken enfekte pireyi** yutar.
6. Tenyanın larvası kedinin bağırsağında **yetişkin parazite dönüşür** — döngü yeniden başlar.

Kaynaklar

1. Refakatçi Hayvan Parazit Konseyi | Pire
2. Companion Animal Parasite Council | CAPC Guidelines
3. Ctenocephalides_felis_female_ZSM.jpg (3216×3072)

KENELER

10.2. Keneler

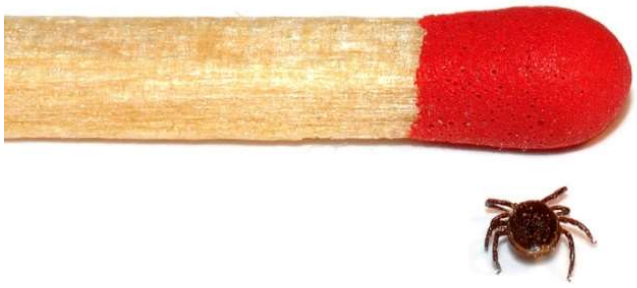
Genel Bilgiler:

Keneler, pireler gibi gözle görülebilen ve birçok hastalığın bulaşmasına neden olabilen ektoparazitlerdir.

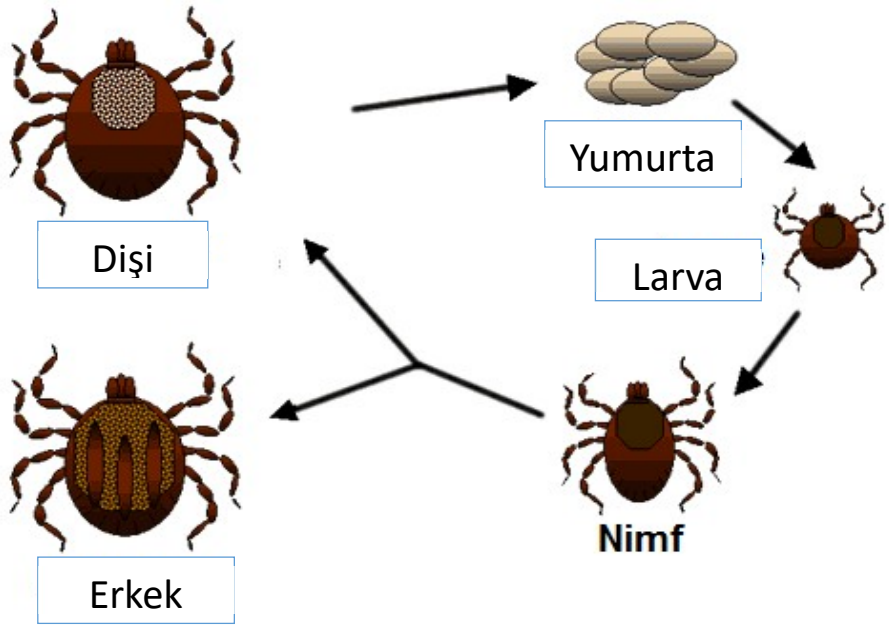
- Ağızlarında yer alan çengelli yapılar sayesinde deriye tutunarak kan emerler. Bu çengeller deriye gömüldüğünden, keneler kolayca çıkarılamaz.
- Deride görülen keneler doğrudan çekilirse ağız parçaları deri içinde kalabilir ve bu durum apselere yol açabilir. Bu nedenle, keneler cımbız yardımıyla dikkatlice tutularak, çengellerin gevşemesi sağlanmalı; ardından yavaşça döndürerek çıkarılmalı ve bölge antiseptiklerle dezenfekte edilmelidir.
- Genellikle Nisan-Ekim ayları arasında aktif olan keneler; toprak, ot, ağaç ve gölgelik nemli ortamlarda yaşar.
- Bu dönemlerde dış mekân teması sonrasında hayvanların vücutları mutlaka kontrol edilmeli; koruyucu antiparaziter uygulamalar düzenli olarak yapılmalıdır.
- Kan emmek için konakçı (hayvan veya insan) üzerine çıkan keneler, çene altı, boyun, kulak içi ve kulak kepçesi gibi bölgelere yerleşerek yaklaşık 24–48 saat boyunca kalabilir.

- Doyuma ulaşan dişi keneler toprağa düşerek yaklaşık 3000 kadar yumurta bırakır ve ardından ölür.
- Özellikle köpeklerin tüyleri aralandığında farklı büyüklük ve renkte keneler görülebilir.
- Kan emme sırasında, Lyme hastalığı (kene felci), Kırım Kongo Kanamalı Ateşi, babesiosis, ehrlichiosis, tuleremi gibi çeşitli patojenleri konakçıya bulaştırabilirler. Doyan keneler tekrar toprağa dönerek yaşam döngülerine devam eder.

Türkiye'de Görülen 5 Kene Türü

Kene Türü	Morfolojik Özellikler	Yaşam Alanı	Konaklar	Taşıdığı Hastalıklar
Ixodes ricinus	Gözsüz, festoon yok, anal groove anüs önünde. Kısa palpler. Dişi scutum oval.	Nemli ormanlık alanlar, çalılıklar	Sığır, koyun, köpek, insan	*-Borrelia burgdorferi* (Lyme), *-Anaplasma phagocytophilum*
Ixodes hexagonus	Gözsüz, festoon yok, kısa palpler içe eğimli. Dişilerde kalp/altıgen scutum. Tarsus I tümsekli.	Endofilik (kirpi yuvaları), şehir parkları	Kirpi, tilki, gelincik, kedi, köpek	*-Borrelia burgdorferi*, *-Babesia microti*, *-Rickettsia conori*
Rhipicephalus sanguineus	Gözlü, festoonlu, anal groove anüs arkasında. Kahverengi vücut. Erkeklerde tüm vücudu kaplayan scutum.	Sıcak ev içi ortamlarda, barınaklarda	Köpek, insan, bazen kedi	*-Ehrlichia canis*, *-Babesia canis*, *-Rickettsia spp.*

Dermacentor marginatus	Gözlü, festoonlu, kısa ve kalın palpler. Scutum desenli (ornamentli).	Orman, otlak, dağlık alanlar	Sığır, koyun, köpek, tilki, insan	-*Babesia spp.*, -*Rickettsia slovaca*, -*Coxiella burnetii*
Hyalomma marginatum	Gözlü, festoonlu, uzun bacaklı, hızlı hareketli. Tarsus I uzun ve düz. Scutum koyu renkli.	Tarım arazileri, meralar, açık sıcak alanlar	Sığır, koyun, at, kuşlar, tilki, insan	-*Nairovirus* (KKKA), -*Bahig virus*, -*Theileria spp.*, -*Coxiella spp.*

Hyalomma marginatum nadiren de olsa kedi ve köpeklerde görülebilir, ancak bu türün asıl konakları büyükbaş ve yaban hayvanlarıdır**.**

Morfolojik Tanımlar

Scutum (Sırt Plakası): Kenenin sırt kısmında yer alan sertleşmiş kitin plakasıdır. Vücudu korur ve tür ayrımında morfolojik kriter olarak kullanılır. **Erkek** kenelerde: Scutum tüm sırtı kaplar. **Dişi** kenelerde: Scutum yalnızca ön kısmı örter; geri kalan vücut esnektir çünkü dişi kan emerken şişecektir.

Palp (Pedipalp): **Tanımı**: Kenenin ağız yapısının iki yanında yer alan küçük dokunaç benzeri yapılardır. **İşlevi**: Koku ve dokunma duyusu sağlar; aynı zamanda konak üzerinde yön bulmada görev alır. **Görünüm**: Kısa, uzun, ince ya da kalın olabilir; şekli ve yönelimi tür tanımında kullanılır.

Anal Groove (Anal Oluk): **Tanımı**: Kenenin anüs çevresinde yer alan ve vücudun alt kısmında oluşturan çizgisel girintidir. **Konumu Tür Ayırt Edici Özelliktir**: *Ixodes* türlerinde: **Anüsün ön tarafında** yer alır. Diğer birçok türde (örneğin *Rhipicephalus*): **Anüsün arka tarafındadır**. **İşlevi**: Tür teşhisinde en ayırt edici morfolojik özelliklerden biridir.

Festoon (Arka Vücut Kıvrımları): **Tanımı**: Kenenin vücut arka kısmında yer alan segment benzeri girintili çıkıntılı kıvrımlardır. **İşlevi**: Tür tanımlamasında kullanılır; bazı kenelerde yoktur (örneğin Ixodes), bazılarında belirgindir (örneğin Rhipicephalus). **Görünüm**: Vücut arkasında küçük düzensiz loblar şeklinde görülür.

Kene Türlerinin Yaşam Döngüsü Karşılaştırması

Kene Türü	Yaşam Döngüsü Tipi	Gelişim Evreleri	Konaklar (Her Evrede)	Süre ve Özellikler
Ixodes ricinus	3 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Larva: Küçük memeliler Nimf: Tavşan, kirpi Erişkin: Sığır, köpek, insan	-Gelişim 2–3 yıl sürebilir -Her evrede farklı konak gerekir -Nemli ortamda aktifleşir
Ixodes hexagonus	3 konaklı (yuva içi)	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Genellikle aynı kirpi veya kedi yuvasında tüm evreler Larva/Nimf/Erişkin: Kirpi, kedi	-Endofilik yaşam -Yuvalarda gelişir -Gelişim 1,5–3 yıl sürebilir

Rhipicephalus sanguineus	3 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Tüm evrelerde köpek Nadir olarak kedi ve insan	-Ev içi ortamlarda gelişebilir -Gelişim 2–4 ay -Yüksek sıcaklıkta hızlı döngü
Dermacentor marginatus	3 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Larva: Küçük memeliler Nimf: Tilki, tavşan Erişkin: Sığır, koyun, köpek	-Gelişim 1–2 yıl -Dağlık ve ormanlık alanlarda aktif -Sonbaharda erişkinler baskın
Hyalomma marginatum	2 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Larva+Nimf: Tavşan, kirpi, kuşlar Erişkin: Sığır, koyun, at, köpek, insan	-Gelişim 1 yıl -Larva ve nimf aynı konakta beslenir -Yüksek sıcaklıkta aktifleşir

Ek Bilgiler

Transstadial nakil: Tüm türlerde görülür; patojenler bir evreden diğerine taşınabilir.
Transovarial nakil: Özellikle *Hyalomma marginatum* ve *Rhipicephalus sanguineus*'ta bazı patojenler yumurtaya geçebilir.
Gömlek değiştirme: Her türde larva → nimf → erişkin geçişi için kan emme şarttır.

Ixodes ricinus

Dermacentor marginatus Erkek

Ixodes hexagonus

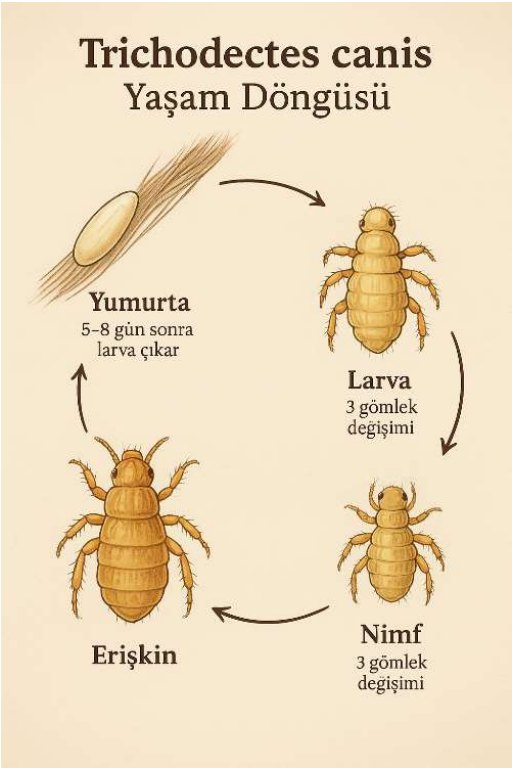
Hyalomma marginatum

BİTLER

10.3.Bitler

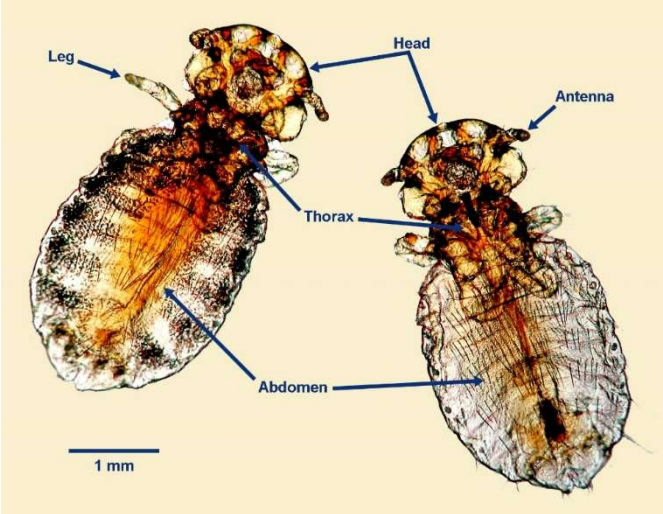
1.Çiğneme Bitleri (*Mallophaga*)

Bu grup bitler, konak tüylerini ağız parçalarıyla kavrayarak beslenir. Geniş kafa yapıları ve güçlü mandibulalarıyla tanınırlar.

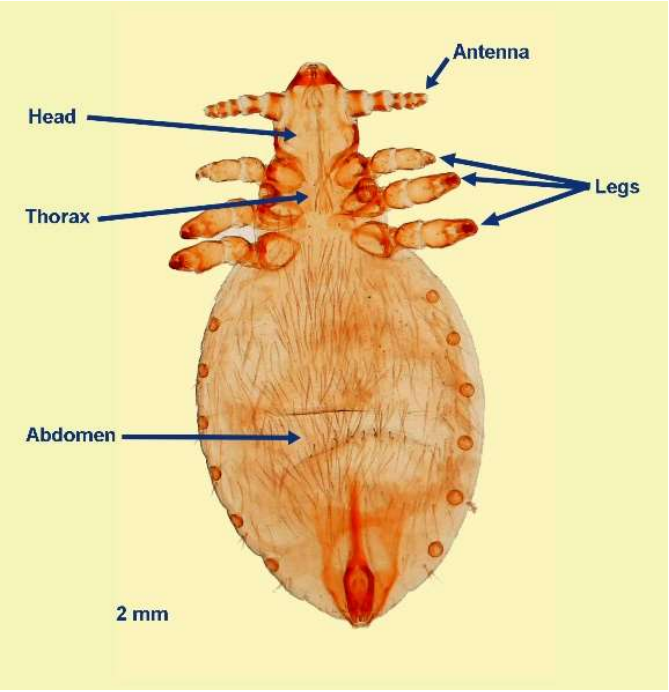

- Köpeklerde *Trichodectes canis*, kedilerde ise *Felicola subrostratus* türleri görülür.
- *Trichodectes canis*, tenya türü *Dipylidium caninum*'un ara konakçısıdır:
    - Tenya yumurtaları bit tarafından yutulur.
    - Bitin vücudunda **sistiserkoid** larva formuna dönüşür.
    - Köpek bu biti yuttuğunda, larva bağırsağa geçerek erişkin tenya halini alır.

- Çiğneme bitleri genellikle 1–3 mm boyunda, sarımtırak renklidir. Vücutları dorsoventral basık, ağız parçaları ısırıcı–yalayıcı tiptedir.
- En sık baş, boyun ve sırt bölgelerinde bulunurlar, tüyler arasında kolayca fark edilirler.
- Bakımsız veya tımarsız hayvanlarda enfestasyon sıklığı artar. Deri döküntüleri ve eksudalarla beslenirler. İnsana bulaşmazlar.
- Parazit tüm yaşamını konak üzerinde geçirir; konaktan ayrıldıktan sonra 3–7 gün içinde ölür.
- Dişi bitler yaşamları boyunca günde birkaç yumurta bırakır (yaklaşık 30–45 gün boyunca).
- Yumurtalar tüyler üzerine yapıştırılır. Yumurtadan 5–8 gün içinde larvalar çıkar ve üç gömlek değiştirerek erişkin hale gelir. Gelişim süresi toplamda 3–5 haftadır.
- Hafif enfestasyonlarda belirgin semptom görülmez; hafif kaşıntı olabilir. Ağır enfestasyonlarda kıl dökülmesi ve kabuklu egzama gelişebilir.
- Kedilerde bit enfestasyonu nadir görülse de, özellikle *Felicola subrostratus* türü zaman zaman tespit edilebilir. Yumurtaları veya erişkin bireyleri tüyler arasında bulunur ve çıplak gözle ayırt edilebilir. Bu tür, kedilerde dış parazit olarak değerlendirilen ve tüm yaşam döngüsünü konak üzerinde tamamlayan bir ektoparazittir.

2.Emici Bitler (*Anoplura*)

- Bu grup bitler dar kafa yapısına sahiptir; ağız parçaları kan ve vücut sıvılarını emmeye uyum sağlamıştır.
- Lifli yapıları (kıl, saç) kavramak için gelişmiş pençelere sahiptirler.
- Kedilerde emici bit görülmez. Köpeklerde ise *Linognathus setosus* türü yaygındır.
- Erkekleri yaklaşık 1,5 mm, dişileri 1.7 mm uzunluğundadır.

- Ağız yapıları sokucu–emici tiptedir; kanla beslenirler.
- Çiftleşen dişiler 4–6 hafta boyunca günde 5–10 yumurta bırakır. Yumurtalar tüyler üzerine yapıştırılır.
- Yumurtadan 5–8 gün içinde larvalar çıkar, üç gömlek değiştirerek erişkin hale gelir.
- Üreme hızları yüksektir; özellikle genç ve uzun tüylü köpeklerde daha yaygındır.
- Yoğun enfestasyonlarda anemi, gelişme geriliği, zayıflama, kaşıntı, deri lezyonları ve kıl dökülmesi gibi semptomlara yol açabilirler.
- Tüyler arasında kenelere ve pirelere benzer biçimde fark edilirler, ancak köpeklerde dış parazit olarak bitlere daha nadiren rastlanır.

Karşılaştırmalı Tablo: Mallophaga vs. Anoplura

Özellik	Mallophaga (Çiğneme)	Anoplura (Emici)
Ağız yapısı	Isırıcı–yalayıcı	Sokucu–emici
Beslenme şekli	Tüy, deri döküntüsü	Kan
Konak türleri	Kedi (*Felicola*), köpek	Sadece köpek (*Linognathus*)
Görülme sıklığı	Kedide nadir, köpekte yaygın	Köpekte nadir
Zoonoz riski	Yok	Yok

Kaynaklar

- Bitli Köpekler ve Kediler: çiğneme (Mallophaga) ve emme (Anoplura) - Parazitler Hakkında Bilgi Edinin - Western College of Veterinary Medicine | Saskatchewan Üniversitesi
- Trichodectes canis - Vikipedi
- Refakatçi Hayvan Parazit Konseyi | Bit

UYUZ

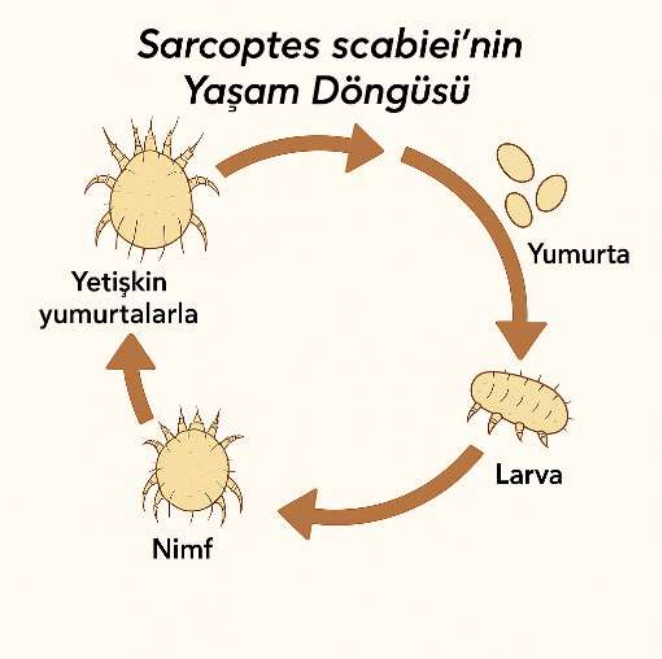
3.4.Uyuz

Kedi ve köpeklerde görülen uyuz hastalığı, farklı akar türlerinin neden olduğu bulaşıcı ve çoğu zaman kaşıntılı bir deri enfeksiyonudur. Bu parazitler, konakçının derisinde veya kulak kanalında yerleşerek çeşitli klinik belirtilere yol açarlar. En sık karşılaşılan uyuz etkenleri arasında *Sarcoptes canis*, *Otodectes cynotis*, *Notoedres cati* ve *Demodex canis ve Demodex cati* yer alır.

1. Sarcopptidae ailesi

Sarcoptes canis – Sarkoptik Uyuz

Sarcoptes canis, köpeklerde en sık görülen uyuz etkenlerinden biridir. Her yaş ve ırktan köpekte enfeksiyona neden olabilir. Nadiren kedilerde de rastlanabilir. Bu parazitler genellikle karın altı, ayakların iç yüzü ve baş gibi az tüylü bölgelerde yerleşir.
Enfekte bölgelerde önce kızarıklık, küçük kabarcıklar (veziküller) ve tüberküller oluşur. Zamanla bu lezyonlar kepeklenmeye, kabuklanmaya ve deri kıvrımlarının belirginleşmesine yol açar. Kaşıntı genellikle çok şiddetlidir ve hayvanın yaşam kalitesini ciddi şekilde düşürür.

Tanı için derin deri kazıntısı yapılır; ancak akarlar her zaman saptanamayabilir. Bu nedenle klinik bulgularla birlikte değerlendirme yapılması önemlidir.

Notoedres cati – Kedi Uyuzu

Notoedres cati

Notoedres cati, özellikle kedilerde görülen bir uyuz etkenidir. Enfeksiyon genellikle baş ve kulaklardan başlar, zamanla boyun bölgesine ve kaşınma yoluyla vücudun diğer bölgelerine yayılabilir.

Lezyonların bulunduğu alanlarda önce tüy dökülmesi gözlenir. Ardından kepeklenme, deri kalınlaşması, çatlamalar ve kabuk oluşumu meydana gelir. Göz kapaklarına yerleştiğinde, kapaklar açılmaz hale gelebilir. Bu durum hayvanın beslenmesini ve görmesini engelleyerek ciddi sistemik sorunlara (anemi, kaşeksi) yol açabilir. İnsanlara da geçici lezyonlar oluşturabileceği için zoonotik potansiyeli vardır. Tanı genellikle mikroskopik inceleme ile konur; ancak akarların saptanması zor olabilir.

2. Psoroptidae Ailesi

Otodectes cynotis – Kulak Uyuzu

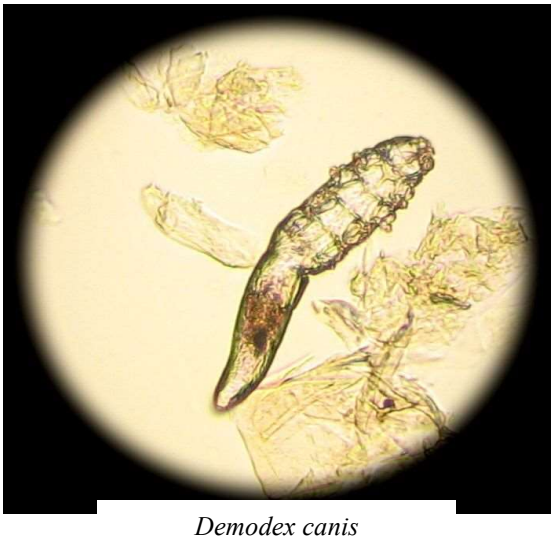

Otodectes cynotis-female

Otodectes cynotis, kedi ve köpeklerin dış kulak yolunda yerleşen bir ektoparazittir. Özellikle uzun kulaklı köpeklerde kulak salgılarının birikmesine neden olarak dış kulak iltihabına (otitis eksterna) yol açabilir.

Enfekte hayvanlar başlarını sık sık sallar, kulaklarını kaşır ve kulak kepçesini aşağı sarkıtarak rahatsızlıklarını ifade ederler. Kulak kanalında kahverengi, mumsu bir salgı birikir; bu salgı zamanla sertleşerek kulak kanalını tıkayabilir. İleri vakalarda kedilerde orta kulak iltihabı (otitis media) gelişebilir. Tanı, otoskopik muayene ve mikroskopik inceleme ile konur. Tedavi antiparaziter kulak damlaları ve gerektiğinde sistemik ilaçlarla yapılır.

3. Demodex Uyuzu (Demodikozis) –

Demodex canis

Genel Tanım

Demodex canis, köpeklerin kıl foliküllerinde ve yağ bezlerinde yerleşerek enfeksiyon oluşturan mikroskobik bir akar türüdür. Normal deri florasında düşük sayıda bulunabilir; ancak bağışıklık sistemi zayıfladığında çoğalarak hastalık tablosu ortaya çıkar. Bu durum "demodikozis" olarak adlandırılır.

Görülme Sıklığı: En sık 2–12 aylık yavru köpeklerde görülür. Yeni doğanlar enfeksiyonu anneden doğrudan temasla alabilir. Hastalık yıl boyunca görülebilse de kış sonu ve ilkbaharda daha sık raporlanır.

Predispozan Faktörler: Demodikozisin gelişimini kolaylaştıran risk faktörleri şunlardır: Yetersiz tüy bakımı, gereksiz ve sık yıkama (özellikle alkali sabunlarla), iritan maddelere maruz kalma, dengesiz beslenme, sistemik hastalıklar (örneğin distemper), **e**ndoparazit varlığı, raşitizm ve gelişim bozuklukları

Duyarlı Köpek Irkları: Bazı ırklar genetik yatkınlık nedeniyle demodikozise karşı daha hassastır. Bunlar arasında: **Teckel (Dachshund), Doberman Pinscher, Boxer, Alman Çoban Köpeği, Fox Terrier.** Bu ırklarda hastalık daha sık görülür ve genelleşme eğilimi yüksektir.

Klinik Formlar

-Kepekli Form (Demodicosis squamosa): Genellikle lokalize başlar. Lezyonlar kepeklenme, kızarıklık, saçsız alanlarla karakterizedir. Bağışıklık güçlü ise kendiliğinden iyileşebilir.

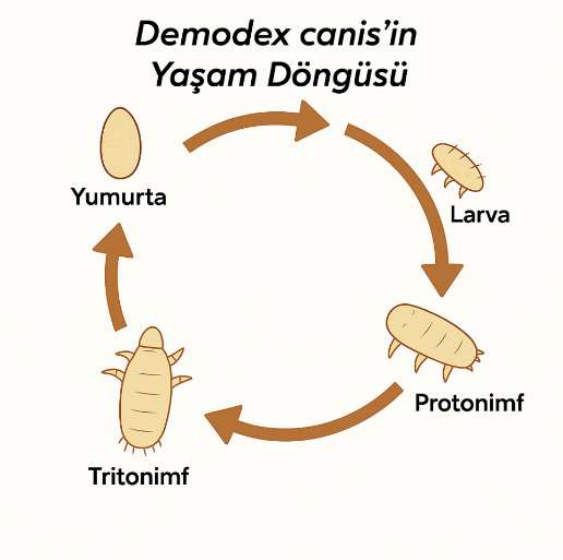
-Püstüllü Form (Demodicosis pustulosa)
Derin cilt yapılarında gelişir. Nodüler lezyonlar, ödem, irinli akıntı, kötü koku görülebilir. Sekonder bakteriyel enfeksiyonlar yaygındır. Tedavi süreci uzundur ve dikkatli izlenmelidir.

Bulaşma ve Tür Özgünlüğü

- Bulaşma çoğunlukla doğrudan temasla gerçekleşir (özellikle anneden yavruya).
- Ortak kullanılan eşyalarla bulaşma teorik olarak mümkündür ancak nadirdir.
- Her hayvan türü kendi Demodex türüne özgüdür. Örneğin *Demodex canis* sadece köpeklerde hastalık yapar; kedilere geçmez.

Yaşam Döngüsü

Süre: 18–24 gün
Evreler: Yumurta → Larva (3 çift bacaklı) → Nimf → Erişkin (4 çift bacaklı)
Gelişim için uygun nem ve sıcaklık gereklidir.

(Tablo) Köpeklerde Sarkoptik Uyuz ile Demodikozis Ayırıcı Semptomları

Özellik	Sarkoptik Uyuz **(*Sarcoptes scabiei var. canis*)**	Demodikozis **(*Demodex canis*)**
Kaşıntı	Şiddetli ve sürekli	Genellikle hafif veya yok
Lezyon Yerleri	Kulak kenarı, dirsek, diz, ventral bölge	Göz çevresi, dudak kenarı, ön ayak
Kulak uçları	Kalınlaşma var	Kalınlaşma yoktur.
Kıl dökülmesi	Yaygın	Yer yer
Bulaşıcılık	Yüksek (diğer hayvanlara ve insanlara geçebilir) direk ve indirekt bulaşma	Düşük (genetik veya bağışıklık temelli)
Yaş Grubu	Her yaş	Genellikle genç köpekler
Deri Lezyonları	Kuru, kabuklu, ekskoriasyonlu	Kabuklanma, kızarıklık, saçsız alan
Koku	Genellikle yok	İkincil enfeksiyon varsa kötü koku
Tanı Yöntemi	Derin deri kazıntısıyla akar bulgusu Mikroskopik tanı güç	Mikroskopik tanı kolaydır.
Tedaviye Tepki	-Tedaviye hızlı yanıt verir. *Prognoz iyidir.* -Kendiliğinden iyileşme görülmez.	-Tedavi süreci daha uzun sürebilir. *Prognoz şüphelidir.* -Kendiliğinden iyileşme olasılığı fazladır.
Zoonoz Riski	Yüksek	Çok düşük

Klinik ipucu: Şiddetli kaşıntı varsa ve lezyonlar karakteristik bölgelerdeyse *Sarcoptes* düşünülmelidir. Kaşıntısız tüy dökülmesi ve lokalize lezyonlar *Demodex*'i işaret eder.

(Tablo) Mikroskopik Tanı Açısından Sarkoptes vs. Demodex

Özellik	Sarcoptes scabiei var. canis	Demodex canis
Tanı Zorluğu	Yüksek – Derin kazıntıya rağmen her zaman bulunamayabilir	Düşük – Genellikle yüzeysel kazıntı ile rahatlıkla görülebilir
Tanı Yöntemi	Derin deri kazıntısı, negatif bulgu hastalığı ekarte etmez	Yüzeysel deri kazıntısı ile kolayca tanımlanabilir
Akar Sayısı	Genellikle az sayıda, teşhisi zorlaştırır	Genellikle bol miktarda, tanıyı kolaylaştırır
Teşhis Güvenirliği	Klinik belirtilerle birlikte değerlendirilmelidir	Mikroskobik bulgular genellikle tanı için yeterlidir
Klinik Şüphede Tekrar Kazıntı	Gerekebilir	Nadiren ihtiyaç duyulur

Uyuz Etkenlerinin Yaşam Döngüsü Karşılaştırması

Etken Türü	*Yaşam Döngüsü Süresi*	*Yerleşim Yeri*	*Gelişim Evreleri*	*Tanı Zorluğu*	*Bulaşıcılık*
Sarcoptes scabiei	14–21 gün	Deri içinde tünel açarak	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Zor	Yüksek
Demodex canis	14–18 gün	Kıl folikülü ve yağ bezleri	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Kolay	Düşük
Psoroptes spp.	10–12 gün	Deri yüzeyinde	Yumurta → Larva → Protonimf → Tritonimf → Erişkin	Orta	Orta–Yüksek
Otodectes cynotis	~18–21 gün	Kulak kanalı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Orta	Yüksek
Notoedres cati	~14 gün	Baş ve kulak çevresi	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Zor	Yüksek

Öne Çıkan Farklılıklar

- **Sarcoptes** akarları derinin üst tabakasında tünel açarak yaşar, bu da tanıyı zorlaştırır.
- **Demodex** akarları kıl foliküllerinde yaşar ve genellikle bol miktarda bulunur, bu da mikroskopik tanıyı kolaylaştırır.
- **Psoroptes** türleri deri yüzeyinde yaşar ve lenf sıvısıyla beslenir; yaşam döngüsü daha hızlıdır.
- **Otodectes** kulak kanalında yaşar ve kulak uyuzuna neden olur; davranışsal belirtilerle tanı kolaylaşır.
- **Notoedres** özellikle kedilerde görülür ve baş bölgesinde yoğun kaşıntı yapar.

İÇ PARAZİTLER

10.5. Kedi ve Köpeklerde İç Parazitler

İç parazitler yalnızca hayvan sağlığını değil, zoonotik hastalık riski nedeniyle halk sağlığını da doğrudan etkiler. Özellikle çocuklar, bağışıklık sistemi zayıf bireyler ve hayvanlarla yakın temasta bulunan kişiler için risk daha yüksektir.

Kancalı Kurtlar *(Hookworms)*	**Tenyalar** *(Tapeworms – Cestoda)*	**Yuvarlak Solucanlar** *(Roundworms – Ascarids)*
-Ancylostoma caninum	-Dipylidium caninum	-Toxocara canis
-Ancylostoma braziliense	-Echinococcus granulosus	-Toxocara cati
-Uncinaria stenocephala		-Toxascaris leonina

Kamçılı Kurtlar *(Whipworms – Trichurids)*	**Kalp Kurtları** *(Heartworms)*	**Akciğer Kıl Kurtları** *(Lungworms)*
-Trichuris vulpis	-Dirofilaria immitis	-Metastrongylus spp
		-Aelurostrongylus spp.

Kancalı Kurtlar (Hookworms)

Türler: *Ancylostoma caninum*, *Ancylostoma braziliense*, *Uncinaria stenocephala*

- **Yerleşim**: İnce bağırsak mukozasına tutunarak yaşarlar.
- **Bulaşma yolları**: Deri yoluyla larva penetrasyonu veya kontamine dışkı ve maddelerin oral yolla alınmasıyla gerçekleşir.

- **Klinik belirtiler**: Anemi, kilo kaybı, dışkıda kan görülmesi.
- **Zoonotik önem**: *Ancylostoma braziliense*, insanlarda kutanöz larva migrans'a neden olabilir; bu durum ciltte kaşıntılı, göç eden lezyonlarla kendini gösterir.

Tenyalar (Tapeworms – Cestoda)

- **Yapı:** Yassı ve segmentli helmintlerdir. Boyları 1–2 metreyi bulabilir.
- **Yerleşim**: İnce bağırsak lümeni.
- **Ara konaklar:** Kemirgenler, pire (*Ctenocephalides spp.*), salyangozlar.
- **Temel türler ve zoonozlar:**
  - *Dipylidium caninum*: Köpeklerde en sık rastlanan tenya türüdür; bulaşmada pire ara konak olarak kritik rol oynar.
  - *Echinococcus granulosus*: İnsanlarda kist hidatik hastalığına yol açar. Köpekler son konaktır; halk sağlığı açısından yüksek risk taşır.

Echinococcus granulosus scoleks

- **Belirtiler**: İshal, kilo kaybı, büyüme geriliği. Dışkıda pirinç tanesi, salatalık çekirdeği veya susam tanesine benzeyen segmentler görülebilir.
- **Korunma:** Pire kontrolü ve düzenli dış parazit ilaçlaması zoonozların engellenmesinde büyük önem taşır.

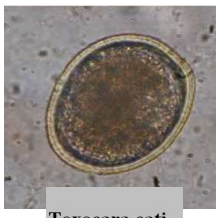
Yuvarlak Solucanlar *(Roundworms – Ascarids)*

Nematod sınıfına ait, silindirik yapılı helmintlerdir.

- **Yerleşim**: İnce bağırsak.
- **Başlıca türler**: *Toxocara canis*, *Toxocara cati*, *Toxascaris leonina*
- **Bulaşma yolları**:
  - Transplasental (anne karnında)
  - Galaktojenik (anne sütü ile)
  - Oral yol (kontamine dışkı veya maddelerin yutulması)
- **Klinik belirtiler:** Karın şişliği, mat tüy örtüsü, büyüme geriliği, ishal. Parazit dışkı ile ilk atıldığında ince ve uzun yapıdadır; hava ile teması sonrası dış ortamda yuvarlak kıvrımlar seklinde gözlemlenir.

- **Zoonotik önem**: Özellikle *Toxocara canis*, insanlarda **visceral ve ocular larva migrans** ile ciddi klinik tablolara yol açabilir.
- **Önemli Uyarı**: Kum havuzları, parklar ve sokaklarda bu yumurtalara temas etme riski yüksektir; çocuklar için özellikle tehlikelidir.

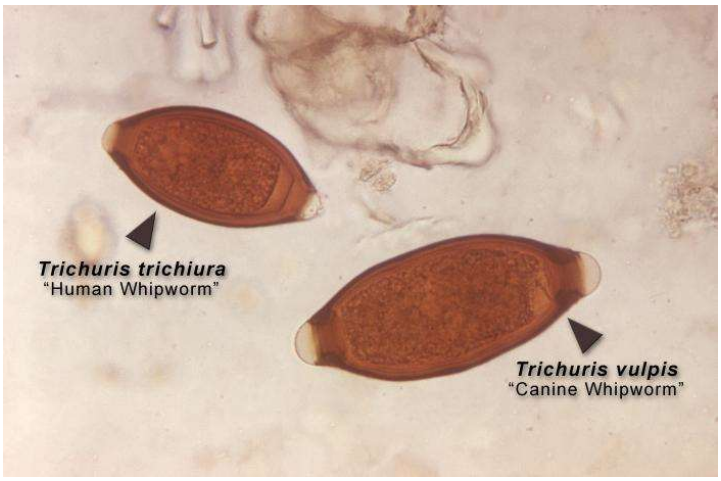

Toxocara canis

Toxocara cati

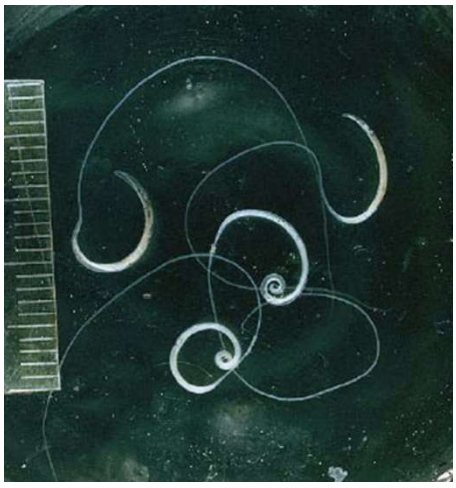

Kamçılı Kurtlar *(Whipworms – Trichurids)*

Trichuris vulpis

- Kamçılı kurtlar, ön kısmı ince ve ipliksi, arka kısmı kalın ve silindirik olan yapılarıyla kırbaç şeklini andırır. Bu benzerlik sebebiyle bu ismi almıştır.
- *Trichuris vulpis*, köpeklerin kalın bağırsağında yaşayan kan emici bir helminttir. Uzunluğu 45–75 mm arasında değişir.
- Yumurtaları kalın kabukludur ve çevresel zorluklara karşı oldukça dayanıklıdır. Donma, yüksek sıcaklık ve kuruma gibi koşullara dirençlidir; toprakta yedi yıla kadar canlı kalabilir.
- Yumurtalar dışkıyla atılır ve toprakta 2–4 hafta içinde enfektif hale gelir.
- Yeni konakçı (köpek), bu yumurtaları yuttuğunda enfeksiyon başlar. Larvalar bağırsak hücrelerinde gelişir, erişkin hale gelip tekrar yumurta üretmeye başlar.
- T. vulpis dünya genelinde köpeklerde yaygındır. ABD'de yapılan bir çalışmada, barınak köpeklerinin %14,3'ünde *Trichuris vulpis* enfestasyonu tespit edilmiştir.
- Özellikle yaşlı köpeklerde enfeksiyon oranı daha yüksektir.
- İnsanlarda nadir olarak viseral larva migrans şeklinde enfeksiyon görülür.
- Bulaşma, kontamine dışkının oral yolla alınması ile gerçekleşir.
- Klinik bulgular: Hafif enfeksiyonlar asemptomatik olabilir. Mukuslu ishal, tenesmus, kilo kaybı görülebilir.
- İnsan enfeksiyonlarında karaciğer büyümesi ve akciğer semptomları görülebilir.
- Tanı; dışkı örneklerinde yumurta aranarak konur. Yumurtalar yoğun olduğundan yüzdürme tekniği kullanılır; birden fazla örnek gerekebilir.
- Tedavi de, febantel, fenbendazol, milbemisin ve moksidektin gibi antiparaziter ilaçlarla tedavi edilir. Patent süresi uzun olduğu için ayda bir tekrarlayan tedaviler önerilir.
- Korunma: Köpeklerin dışkıdan uzak tutulması ve çevrenin temizlenmesi önemlidir. Yumurtalar toprakta yıllarca yaşayabildiğinden çevresel dezenfeksiyon zordur.

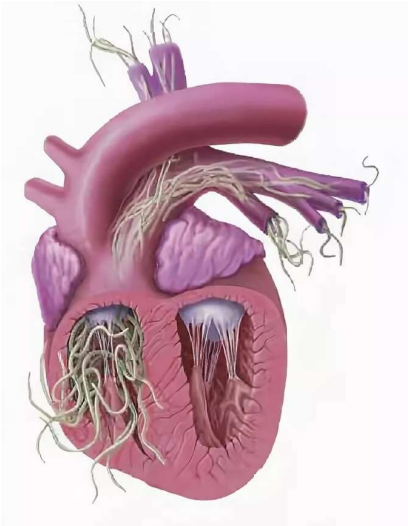

Kalp Kurtları (Heartworms – Dirofilaria immitis)

Genel Tanım ve Yaşam Döngüsü

- *Dirofilaria immitis*, köpekler başta olmak üzere kediler, gelincikler ve nadiren insanları etkileyen bir parazitik ipliksi solucandır.
- Enfeksiyon sivrisineklerle bulaşır (*Aedes*, *Culex*, *Anopheles*, *Mansonia*).
- Enfekte sivrisinek L3 larvalarını konakçının derisine bırakır; larvalar deriden geçerek akciğer arterlerine ulaşır.
- Gelişim süreci 6–7 ay sürer ve erişkin solucanlar kalp ile akciğer arterlerinde yaşar.
- Yetişkin *Dirofilaria immitis*, erkeklerde yaklaşık 15 cm, dişilerde ise 30 cm uzunluğa ulaşabilir; çıplak gözle rahatlıkla fark edilir.
- Dişi solucanlar mikrofilariaları doğurur; bu larvalar kan dolaşımında sivrisinekler tarafından alınır ve döngü devam eder.

Klinik Bulgular ve Tanı

- Erken evrede genellikle belirti görülmez.
- İleri evrelerde öksürük, egzersiz intoleransı, kilo kaybı, bayılma ve kalp yetmezliği gibi semptomlar ortaya çıkabilir.
- Tanı yöntemleri:
  - Mikroskobik incelemeler (Kan yayması, Knott testi)
  - Antijen testleri (ELISA, hızlı test kitleri)
  - Görüntüleme: Röntgen, ultrason

Wolbachia'nın Rolü ve Tedaviye Etkisi

- Parazitlerin içinde Wolbachia adlı endosimbiyotik bakteri bulunur.
- Bu bakteri, konakçıda iltihap ve dokusal hasarlara neden olabilir.
- Tedaviye antibiyotik (örneğin doksisiklin) eklenerek Wolbachia'nın olumsuz etkisi azaltılabilir.

Yayılım ve Korunma

- Eskiden sıcak iklimlerde yaygındı ancak artık sivrisineklerin yaşadığı her yerde görülebiliyor (Alaska, Avrupa, Asya, Güney Amerika).
- Korunma yolları:
  - Düzenli antiparazitik uygulamalar (örneğin selamektin, milbemisin oksim)
  - Sivrisinek teması riskini azaltmak
  - Erken tanı ve koruyucu veteriner kontrolü

Akciğer Kıl Kurtları *(Lungworms)*

Kedilerde: Aelurostrongylus abstrusus
Köpeklerde, Oslerus osleri, Filaroides hirthi, Angiostrongylus vasorum, Capillaria aerophila

Kedilerde Aelurostrongylus abstrusus

- **Yerleşim yeri**: Bronşioller ve akciğer parankimi.
- **Bulaşma**: Ara konak olan salyangoz ve sümüklü böceklerin ya da paratenik konakların (kemirgen, kuş, kurbağa) yenmesiyle gerçekleşir. Paratenik konak, parazitin gelişimini tamamlamadığı ancak enfektif formda yaşamını sürdürdüğü ve asıl konağa taşınmasına aracılık eden canlıdır
- **Belirtiler**: Öksürük, hızlı solunum, halsizlik görülür. Genç ve bağışıklığı zayıf kedilerde daha ağır seyreder.
- **Tanı:** Dışkıda larva aranması (Baermann yöntemi) ve Radyografi ile akciğer lezyonlarının görüntülenmesiyle ile konur.
- **Tedavi**: Fenbendazol, moksidectin, selamektin gibi antiparaziter ilaçlar kullanılır.

Türkiye'de yapılan bir çalışmada, incelenen 100 kedi dışkısı örneğinin %4'ünde *A. abstrusus* larvaları tespit edilmiştir.

Köpeklerde: *Oslerus osleri*, *Filaroides hirthi*, *Angiostrongylus vasorum*, *Capillaria aerophila*

- Oslerus osleri: Trakeada nodül oluşumuna neden olur; bu nodüller öksürük refleksini tetikler.
- Filaroides hirthi: Akciğer parankiminde yerleşir; solunum güçlüğü ve dispneye yol açabilir.
- Angiostrongylus vasorum: Pulmoner arterde yaşar; ciddi enfestasyonlarda kanlı öksürük ve sistemik komplikasyonlar görülebilir.
- Capillaria aerophila: Trakea ve bronşlarda bulunur; genellikle hafif solunum belirtileriyle seyreder.
- **Bulaşma**: Enfekte dışkının oral alınması, ara konakların (salyangoz, kurbağa) yenmesi, kirli su veya toprakla temas yoluyla gerçekleşir.
- **Klinik belirtiler:** Öksürük, solunum zorluğu, halsizlik ve kilo kaybı yaygın semptomlardır. *A. vasorum* enfeksiyonlarında kanlı öksürük ve nörolojik belirtiler (ataksi, nöbet) de gözlenebilir.
- **Tanı yöntemleri:**
- Dışkı muayenesi (özellikle Baermann yöntemi ile larva aranması), serolojik kan testleri ve görüntüleme teknikleri (röntgen ile akciğer ve trakeal lezyonların değerlendirilmesi)
- **Tedavi**: Fenbendazol, ivermektin, selamektin ve milbemycin gibi antiparaziter ilaçlar kullanılır.

Türkiye'de köpeklerde akciğer kıl kurtları daha az raporlanmış olsa da *Oslerus osleri* ve *Filaroides hirthi* gibi türlere vaka bazlı bildirilerde rastlanmıştır. Bu durum, tanı yöntemlerinin sınırlılığı ve semptomların non-spesifikliği nedeniyle gözden kaçan enfeksiyonların varlığını düşündürmektedir.

Halk Sağlığına Yönelik Koruyucu Önlemler

Önlem	Açıklama
Dışkı Kontrolü	Açık alanlarda hayvan dışkısı bırakılmamalı, temizlik sağlanmalı. Hayvan sahipleri temizliğe dikkat etmeli.
Antiparaziter Uygulama	Hem iç hem dış parazit tedavileri düzenli yapılmalı.
Çocuk Alanlarında Dikkat	Parklar, kum havuzları gibi yerler düzenli olarak kontrol edilmeli.
Toplumsal Bilinçlendirme / Eğitim	Zoonotik hastalıklar konusunda halk bilinçlendirilmeli.

Fotoğraf: By Cú Faoil (text), Anka FriedrichDirecoes_anatomicas.svg: RhcastilhosMosquito gender en.svg: LadyofHatsderivative work: Anka Friedrich - Own workThis file was derived from:Dog tan.svg:Direcoes anatomicas.svg:Mosquito female.svg:Mosquito gender en.svg:, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=27495265

11

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

Kedilerin Beslenmesi

10.1. Kedi Mamalarının Türleri ve Özellikleri

Kedinizin yaşı, ırkı, sağlık durumu ve yaşam tarzına uygun mama seçimi, onun sağlıklı ve uzun ömürlü bir yaşam sürmesi için çok önemlidir.

Kaliteli mamalar sadece besin ihtiyacını karşılamakla kalmaz; bağışıklık sistemini güçlendirir, tüylerini parlaklaştırır ve genel kondisyonunu artırır.

Kaliteli bir kedi mamasında bulunması gereken temel özellikler:

- Deri sağlığını desteklemeli, tüyleri parlak ve güçlü hale getirmeli
- Kolay sindirilebilmeli ve mide-bağırsak sağlığına uygun olmalı

Hedef: İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak kedi ve köpekleri; ırk, yaş, fiziksel özellikleri ve diğer ihtiyaçlarına uygun olarak besler.

Kedilerin Beslenmesi

10.1. Kedi mamalarının türleri ve özelliklerini açıklar.
10.2. Kedilerin beslenmesinde dikkat edilecek hususları sıralar.
10.3. Kedilerin su ihtiyacını açıklar.
10.4. Yavru, erişkin, gebe, emziren ve yaşlı kedilerin beslenmesini açıklar.
10.5. Kedilerde beslenmeden kaynaklanan ve diğer önemli hastalıkları açıklar.

Köpeklerin Beslenmesi

10.6. Köpek mamalarının hazırlanmasını izah eder.
10.7. Köpeklerin su ihtiyacını açıklar.
10.8. Yavru, erişkin, gebe, emziren ve yaşlı köpeklerin beslenmesini açıklar.
10.9. Köpeklerde beslenmeden kaynaklanan ve diğer önemli hastalıkları açıklar.

- Kemik ve kas gelişimini güçlendirmeli
- Vitamin ve mineral dengesi organizmanın temel ihtiyaçlarını karşılamalı
- Kas yapısını güçlendirmeli
- Bağışıklık sistemini koruyucu içerikler sunmalı

Bazı özel dikkat noktaları

- **Yetişkin kedilerde** yüksek magnezyum seviyesi, üriner sistem pH dengesini bozarak kristal oluşumuna yol açabilir. Bu yüzden **magnezyum oranı düşük** formüller tercih edilmelidir.
- Yaşlı kediler böbrek hastalıklarına yatkındır. Fosfor düzeyi yüksek mamalar, böbrek fonksiyonlarına zarar verebilir. Bu yaş grubuna uygun fosfor kontrollü mamalar önerilir.
- Kediler için elzem bir aminoasit olan ***taurin***, eksik alındığında kalp kası ve retina sağlığında ciddi bozulmalara neden olabilir. Mama içeriğinde mutlaka yer almalıdır.

Mamaların Sınıflandırılması

Mamalar en temelde **içeriğe** göre ve **formuna** göre iki gurupta sınıflandırılır. Aşağıda tablo halinde özet verilmiştir.

1. İçeriğe Göre Sınıflama (Mama Tipleri ve Yaklaşımları)	**2. Formuna Göre Sınıflama** (Fiziksel Sunum Biçimi)
• Premium ve Süper-Premium • Organik ve Doğal • Çiğ • Vejetaryen • Ev Yapımı	• Kuru Mama • Yaş Mama • Yarı Nemli Mama • Özel Diyet Mama

1. İçeriğe Göre Sınıflama (Mama Tipleri ve Yaklaşımları)

❖ Premium ve Süper-Premium Mamalar

Premium ve süper-premium mamalar, yüksek kaliteli içerikleri sayesinde kedinizin sağlığına uzun vadeli katkı sağlar. Bu mamalar, sindirimi kolay protein kaynakları, dengeli karbonhidratlar ve özel destekleyici bileşenler içerir. Fiyatları diğer mamalara göre daha yüksek olsa da, sağladıkları faydalar bu farkı haklı çıkarır.

Bu mamalarda öne çıkan içerikler:

Taurin: Kalp ve göz sağlığı için kritik bir amino asit

Omega 3 ve 6 yağ asitleri: Deri ve tüy sağlığını destekler

Beta-glukan: Bağışıklık sistemini güçlendirir

FOS ve selüloz: Sindirim sistemini destekleyen prebiyotik lifler

Sabit formülasyon: İçerik tutarlılığı sayesinde her pakette aynı kalite
Yavru kediler için özel not: Mama taneleri, diş gelişimi göz önünde bulundurularak uygun boyutlarda tasarlanmalıdır. Bu, hem çiğneme kolaylığı sağlar hem de diş sağlığını destekler.

❖ Organik ve Doğal Mamalar

Doğal kedi mamaları, yapay koruyucu, renklendirici ve aroma verici içermez. Aynı zamanda pestisit ve ağır metal kalıntısı taşımazlar. Bu mamalarda koruyucu olarak genellikle doğal bileşenler kullanılır:

Tokoferol (E vitamini), Askorbik asit (C vitamini) ve Biberiye ekstraktı. Ancak bu doğal içerikler nedeniyle raf ömrü, sentetik koruyuculu mamalara göre daha kısa olabilir.

Organik ve Doğal Mama Arasındaki Fark

Her organik mama doğal kabul edilir, ancak her doğal mama organik değildir. Organik ürünler, daha sıkı üretim standartlarına sahiptir:

Organik mamaların temel özellikleri:

- Kimyasal gübre, GDO ve hormon içermez
- Organik tarım ilkelerine göre üretilir
- Yüksek protein, düşük karbonhidrat dengesi gözetilir
- Alerjen tahıllar içermez
- Taurin ve temel vitamin düzeyleri doğru oranlanmıştır.

Bu mamalar, özellikle hassas bünyeye sahip kediler için ideal bir tercih olabilir.

❖ Çiğ Beslenme: Faydaları ve Riskleri

Son yıllarda çiğ beslenme (raw food) kedi sahipleri arasında popülerlik kazanmıştır. Doğru uygulandığında bağışıklık sistemini destekleyebilir, deri ve tüy kalitesini artırabilir, enerji seviyesini yükseltebilir. Ancak bu yöntem dikkatli ve dengeli uygulanmazsa ciddi sağlık sorunlarına yol açabilir.

Dikkat Edilmesi Gereken Riskler:

- **Kalsiyum/Fosfor dengesizliği:** Kemik gelişimini olumsuz etkileyebilir
- **Yüksek çinko ve D vitamini:** Toksik etki yaratabilir
- **Patojen bulaşma riski:** Özellikle çiğ etlerde bakteri ve parazit tehlikesi
- **Kemik parçaları:** Sindirim kanalında tıkanma veya yaralanma riski

Güvenli Uygulama İçin Öneriler:

- Sadece insan tüketimine uygun kalitede etler kullanılmalıdır
- Etler hafifçe pişirilerek bakteri riski azaltılabilir
- Veteriner kontrolünde ve dengeli bir planla uygulanmalıdır

Çiğ beslenme, uzman desteği olmadan uygulandığında faydadan çok zarar getirebilir. Bu nedenle bu yöntemi tercih eden hayvan sahiplerinin bilgi sahibi olması ve veteriner tavsiyesiyle hareket etmesi büyük önem taşır.

❖ Ev Yapımı Mamalar

Ticari kedi mamaları, genellikle güvenilir içerikleri, pratik kullanımları ve uygun maliyetleri sayesinde hayvan sahipleri tarafından sıkça tercih edilir. Bu mamalar, dengeli besin profili sunmaları ve uzun raf ömrüyle öne çıkar.

Ancak bazı hayvan sahipleri, katkı maddeleri ve sentetik koruyucuların artan kullanımı nedeniyle ev yapımı beslenme yöntemlerine yönelmektedir. Bu yaklaşım daha doğal görünse de bazı riskleri beraberinde getirir.

Örnek Ev Yapımı Mama Tarifi – Kedi Jölesi

Malzemeler:
– 3 su bardağı tavuk suyu
– 5 yemek kaşığı un
– 1 orta boy havuç (haşlanmış ve doğranmış)
– 250 g pişmiş tavuk eti veya balıketi

Hazırlanışı:
– Tavuk suyu ılıkken içine un eklenir. Topaklanma sorun edilmeden yüksek ateşte krema kıvamına gelene kadar pişirilir.
– Haşlanmış havuç ve et, karışıma eklenerek mutfak robotunda püre haline getirilir.
– Karışım soğumaya bırakılır. Kediler çok sıcak veya çok soğuk yiyecekleri tercih etmez.

Ev Yapımı Mama Tercihinde Karşılaşılan Sorunlar:

- **Besin dengesi eksikliği:** Evde hazırlanan mamalar genellikle yeterli vitamin, mineral ve enerji dengesine sahip değildir.
- **Aşırı protein:** Tariflerde protein oranı yüksek olabilir; bu da kalsiyum-fosfor dengesini bozabilir.
- **Yağ eksikliği:** Sağlıklı yağ kaynakları çoğu tarifte yetersiz veya dengesizdir.
- **Vitamin ve mineral eksiklikleri:** A, E, K vitaminleri ile bakır (Cu) ve çinko (Zn) gibi mineraller düşük seviyede olabilir. Bu da bağışıklık ve kemik sağlığını olumsuz etkileyebilir.

Güvenli Ev Yapımı Beslenme İçin Öneriler:

- Tarifler mutlaka veteriner beslenme uzmanları tarafından gözden geçirilmelidir
- Mama içeriği yaş, sağlık durumu ve özel ihtiyaçlara göre uyarlanmalıdır

Ev yapımı beslenme, doğru planlandığında faydalı olabilir. Ancak eksik veya dengesiz uygulandığında kedinizin sağlığını riske atabilir. Bu nedenle profesyonel destekle ilerlemek en güvenli yoldur.

2. Formuna Göre Sınıflama (Fiziksel Sunum Biçimi)

Mamalar **Formuna Göre** 4 kategori de sınıflandırılabilir.

Mama Türü	Nem Oranı	Özellikleri
Kuru Mama	%8–12	Diş sağlığını destekler, uzun raf ömrüne sahiptir, taşınması kolaydır.
Yaş Mama	%70–80	Böbrek sağlığına katkı sağlar, aroması zengindir, su ihtiyacını karşılamaya yardımcı olur.
Yarı Nemli Mama	%25–40	Daha yumuşak yapı, genellikle kâselerde sunulur, saklaması kolaydır.
Özel Diyet Mama	Değişken	Veteriner hekim önerisiyle kullanılır; böbrek, deri, sindirim gibi özel sorunlara yöneliktir.

Mamaların İçerik Özellikleri

- **Protein:** Tavuk, balık, hindi gibi hayvansal protein kaynakları tercih edilir. Özellikle yavru ve aktif kediler için önemlidir.
- **Yağ & Omega Asitleri:** Deri ve tüy sağlığını destekler. Özellikle somonlu mamalarda bulunur.
- **Vitamin & Mineral:** A, D, E vitaminleri ile kalsiyum, fosfor gibi mineraller dengeli şekilde yer almalıdır.
- **Lif:** Tüy yumağı oluşumunu engeller, sindirimi kolaylaştırır.
- **Taurin:** Kalp ve göz sağlığı için kritik bir amino asittir. Mama etiketi üzerinde mutlaka yer almalıdır.
- **Karbohidratlar:** Kedilerin karbonhidrat ihtiyacı çok düşüktür. Ancak bazı karbonhidratlar sindirimi destekleyebilir. Tahıllar genellikle kedi mamalarında kullanılan bir karbonhidrat kaynağıdır, ancak bazı kediler tahıl duyarlılığına sahip olabilir. Bu nedenle, tahılsız veya düşük tahıllı kedi mamaları tercih edilmelidir.

(Tablo) Kedinin İhtiyacına Mama Seçimi Nasıl Olmalı?

Yaş Grubu	Önerilen Mama Özellikleri
Yavru (0–12 Ay)	Yüksek protein ve yağ, DHA ile beyin gelişimi, kolay sindirim.
Yetişkin (1–7 Yaş)	Dengeli protein-karbonhidrat oranı, enerji kontrolü, ideal kilo yönetimi
Yaşlı (7+ Yaş)	Düşük fosfor ve kalori, eklem sağlığı için glukozamin ve kondroitin desteği

Kısırlaştırılmış ve Hassas Kediler İçin Mama Seçimi

- **Kısır Kediler:** Kalori oranı düşük, lif açısından zengin mamalar tokluk hissini artırır ve kilo kontrolünü destekler. İdrar yolu sağlığına özel formülasyonlar da faydalı olabilir.
- **Alerjisi Olan Kediler:** Tek hayvansal protein içeren mamalar önerilir (örneğin sadece hindi veya ördek) ve **Tahılsız veya hidrolize formüller**, sindirimi kolaylaştırır ve alerjik reaksiyonları azaltır,
- **Böbrek Sorunu Olanlar: Düşük fosfor içeriği**, böbrek yükünü azaltır. **Yüksek kaliteli protein**, kas kaybını önler ve genel sağlığı destekler. Bu tür mamalar genellikle **veteriner reçetesiyle** temin edilir.

Kuru Kedi Maması

Avantajlar:

- **Pratik kullanım**: Saklaması ve servis edilmesi kolaydır
- **Diş sağlığına katkı:** Çiğneme sırasında dişlerdeki plakları azaltabilir
- **Uzun raf ömrü:** Açıkta bırakıldığında bile kolay bozulmaz
- **Ekonomik:** Genellikle yaş mamalara göre daha uygun fiyatlıdır

Dezavantajlar:

- **Düşük su içeriği:** Kedilerin yeterli su içmesi gerekir; aksi takdirde böbrek sağlığı olumsuz etkilenebilir.
- **Besin yoğunluğu:** Bazı kuru mamalar, yaş mamalara kıyasla daha az besin çeşitliliği sunabilir.

Islak (Yaş) Kedi Maması

Avantajlar:

- **Yüksek su içeriği:** Kedilerin su tüketimini artırır, hidrasyonu destekler.
- **Zengin içerik:** Genellikle daha fazla et ve besin maddesi içerir.
- **Lezzetli:** Kediler yaş mamaları genellikle daha iştahla tüketir.

Dezavantajları:

- **Saklama zorluğu:** Açıldıktan sonra kısa sürede bozulabilir; dikkatli saklanmalıdır.
- **Diş sağlığına etkisi:** Sürekli yaş mama tüketimi, diş temizliğini yeterince desteklemeyebilir.

10.2. Kedilerin Beslenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar

Kediler, doğaları gereği etçil hayvanlardır. Sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için temel besin kaynakları hayvansal proteinler olmalıdır. Her ne kadar zamanla sınırlı miktarda bitkisel içerikleri sindirebilir hâle gelseler de, beslenmelerinde hayvansal içerikler öncelikli olmalıdır. Bu nedenle, mama seçimi yapılırken kedinin yaşı, genel sağlık durumu ve yaşam tarzı mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Yavru, yaşlı, kısırlaştırılmış ya da hassas sindirim sistemine sahip kediler için özel olarak formüle edilmiş mamalar tercih edilmelidir. Bu mamalar, böbrek sağlığı, kilo kontrolü, deri ve tüy kalitesi gibi konularda hedefe yönelik destek sağlar.

Evde doğal gıdalarla besleme yapılacaksa taze koyun veya tavuk eti kullanılabilir. Ancak çiğ sakatatların verilmesi önerilmez; çünkü bu tür gıdalar bakteri ve parazit taşıma riski taşır. Aynı şekilde pişmiş kemikler sindirim sisteminde sorunlara ve kabızlığa yol açabilir. Özellikle bazı eklem kemikleri, çiğneme sırasında diş hasarına neden olabilir.

Yavru kediler için yüksek proteinli, yaşlı kediler için düşük fosforlu ve kısır kediler için düşük kalorili mamalar tercih edilmelidir. Balık içerikli besinler zaman zaman verilebilir; ancak aşırı tüketimi önerilmez. Bazı balık türleri yüksek fosfor içerdiğinden böbrek sağlığını olumsuz etkileyebilir.

Konserve yaş mamalar ise hem lezzet açısından hem de su ihtiyacını desteklemek için faydalı olabilir. Ancak sürekli yaş mama ile beslenmek, özellikle kuru mamaya alışık kedilerde diş sağlığı açısından eksiklik yaratabilir. Bu nedenle ana öğünlerde kuru mama, ara sıra destekleyici yaş mama önerilir.

İşlenmiş et ürünleri, özellikle koruyucu maddeler içeren sucuk, salam ve sosis gibi gıdalar kesinlikle verilmemelidir. Bu tür ürünlerde kullanılan sülfürlü bileşikler, B1 vitamini eksikliğine yol açarak kedilerde ölümcül nörolojik problemler oluşturabilir.

Bazı kediler ara sıra ot tüketebilir. Bu davranış, mide temizliği ve mineral dengesi açısından faydalı olabilir. Ancak aşırı ot tüketimi D vitamini fazlalığına neden olabileceği için dikkatli olunmalıdır.

Kediler günde birkaç kez küçük porsiyonlarla beslenmelidir. Sık ve kontrollü öğünler, özellikle idrar yolu sağlığı açısından önem taşır. Mama kapları temiz olmalı, mamalar azar azar verilerek kaplar boşaldıkça yenilenmelidir. Her zaman yanında taze ve temiz su bulundurulmalıdır. Kedilerin düşük su tüketimi böbrek hastalıkları riskini artırabilir; bu nedenle nem oranı yüksek mamalar veya ev tipi su pınarları tercih edilebilir.

Son olarak, kedinin ideal vücut kondisyonunu değerlendirmek için kaburgaların elle hissedilir ancak gözle sayılmaz olması gerekir. Karın altındaki yağ dokusu hafifçe dolgun ama sarkmayan yapıda olmalıdır. Bu değerlendirme, mamanın miktarı ve içeriğiyle doğrudan ilişkilidir.

4.3. Kedilerin Su İhtiyacı

Kedilerde Su Tüketiminin Önemi ve Hesaplanması

Su, kediler için vazgeçilmez bir yaşam kaynağıdır. Vücut su oranının yalnızca %10'unun kaybı bile yaşamı tehdit edebilir. Su, kedinin hücre içi ve dışı bölgelerinde bulunur ve vücutta çok sayıda kritik görevi üstlenir: Bu görevler arasında ozmotik dengeyi sağlamak, vücut ısısını düzenlemek, kan dolaşımını desteklemek, besinlerin sindirimine ve taşınmasına yardımcı olmak yer alır.

Yetişkin bir kedinin vücut yapısının yaklaşık **%60'ı sudan oluşur**; yavru kedilerde bu oran daha da yüksektir. Kediler suyu doğrudan içerek alabilecekleri gibi; yedikleri besinlerin sindirimi sırasında ortaya çıkan metabolik suyla veya mamanın içeriğindeki nem yoluyla da karşılayabilirler. Örneğin:

- **Kuru mamalarda su oranı genellikle %10 civarındadır.**
- **Ette bu oran %65–70'e kadar çıkabilir.**
- **Konserve mamalarda ise nem oranı %75–78 düzeyindedir.**

Kedilerde su kaybı idrar, dışkı, akciğerler (solunum), deri ve özellikle **emziren dişilerde süt üretimi** ile gerçekleşir. Bu nedenle kaybedilen suyun mutlaka temiz ve kaliteli şekilde yerine konması gerekir. Tüketilecek su, renksiz, kokusuz, tortusuz ve düşük setlikte olmalı, aynı zamanda patojen mikroorganizmalar ve toksinler içermemelidir.

Ortam sıcaklığına göre suyun ısı derecesi de önemlidir:
Sıcak havalarda → serin su
Soğuk havalarda → ılık su
Gebe, doğum yapmış veya ameliyat sonrası dönemdeki kedilere → ılık su verilmesi uygundur.

Su Tüketiminin Hesaplanması

Kedilerin günlük su ihtiyacı genel olarak **tükettikleri kuru madde miktarının 2–3 katı** şeklindedir. Bunun yanında iki temel hesaplama yöntemi kullanılır:

-Vücut ağırlığına göre:
Kediler **55–70 ml/kg/gün** su tüketir.
Örneğin, **4 kg'lık bir kedi 220–280 ml/gün** suya ihtiyaç duyar.

-Enerji ihtiyacına göre:
Günlük enerji tüketimi ne kadarsa, o kadar ml su da tüketilmelidir.
Örneğin bir kedinin günde 250 kcal harcadığını varsayarsak → **250 ml su** gerekir.

Not: Kedilerin idrar dansitesi genellikle **1045 civarındadır**. Bu da onların suyu verimli kullandığını gösterir. Ancak aşırı yoğun idrar, **kristal ve taş oluşumu riskini artırabilir**. Bu nedenle yeterli su tüketimi sadece genel sağlık değil, böbrek ve idrar yolu sağlığı açısından da kritik öneme sahiptir.

(Tablo) **Kedilerde Su İhtiyacını Basitçe Anlama Yöntemi**

Kedi Özelliği	Ortalama Günlük Su İhtiyacı	Açıklama
Kuru mama tüketen 4 kg kedi	200–250 ml	Düşük nemli beslenme, yüksek su gereksinimi
Yaş mama ağırlıklı beslenen kedi	50–100 ml	Mamadaki nem su ihtiyacının çoğunu karşılar
Aktif, sıcak ortamda yaşayan kedi	+20–40 ml eklenir	Hareketlilik ve sıcaklık su ihtiyacını artırır
Yavru ya da emziren dişi	Vücut ağırlığına göre +%15–30 artırılır	Su ihtiyacı metabolik yükle artar

Pratik İzleme Yöntemi

- Mama kabının yanına her zaman taze su bırak.
- Kedin günde ortalama 10–15 kez su içebilir; bunu gözlemle.
- Su kabı dolu ama hiç eksilmiyorsa, kedin yeterince içmiyor olabilir.
- İdrar azalmışsa veya yoğun kokuyorsa → yeterli su almıyor demektir.

10.4. Yavru, Erişkin, Gebe, Emziren ve Yaşlı Kedilerin Beslenmesi

Kedilerin beslenmesinde; yaş, gelişim dönemi, sağlık durumu ve özel gereksinimler göz önünde bulundurularak uygun bir besleme programı uygulanmalıdır.

❖ Yavru Kedilerin Beslenmesi

Yeni doğan yavru kediler, yaklaşık 115 gram ağırlığında ve gözleri kapalı olarak dünyaya gelir. Gözleri ikinci haftanın başlarında açılır ve ilk günlerde annelerini günde 10–12 kez emerler. Dördüncü haftadan itibaren katı gıdalara geçiş başlar ve yedinci haftadan sonra anneden ayrılabilir hâle gelirler.

Sütten kesme sürecinde gıdalar küçük parçalara bölünerek sunulmalı, süt verilecekse az yağlı ve ılık olmalıdır. Yağlı inek sütü ishale yol açabileceğinden önerilmez. Kuru mama, 1–2 hafta boyunca ılık suyla yumuşatılarak verilebilir (örneğin 1,5 fincan kuru mama için 30 ml ılık su). Sağlıklı yavrular, dişilerde günde ortalama 10 gram, erkeklerde ise 15 gram kadar kilo alır. İlk hafta sonunda doğum ağırlıklarının iki katına ulaşabilirler. İlk 3–4 ay hızlı büyürler, sonrasında büyüme hızı yavaşlar. 15 aylık erişkin kedilerde dişiler yaklaşık 2,75 kg, erkekler ise 3,2 kg ağırlığa ulaşırlar.

Yavru kediler, yeni mama türlerine alışmakta zorlanabilir. Bu nedenle emme dönemi sonlarına doğru farklı yiyeceklerle tanıştırılmaları faydalı olur. Günlük et veya pişmiş balık verilmesi, haftada bir kez karaciğerle desteklenmesi önerilir. Az miktarda yulaf ezmesi, pirinç, havuç, yeşil fasulye, pırasa ve lahana gibi sebzeler de sunulabilir. İştahı artırmak için bu gıdaların üzerine birkaç damla mısır yağı eklenebilir.

Bir yaşına kadar az yağlı süt, yoğurt ve peynir gibi süt ürünleri verilebilir Besleme sıklığı şu şekilde olmalıdır:

- 2 aylık yavrular: Günde 4 öğün
- 5 aylık yavrular: Günde 3 öğün
- Erişkinliğe kadar: Günde 2 öğün

Annesiz yavru kediler özel bakım gerektirir. İlk hafta günde sekiz öğün, ikinci ve üçüncü haftalarda beş-altı öğün, dördüncü haftadan itibaren ise dört öğün verilmelidir. Bu dönemde hazır yavru kedi sütü tercih edilmeli, mama vücut sıcaklığında sunulmalı ve biberon kullanımı önerilmelidir. Her öğün sonrası gaz çıkışı sağlanmalı, ortam sıcak tutulmalı ve hijyen kurallarına dikkat edilmelidir. Günlük tartım yapılarak kilo artışı izlenmeli; iyi beslenen yavrular doğum ağırlıklarını bir hafta içinde ikiye katlayabilir.

(Tablo) **Beslenme Sıklığı (Haftaya Göre)**

Dönem	**Öğün Sayısı** (Günlük)	Açıklama
1. Hafta	8 öğün	2–3 saatte bir; gece dahil beslenmelidir.
2–3. Haftalar	5–6 öğün	Sindirim kapasitesi artar, öğün aralıkları uzatılır.
4. Haftadan itibaren	4 öğün	Katı gıdalara geçişe başlanır; sütten kesilmeye hazırlık yapılır.

Besin Tercihleri ve Sunum Şekli

- **Hazır Yavru Kedi Sütü**: İnek sütü yerine özel formüle edilmiş süt tozları tercih edilmelidir (örneğin: “kitten milk replacer”).
- **Kuru Mama Geçişi**: 4. haftadan itibaren mama ılık su ile yumuşatılarak verilebilir (1,5 fincan kuru mama + 30 ml ılık su).
- **Isı Kontrolü**: Verilen süt ve mama vücut sıcaklığında (yaklaşık 37°C) olmalıdır.
- **Besleme Aracı**: Biberon kullanımı önerilir. Şırınga veya damlalık acil durumlar için kullanılabilir ancak uzun vadede uygun değildir.
- **Besleme Sonrası Gaz Çıkışı**: Bebeklerde olduğu gibi, her öğünden sonra karın bölgesine nazikçe masaj yapılmalı veya sırtına hafifçe vurularak gaz çıkışı sağlanmalıdır.

Ortam ve Temizlik

- **Yavruyu sıcak tutmak hayati önem taşır.** Annesiz yavrular vücut sıcaklığını koruyamaz; ılık battaniyeler veya kontrollü ısıtıcılar kullanılmalıdır.
- **Ellerin, biberonun ve mama kaplarının temizliği** enfeksiyon riskini azaltır. Her beslemeden önce ve sonra hijyen sağlanmalıdır.

Gelişim Takibi

Günlük tartım yapılmalı ve kilo artışı gözlemlenmelidir:

- Dişi yavrular günde ortalama 10 g
- Erkek yavrular günde ortalama 15 g almalıdır.

❖ Erişkin Kedilerin Beslenmesi

Erişkin kediler gün içinde sık sık ve küçük porsiyonlarla beslenir. Önlerinde sürekli mama bulundurulduğunda öğün sayısı 16'ya kadar çıkabilir. Dışarı çıkmaları ve egzersiz yapmaları sağlanırsa, daha düzenli beslenir. Aç bırakıldıklarında ya da sevdikleri yiyecekler sunulduğunda aşırı yeme eğilimi gösterebilirler. Bu nedenle az ama sık besleme önerilir. Kuru mamadan sonra konserve mama verilmesi, aşırı tüketime ve ardından kusma gibi olumsuz etkilere neden olabilir. Bu nedenle az ama sık besleme önerilir.

Farklı mama türleriyle beslenmeleri, tek tip mamaya bağlı gelişebilecek rahatsızlıkları ve besin bıkkınlığını önler. Konserve mamalar lezzet açısından tercih edilse de, kuru mamalar serbest tüketim için daha uygundur. Mama tüketimini mamanın kokusu, kıvamı, ortam gürültüsü, ışık seviyesi, mama kabı tipi ve çevredeki insan veya hayvan varlığı gibi birçok faktör etkileyebilir.

Günlük mama miktarının sınırlandırılması, kedilerin sağlıklı ve enerjik kalmasına yardımcı olur. Düşük hareketli yaşam tarzı nedeniyle enerji ihtiyaçları da düşüktür. İştahına göre beslenen kedilerde obezite riski artar. Yetişkin kediler için mama ihtiyacı kilo başına 25–30 gramdır. Örneğin, dört kilogramlık bir kedinin günlük mama miktarı yaklaşık 100–120 gram arasında olmalıdır.

❖ Gebe Kedilerin Beslenmesi

Gebelik ve emzirme dönemlerinde doğru beslenme, yavruların sağlıklı gelişimi ve annenin süt üretimi açısından kritik öneme sahiptir. Bu dönemde protein ve mineral açısından zengin yavru mamaları veya hamile kediler için özel formüle edilmiş mamalar kullanılmalıdır. Sıradan yetişkin mamalar, bu dönemin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalabilir.

Mama miktarı gebeliğin ilerleyen haftalarında kademeli olarak artırılmalıdır. Gebelik süresi genellikle 57–63 gündür. Dördüncü haftadan itibaren enerji ihtiyacı yaklaşık yüzde 40, yedinci ve sekizinci haftalarda ise yüzde 70 oranında artar. Doğumda tek yavrulu kediler yaklaşık yüzde 26, dört yavrulu kediler ise yüzde 52 oranında kilo kaybeder. Bu dönemde kullanılan mamaların kuru maddede en az yüzde 10 yağ ve yüzde 30 protein içermesi gerekir. Kaliteli ve dengeli mamalarla serbest diyet uygulanabilir. Veteriner önerisiyle seçilen mamalar genellikle ek takviye gerektirmez.

❖ Emziren Kedilerin Beslenmesi

Doğumdan sonra yavruların süt ihtiyacı yaklaşık 20–30 gün boyunca artarak devam eder. Bu süreçte annenin yeterli ve kaliteli mama ile beslenmesi, yavruların bağışıklık sisteminin güçlü gelişmesini sağlar. Yavrular yedi-sekiz haftalık olana kadar azalarak da olsa anne sütüne ihtiyaç duyar.

Hamilelik döneminde kullanılan özel mamaya, emzirme dönemi sonuna kadar devam edilmesi önerilir. Annenin sıvı kaybını telafi edebilmesi için sürekli temiz su bulundurulmalıdır. Bu dönemde kullanılan mamaların da kuru maddede en az yüzde 10 yağ

ve yüzde 30 protein içermesi gerekir. Serbest diyet uygulamasıyla besin ihtiyaçları karşılanabilir.

❖ Yaşlı Kedilerin Beslenmesi

Yaşlılık dönemi; iştah azalması, kireçlenme, ağız kokusu, diş sorunları, kilo kaybı, kabızlık ve su tüketiminin azalması gibi birçok sağlık sorununu beraberinde getirir. Su yetersizliği tüy kalitesini ve genel sağlık durumunu olumsuz etkileyebilir.

Diş problemleri göz önüne alınarak yaşlı kedilere kuru mama yerine yaş mama veya sulu yemekler verilmelidir. Bu dönemde yemek seçicilikleri artar; aynı mamadan birkaç gün sonra sıkılabilirler. Bu doğal bir yaşlanma sürecidir ve sahiplerinin sabırlı ve anlayışlı olması gerekir. İştahı artırmak için ara sıra taze yaş yiyecekler sunulabilir. Örneğin, kılçıksız balıketi iştahı kamçılayabilir. Gerekirse iştahı destekleyici veteriner ilaçları da kullanılabilir. Yaşlılıkla birlikte böbrek yetmezliği, hormonal bozukluklar, diyabet, hipertansiyon, kanser veya diş eti hastalıkları gelişebilir. Temizlik için kendi tüylerini yalama yetileri azaldığından, düzenli olarak taranarak desteklenmeleri gerekir.

Sıcak-soğuk hassasiyetleri arttığı için yiyeceklerin oda sıcaklığında sunulması önerilir. Ayrıca günlük su değişimi ihmal edilmemelidir.

10.5.Kedilerde Beslenme ve Diğer Önemli Hastalıklar

Kedilerde enfeksiyonlar, parazitler ve beslenme bozukluklarına bağlı pek çok hastalık görülebilir. Kaliteli hazır mamalar kullanıldığında beslenme kaynaklı hastalıklar nadiren ortaya çıkar. Sebebi ne olursa olsun, hastalanan kediler genellikle iştahsızdır; bu da beslenmelerini zorlaştırır.

Besin ihtiyaçları hasta kedilerde sağlıklı kedilerle benzer olmakla birlikte, bazı hastalık durumlarında besin maddelerinin miktarı ayarlanmalı, bazıları diyetten çıkarılmalıdır. Doğru

beslenme, hastalığın iyileşme sürecine doğrudan katkı sağlar. Genelde konserve mamalar tercih edilir; çünkü daha lezzetli olduklarından iştahsız kediler tarafından daha kolay tüketilir. Mama ısıtılarak, azar azar ve sık sık verilmelidir. *(Isıtma işlemi konserve mamanın kokusunu ve aromasını belirginleştirir, bu da iştahsız kedilerin ilgisini artırır. Oda sıcaklığındaki ya da hafif ılık yiyecekler, sindirim sistemini soğuk yiyeceklere kıyasla daha az zorlar. Hasta ya da yaşlı kediler için daha cazip hale gelir; bu da yeterli besin alımını sağlar).*

Hastalıklar sırasında yüksek protein ihtiyacı, enerji için kas proteinlerinin kullanılmasına yol açabilir. Bu da kas kaybına, yani kedinin zayıflamasına neden olur.

❖ Beslenme Kusurları

Kedilerde görülen beslenme hastalıklarının çoğu yanlış besleme alışkanlıklarına dayanır. Bunlara yönelik öneriler:

- **Düzensiz öğünler:** Her gün aynı saatlerde beslenme sağlanmalıdır.
- **Soğuk gıdalar:** Buzdolabından çıkan yiyecekler hemen verilmemelidir.
- **Yetersiz su:** Özellikle sıcak havalarda ve kuru mama tüketiminde dikkat edilmelidir.
- **Fazla süt:** İshal (sürgün) yapabilir.
- **Aşırı kemik:** Sindirim sorunlarına yol açabilir.
- **Sadece etle besleme:** Uzun süreli tek yönlü et diyeti mineral eksikliklerine neden olabilir (örneğin kalsiyum).
- **Aşırı sakatat:** Sindirim bozukluklarına yol açar.
- **Tuzlu/bozuk yiyecekler:** Sindirim sorunları ve besin eksiklikleri görülebilir. Bu tür gıdalar hem mevcut besin değerini taşımaz hem de sindirim sistemine zarar vererek emilimi bozar — yani eksiklik çift yönlü gelişir.
- **Çiğ nişastalı gıdalar:** Patates, mısır gibi gıdalar pişirilmeden verilmemelidir.
- **Tatlılar:** Çikolata toksiktir; yağlanma ve diş sorunlarına yol açabilir.
- **Aşırı besin tüketimi:** Obezite ve organ hastalıklarına neden olabilir.
- **Çiğ et:** Hastalık bulaşma riski taşıdığı için pişirilerek verilmelidir.
- **Çiğ balık:** Parazit ve besin emilimini engelleyen maddeler içerdiğinden pişirilmelidir.
- **Çiğ yumurta akı:** Sindirim problemlerine yol açabilir.

❖ Sindirim Sistemi Problemleri

Sindirim sistemi rahatsızlıkları, enfeksiyonlardan parazitlere ve besleme hatalarına kadar birçok nedenden kaynaklanabilir. Mide kaynaklı hastalıklarda kusma, geğirme, iştahsızlık belirtileri görülür. Bağırsak kaynaklı hastalıklarda ise ishal, dışkı renginde ve kokusunda değişiklik sayılabilir.

Genel nedenler ve öneriler:

Yem dengesi: Sindirimi zor proteinler azaltılmalıdır.

Yem hijyeni: Küflü ve bozuk ürünlerden kaçınılmalıdır.

Yapısal madde eksikliği: Yeşil çayır gibi bitkiler verilerek sindirim desteklenebilir.

Tüy yumağı riski: Özellikle uzun tüylü kedilerde sindirim tıkanıklığına yol açabilir.

Diyare (İshal)
Çeşitli nedenlerle gelişebilir: parazitler, zehirlenme, bozuk gıdalar, stres, alerji, enfeksiyonlar (örneğin Salmonella). Kolay sindirilebilir ve besleyici gıdalar verilmelidir. Süt, çiğ sebze ve kalitesiz etlerden kaçınılmalıdır.

Kusma
Akut vakalarda 24-48 saat açlık ve 24 saat susuz bırakma önerilir. Sebep tespit edilip müdahale edilir (toksin, yabancı cisim, diyabet, tüy yumağı). Ardından pişmiş dana/tavuk eti, yulaf lapası gibi gıdalar sık ama az miktarda verilir. Sebze, karaciğer ve süt tavsiye edilmez.

Konstipasyon (Kabızlık)
Bağırsak hareketlerinin yavaşlaması ve kalın bağırsaklardan su emiliminin artması sonucu gelişir. Kabızlık; lif eksikliği, yutulan tüyler ve bazı hastalıklar nedeniyle gelişebilir. Bol lifli diyet, Kediler, tüylerini yalayarak temizledikleri için bol miktarda kıl yutarlar. Yutulan bu kıllar, bağırsaklarda yumak haline gelip pekliğe neden olur. Bunu önlemek için, haftada bir veya birkaç kez ağızdan 1 tatlı kaşığı vazelin verilmesi önerilebilir. Ağır durumlarda, ağızdan bir miktar sıvı yağ verilebilir. Kemik miktarı sınırlandırılır. Yemlemeden 30-60 dakika sonra defekasyonu kamçılamak için hayvan hareket ettirilir.

❖ Diğer Beslenme Hastalıkları

Anemi: Demir, bakır, folik asit ve B_{12} eksikliğine bağlı gelişebilir. Dengeli diyet yanında karaciğer, mineral takviyesi önerilir.

Anoreksi (İştahsızlık): Kısmi ya da tam iştahsızlık görülebilir. Lezzetli gıdalarla iştah uyandırılır. Ağır vakalarda sondalı veya damar yoluyla beslenme gerekebilir.

Kaşeksi: Zayıflama ve kas kaybı ile karakterizedir. Enerji ve protein yönünden zengin, lezzetli ve sık öğünlü diyetlerle desteklenir. Mama tercihlerine göre içerik uyarlanır. Gerekirse sondalı veya intravenöz beslenme uygulanır.

Obezite: Kedilerde yaklaşık %5 oranında görülen obezite, dolaşım, solunum, iskelet sistemi ile karaciğer ve deri hastalıklarını olumsuz etkiler. Obezitenin başlıca nedenleri arasında %95 oranında aşırı beslenme ve %5 oranında hormonal bozukluklar yer alır. Aşırı yem tüketimi, hareket azlığı, kısırlaştırma, metabolik hastalıklar ve yaşlılık obeziteye zemin hazırlayan etkenler arasındadır.

Beslenme açısından diyetin yağ ve sindirilebilir karbonhidrat oranı azaltılırken, lif oranı artırılmalıdır. Günlük enerji alımı, optimum vücut ağırlığı için gereken miktarın %60–65'i ile sınırlandırılır. Öğün sayısı artırılırken (4–6 öğün), verilen miktar düşürülür. Düşük kalorili yağsız etler ve sebzeler tercih edilmelidir. Hedef ağırlığa ulaşıldığında kilo verme hızı yavaşlatılmalı ve bu ideal ağırlık korunmalıdır. Yemler arası ekstra gıda verilmemelidir.

Haftada bir sabah aç karnına tartı kontrolü yapılmalı ve diyetteki protein, vitamin ve mineral dengesi dikkatle ayarlanmalıdır.

Stres: Çevresel, fiziksel ve psikolojik etkenlere bağlı olarak gelişen stres, yem alımını olumsuz etkileyebilir. Stresli kedilere az miktarda, lezzetli ve enerji açısından zengin konserve mamalar önerilir. Kuru mama verilecekse, yemlemeden önce sıcak su ile ıslatılarak lezzeti ve sindirimi artırılır.

Diyabet: Diabetes mellitus, genellikle orta yaş üzerindeki kedilerde görülen ve kan şekeri düzeyinin yükselmesiyle karakterize bir metabolik hastalıktır. İki tipi bulunur: insülin bağımlı ve bağımsız.

- **İnsülin bağımlı:** İnsülin uygulanmasının yanı sıra lifçe zengin, kaliteli protein içeren, az/orta düzeyde yağlı diyet verilir.
- **İnsülin bağımsız:** İnsülin dışında yukarıdaki diyet önerileri uygulanır.

Evde hazırlanan diyetlerde içerik değişkenliği nedeniyle bu hastalarda önerilmez.

Diş Taşları: Ağızdaki bakteriler, diş yüzeyine tutunarak toksin üretir; bu toksinler diş taşlarının oluşmasına, diş eti ve çene kemiklerinde hasara yol açar. Zamanla toksinler kan dolaşımına geçerek kalp, karaciğer ve böbrek gibi hayati organları etkileyebilir. Nedenleri arasında aşırı karbonhidrat tüketimi, kalsiyum/fosfor dengesizliği, mineral ve vitamin eksiklikleri ile genetik yatkınlık yer alır. Düzenli diş fırçalama (uygun fırça ve hayvanlar için geliştirilmiş macunlarla) bu hastalığın önlenmesinde oldukça etkilidir.

Alt Üriner Sistem Hastalığı: Magnezyum-amonyum-fosfat kristallerinin üriner sistemde birikimiyle oluşur. Genellikle düşük magnezyum içeren diyetlerle beslenen kedilerde görülür. Düşük Mg'lu diyet, idrar pH'sını 6.4'ün altında tutarak kristal oluşumunu azaltır. Temiz su kaplarıyla su alımı teşvik edilmelidir.

Kalp Yetmezliği: Yangının kontrol altına alınması için sodyum düzeyi sınırlı özel diyetler önerilir. Beslenme planı hastanın durumu ve semptomlarına göre ayarlanmalıdır.

Böbrek Yetersizliği: Protein, fosfor ve sodyum alımı sınırlandırılır. Enerji ihtiyacı mümkün olduğunca protein dışı kaynaklarla karşılanmalıdır. Diyetin lezzeti ve sindirilebilirliği bu süreçte büyük önem taşır.

Yaşlılık: Kedilerde yaşam süresi bakım ve beslenme koşullarının iyileşmesiyle birlikte uzamıştır (ortalama 14 yıl). Yaşlı kedilerde görülebilecek fizyolojik gerilemelere karşı diyet; daha besleyici, daha kolay sindirilebilir ve daha lezzetli olmalıdır. Porsiyonlar az ama dengeli tutulmalıdır.

Köpeklerin Beslenmesi

10.6. Köpek Mamalarının Evde Hazırlanması

Evde köpek maması hazırlamak, doğru yapıldığında hem ekonomik hem de sağlıklı bir alternatif olabilir. Ticari mamalarda kullanılan katkı maddelerinden rahatsız olan bazı hayvan sahipleri, köpeklerinin beslenmesini kendi kontrolünde tutmak ister. Bu yaklaşım, köpeğin özel ihtiyaçlarına göre şekillendirilebilecek esnek bir beslenme planı sunar.

Evde Köpek Maması Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Evde hazırlanacak mama, aşağıdaki oranlarla dengelenmelidir:

- %40 Protein
- %30 Tahıl
- %30 Sebze

Tahıl seçenekleri (3 bardak miktarında):

- Beyaz pirinç
- Esmer pirinç
- Yulaf ezmesi
- Arpa

Sebze seçenekleri (karışık olarak kullanılabilir):

- Kereviz, lahana
- Ispanak (yeşil yapraklı)
- Havuç, bezelye, tatlı patates

Protein kaynakları (400 g):

- Tavuk eti
- Dana biftek
- Kuzu eti

Köpek Maması Hazırlanışı

1. Mama hazırlanırken önce az miktarda yağ eklenmiş bir tencerede seçilen et türü pişirilir.
2. Aynı zamanda tahıl grubu ayrı bir tencerede pişirilir.
3. Sebzeler doğranır veya lapa kıvamına getirilerek sindirimi kolaylaştırılır.
4. Et piştikten sonra sebzeler eklenir; ancak sebzelerin aşırı pişirilmemesi önemlidir.
5. Ardından karışıma üç adet yumurta kırılır ve pişirme işlemi sürdürülür. Yumurtalar mamanın aromasını artırır.
6. Son aşamada pişmiş tahıllar, sebzeler ve et bir araya getirilerek karıştırılır.

7. İsteğe bağlı olarak balık yağı veya veteriner onaylı vitamin takviyeleri eklenebilir.

(Tablo) **Köpek Mamasında Asla Kullanılmaması Gerekenler**

Madde	**Zararları**
Avokado	Yüksek toksisite; ishal riski çok yüksektir.
Alkol	Beyin ve bağışıklık sisteminde ciddi hasara yol açabilir.
Soğan **(çiğ/pişmiş)**	Akyuvarları etkileyerek kan hastalıklarına ve ölüme neden olabilir.
Kafein	Çay, kahve gibi kafein içeren içecekler kesinlikle yasaktır.
İnek sütü	Özellikle yavru köpeklerde sindirim zorlukları ve ishal oluşturur. Gerekirse **yağsız veya yarım yağlı süt sulandırılarak** verilebilir.
Şekerli ürünler	Karaciğer hasarı, göz bozulmaları, şeker metabolizmasında bozulma.
Çikolata	İçerdiği **teobromin ve kafein** maddeleri köpekler için toksiktir; kusma, ishal, kas titremeleri ve hatta ölümle sonuçlanabilir. Bitter çikolatalarda risk daha yüksektir.
Aşırı yağlı et	Deri problemleri, kaşıntı ve sindirim zorlukları yaratır.
Çekirdekli meyveler	Sindirim sisteminde tıkanmalara yol açar; köpeklerde çekirdek eritimi zordur.
Çiğ yumurta akı	Sindirim zorluğu ve potansiyel zehirlenme riski taşır. **Yumurta sarısı** ise ölçülü verilebilir.
Tuz	Hazırlanan ev mamalarında kullanılmamalıdır; böbrek yükünü artırır.

10.7. Köpeklerin Su İhtiyacı

Yetişkin köpeklerin vücut ağırlığının yaklaşık %60'ı sudur. Bu oranın %20'si kaybedildiğinde ölüm riski ortaya çıkabilir. Bu nedenle su, köpek beslenmesinde kritik öneme sahiptir. Köpeklerin su ihtiyacı şu faktörlere göre değişkenlik gösterir:

- **Çevresel etkenler:** Havanın sıcaklığı ve nem oranı
- **Beslenme özellikleri:** Tüketilen yemin su içeriği ve kuru madde oranı
- **Fizyolojik durumlar:** Fiziksel aktivite düzeyi, ateşli hastalık varlığı, emzirme dönemi
- **Besin içeriği:** Tuzlu gıdaların tüketimi

Sıcak hava koşullarında terleme ve solunum hızındaki artış nedeniyle su ihtiyacı belirgin şekilde yükselir. İshal gibi sıvı kaybının arttığı durumlarda ise ek sıvı takviyesi gerekebilir. Köpeğin yemden sonraki su içme davranışı, günlük sıvı ihtiyacı hakkında önemli ipuçları sunar. Normal çevre koşullarında, ortalama su gereksinimi **her kilogram canlı ağırlık için 44–46 ml civarındadır.**

Beslenme ile Su Tüketimi İlişkisi

Köpekler genellikle **tükettikleri kuru maddenin 2,5–3 katı kadar** su içerler. Bu oran; **büyüme, yoğun fiziksel aktivite, emzirme dönemleri ve sıcak iklimlerde** 4 katına kadar çıkabilir.

Kuru madde ilişkisiyle örnekleme:
Köpeğin günlük kuru madde tüketimi, canlı ağırlığının %2'si kadardır. Örneğin:

- 1 kg vücut ağırlığında: 20 g kuru madde tüketimi
- Buna bağlı su ihtiyacı: 50 ml

Dehidrasyon Durumlarında Müdahale
İştahsızlık, ishal veya ciddi sıvı kaybı gibi durumlarda sıvı dengesini sağlamak amacıyla:

- **Oral, deri altı (subkutan) veya deri içi (intradermal)** yollarla
- **%2–5 oranında glikoz ve elektrolit çözeltileri** uygulanır
  Dozaj:
  - **Yetişkin köpeklerde:** kg başına 60–80 ml
  - **Yavru köpeklerde:** kg başına 80–100 ml

Köpeklerin Su İhtiyacının Hesaplanması

Köpeklerin günlük su ihtiyacı mililitre (ml/gün) cinsinden hesaplanır. Bu miktar aşağıdaki yöntemlerle belirlenebilir:

A) Vücut Ağırlığına Göre

- Ortalama su ihtiyacı: **50–60 ml / kg / gün**
- Örnek: **20 kg ağırlığında bir köpek** → 1000–1200 ml/gün su ihtiyacı vardır.

Alternatif formül:
Su ihtiyacı (ml/gün) = $[70 \times (\text{vücut ağırlığı})^{0,75}] \times 1,6$
Örneğin; 20 kg köpek için → $70 \times (20)^{0.75} \times 1,6 = 1059$ ml/gün hesaplanabilmektedir.

B) Enerji Tüketimine Göre

- Yaklaşık olarak **kalori ihtiyacı (kcal/gün)** kadar su tüketilir
- Örnek: 1000 kcal/gün enerji harcayan köpek, yaklaşık **1000 ml/gün su** içer

Her iki yöntem de birbirine yakın sonuçlar verir ve köpeklerin sıvı ihtiyacını güvenle belirlemede kullanılabilir.
Köpeklerde ortalama idrar yoğunluğu (dansite) **1015** civarındadır. Bu değer, normal su metabolizmasının bir göstergesidir.

10.8. Yavru, Erişkin, Gebe, Emziren ve Yaşlı Köpeklerin Beslenmesi

Köpeklerde beslenme planı; ırk özellikleri, vücut büyüklüğü, yaş, gebelik durumu ve genel sağlık gibi bireysel faktörler göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır.

❖ Yavru Köpeklerin Beslenmesi

Köpekler etobur hayvanlardır. Sindirim sistemleri, tek bir mide ve kısa bir bağırsaktan oluşur; bu yapı et ve et bazlı gıdaların sindiriminde oldukça etkilidir.

Yavrular genellikle 4–6 haftalıkken sütten kesilir. Irka göre değişmekle birlikte, yavru bir köpeğin erişkinliğe ulaşma süreci yaklaşık 10–16 ay sürer. Bu dönemde beslenme, yavrunun sağlıklı gelişimi için kritik öneme sahiptir. Gençlik evresinde yavru köpekler, özel formüle edilmiş yavru kuru veya konserve mamalarla beslenmelidir.

Yavru köpeklerin besin ihtiyaçları, erişkin köpeklere kıyasla daha fazladır. Bunun temel nedeni, büyüme sürecinde metabolik hızlarının ve fiziksel aktivitelerinin yüksek olmasıdır. Bu dönemde protein, kalsiyum ve fosfor gibi temel besin öğeleri, yüksek biyoyararlanıma sahip olmalı; aynı zamanda kolay sindirilebilir ve vitamin yönünden zengin içerikler tercih edilmelidir. Özellikle kas ve iskelet sisteminin sağlıklı gelişimi açısından protein alımı büyük önem taşır.

4–5 haftalık yavrulara kuru mama, ıslatılarak veya konserve mamayla karıştırılarak verilmeye başlanabilir. Bu, yavruların koklama, yalama ve çiğneme reflekslerini destekler. Islatma işlemi mamaya aroma katar; lezzeti artırır ve mamayı yumuşatarak sütten yeni kesilen yavruların tüketimini kolaylaştırır. Ayrıca mide gazı, şişkinlik ve mide dönmesi gibi rahatsızlıkların önlenmesine de yardımcı olabilir.

İlk 2–3 ayda mamanın sütle ıslatılması uygun görülse de bu süreden sonra su, et suyu veya çorba gibi sıvılar tercih edilmelidir. Çünkü köpeklerin büyük bir kısmı (%80'e kadar) süt proteinlerine karşı intolerans veya alerji geliştirebilir; bu da sindirim sorunlarına ve ishale yol açabilir.

Sütten doğrudan kuru mamaya geçiş, bazı yavrularda kabızlığa neden olabilir. Mamanın partikül büyüklüğü yavrunun ağzına ve diş gelişimine uygun olmalıdır. Büyük parçalar çiğnemeyi zorlaştırır, bu da beslenmeyi olumsuz etkiler. Ticari mama üreticileri, farklı büyüme evreleri için özel formülasyon ve granül boyutları geliştirerek bu ihtiyaca çözüm sunarlar.

Küçük parçalı mamalar, yavruların yeme alışkanlığı kazanmasında avantaj sağlar. Öğün zamanlarında basit komutlar ("ye", "gel") kullanılarak beslenme rutini oluşturulabilir.

Yavru köpeklerin mide kapasitesi sınırlı olduğundan öğün sayısı yaşa göre düzenlenmelidir:

- 6.haftadan 3. aya kadar: Günde 4 öğün
- 3–6 ay arası: Günde 3 öğün
- 6–12 ay arası: Günde 2 öğün
- 12 aydan sonra: Genellikle günde 1 öğün

Öğün saatlerinin ve beslenme yerinin sabit tutulması, rutine alışmayı kolaylaştırır. 10–12 aylık olana dek köpekler tek öğünde günlük ihtiyacını karşılayamayabilir.

Beslenme amacıyla yavrular uyandırılmamalıdır; uyku da büyüme sürecinde beslenme kadar önemlidir.

Konserve gibi yüksek nem oranına sahip mamalar, kısa sürede bozulabilir. 30–60 dakika içinde tüketilmeyen mama ortamdan kaldırılmalı ve hijyen ön planda tutulmalıdır.

Yavru köpeklerde 4. aydan itibaren süt dişlerinin yerini kalıcı dişler almaya başlar. Bu diş değiştirme döneminde kuru mama ıslatılarak verilmelidir; çünkü sert yapılı mamalar ağrılı olabilir. Bir miktar kuru mama vermek, diş yüzeyinin temizlenmesini destekler.

Ara sıra, pişirilmiş ve temizlenmiş ilikli büyük kemiklerin verilmesi; çene kaslarının gelişimini ve dişlerin mekanik temizliğini destekler. Ancak sıklıkla verilmemeli, dikkatle izlenmelidir.

Kuru mamalar, gelişim için gerekli tüm besin öğelerini dengeli biçimde içerdiğinden yavrular için en ideal besleme şeklidir. Ev yemekleri ile besleme, gerekli besin öğelerini yeterli ve dengeli bir biçimde sağlayamaz; bu durum klinik araştırmalarla da desteklenmiştir.

Ev yemekleriyle beslenmede vitamin, kalsiyum gibi destekleyici takviyeler eklenmelidir. Kuru mamada bunlara çoğunlukla gerek yoktur. Ancak piyasadaki ticari mamalar arasında kalite farkları bulunduğu unutulmamalıdır. Sık tat değişiklikleri, köpeğin seçici beslenme alışkanlıkları geliştirmesine neden olabilir. Erken yaşta kaliteli mamalara alıştırılan yavrularda bu sorun görülmez.

Kalsiyum ve fosfor, yavruların kemik gelişiminde kritik rol oynar. Bu minerallerin dengesiz alımı, özellikle mutfak artıklarına dayalı beslenmede, raşitizm gibi hastalıklara yol açabilir.

Köpeklerde aşırı yağlanma, hem fiziksel görünüm hem sağlık açısından olumsuz etkiler yaratır. Dengeli ve kontrollü mama tüketimi sağlanmalı; mama paketlerinde belirtilen beslenme talimatlarına uyulmalıdır. Aşırı tüketim sindirim sorunlarına, ishale ve uzun vadede metabolik hastalıklara neden olabilir.

Yavru köpeklerin gelişme evrelerine göre günlük mama miktarı değişebilir. Her öğünden sonra yemek kabında mama kalıyorsa, konulan miktar %10 oranında azaltılmalıdır.

- **Su Tüketimi ve Temizlik Kuralları**
  Kuru mamayla beslenen köpeklerin su gereksinimi daha fazladır. Bu nedenle her zaman taze, temiz ve yeterli miktarda içme suyu bulundurulmalıdır. Musluk suyu yerine mümkünse filtrelenmiş ya da kaynatılıp soğutulmuş su tercih edilmelidir.
  Mama ve su kapları ayrı olmalı, zeminle doğrudan temas etmeyecek şekilde konumlandırılmalıdır. Devrilmeye karşı dayanıklı ve kolay temizlenebilir kaplar tercih edilmeli; kaplar her öğünden sonra yıkanmalıdır.

- **Mama Değişimi ve Adaptasyon**
  Köpeğinizin diyetinde ani değişikliklerden kaçınılmalıdır. Yeni mamaya geçiş süreci ortalama 7 gün sürmelidir. Bu süre boyunca eski mama ile yeni mama karıştırılmalı; yeni mamanın oranı her gün kademeli olarak artırılmalıdır. Bu, bağırsak florasının yeni besine uyum sağlamasını destekler.
  Bu geçiş sürecinde dışkı miktarında, kıvamında veya renginde geçici değişiklikler olabilir; genellikle normaldir. Ani geçişler ise ishal riskini artırır.

- **Davranışsal ve Besinsel Göstergeler**
  Yavru köpekler günde ortalama 4–5 kez dışkılama yapar. Bazılarında dışkı yeme (kaprofaji) davranışı gözlemlenebilir. Bu, bir refleks olabilir ama çoğu zaman **lif eksikliği veya dengesiz beslenmeye** işaret eder. Aynı şekilde toprak yeme davranışı da benzer besin eksikliklerinden kaynaklanabilir.
  Ot yeme ve ardından kusma davranışı nadiren görülüyorsa genellikle normal kabul edilir. Bu, mide ağrısını hafifletme veya safrayı dışarı atma refleksi olabilir.

- **Yasaklı Gıdalar ve Alerjenler**
  Köpeklerin tatlıya ihtiyacı yoktur. Çikolata, şeker ve şekerli ürünlerin verilmesi; sindirim sorunlarına, diş çürüklerine, obeziteye ve diyabete yol açabilir. Özellikle çikolata içeriğindeki **theobromin maddesi** toksiktir.
  Köpekler havuç, yeşil yapraklı sebzeler ve elma gibi meyveleri güvenle tüketebilir. Ancak **balık kılçıkları ve tavuk kemikleri** sindirim sisteminde delinmelere neden olabileceği için önerilmez.
  Aşırı sıcak veya çok soğuk yemekler köpeklere verilmemelidir. Ev yemekleri; özellikle baharatlı, salçalı ve yağlı olanlar, sindirim ve deri alerjilerine yol açabilir. Alerjik

reaksiyonlar hem teşhis hem de tedavi açısından zorludur. Peynir, salam gibi işlenmiş ürünler de alerjik tepkilere neden olabilir.

- **Erişkin Mamaya Geçiş Yaşı (Irk Bazlı)**

Irk Boyutu	Erişkin Mamaya Geçiş Zamanı
Küçük ırk (2,5–10 kg)	8–12 aylık
Orta boy ırk (10–25 kg)	12–18 aylık
Büyük/Dev ırk (>25 kg)	12–24 aylık

- **Büyük Irklarda Özel Besleme Notları**

Büyük ve dev ırk köpeklerin büyüme süreci oldukça hızlı ve değişkendir. Yoğun canlı ağırlık artışı, kemik ve eklem bozukluklarına neden olabilir. Bu nedenle aşırı beslenmeden kaçınılmalı, gelişim süreci düzenli olarak tartılarak izlenmelidir.
Bu ırklar, **osteochondrosis**, **dirsek displazisi** ve **kalça displazisi** gibi ortopedik hastalıklara genetik olarak yatkındır. Hastalıklar genellikle 4–8 aylık yaşlar arasında belirti verir. Aşırı beslenme ve gereksiz kalsiyum takviyesi bu sorunları tetikleyebilir. Riskli ırklar arasında Alman çoban köpeği, labrador, rottweiler, Boxer, golden retriever, danua ve doberman yer alır.

Yavru Köpeklerin Mamalarının Formülasyonu

Yavru köpek mamaları, büyüme dönemindeki **yüksek enerji ve besin maddesi ihtiyacını** karşılamak üzere formüle edilmiştir. Bu mamalar:

- Yüksek kaliteli protein
- Esansiyel yağ asitleri
- Dengeli kalsiyum/fosfor oranı
- Vitamin ve mineral desteği içerir ve genellikle "**puppy**, **junior**, **growth**" gibi ifadelerle pazarlanır.

Tavuk Etli Yavru Kuru Mamalar

Büyümekte olan yavruların artan enerji ve besin ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanmıştır. Ana protein kaynağı olarak **tavuk eti** ve **tavuk türevleri** kullanılır.
Tane boyutları ve besin değerleri ırklara göre farklılık gösterir:

Irk Tipi	Erişkin Ağırlık	Mama Tane Yapısı	Örnek Irklar
Küçük ırklar	2,5–10 kg	Küçük taneli	Pincher, Terrier
Orta boy ırklar	11–25 kg	Orta boy taneli	Beagle, Spaniel, Cocker
Büyük ırklar	>25 kg	Büyük taneli	Kangal, Doberman, Rottweiler

Kuzu Etli ve Pirinçli Yavru Mamalar

Protein kaynağı olarak **kuzu eti** tercih edilir; bu bileşen sindirimi kolaydır ve alerji riskini azaltır. Cilt ve tüy sağlığı için uygun bir formülasyon sağlar. Ticari olarak konserve formda da bulunabilir.

❖ Erişkin Köpeklerin Beslenmesi

Erişkin köpekler genellikle günde **bir kez**, yaşam payına göre beslenir.
Kullanılan mama:

- Kuru ticari mama (tercihen premium)
- Ev yapımı dengeli yemek

olabilir.
Evde hazırlanmış diyetin ideal oranları:

- 1/3 et (protein)
- 1/3 sebze + tahıl (lif ve enerji)
- 1/3 su

Temel Besleme Kriterleri:

- Diyet dengeli ve besin öğeleri açısından yeterli olmalıdır.
- Temiz ve taze içme suyu her zaman erişilebilir olmalıdır.
- Gerekli durumlarda vitamin ve mineral takviyesi yapılmalıdır.
- Beslenme düzeninde ani değişikliklerden kaçınılmalıdır.
- Aşırı kilo alımı önlenmeli, ideal vücut kondisyonu korunmalıdır.
- Beslenme planı hazırlanırken yaş, fiziksel aktivite düzeyi ve vücut ağırlığı mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

❖ Gebe Köpeklerin Beslenmesi

Irk Tipi	Enerji İhtiyacı Artışı
Küçük ırklar	%130
Büyük ırklar	%160

Gebe köpeklerin besin ihtiyaçları, gebeliğin ilk 4 haftasında normal düzeydedir. Ancak 5. haftadan itibaren ihtiyaçlar artar:

Günlük mama miktarında, gebeliğin son haftalarında **%25 oranında artış** gözlemlenir. Bu dönemde özel formüllü ticari mamalar tercih edilmeli ya da protein ve enerji açısından zengin ev yapımı diyetlerle desteklenmelidir.

Notlar:

- Aşırı kilo alımına izin verilmemelidir
- Doğumdan yaklaşık 24 saat önce gıda alımı durabilir; bu **normal bir fizyolojik süreçtir**

Karbonhidratlar ve Enerji Kaynağı

Gebelik süresince dişi köpeğin diyetinde, sindirimi kolay ve enerji sağlayan karbonhidratlar tercih edilmelidir. Özellikle **jelatinize edilmiş (ısıtılarak nişastası açığa çıkarılmış) tahıllar** önerilir. Bu tür karbonhidratlar, sindirim sistemini yormadan hızlı enerji sağlar.

Pirinç, mısır, buğday, sorgum ve pişmiş patates gibi düşük lifli besinler, sindirimi kolaylaştırır; yüksek enerji içerikleriyle gebelikte artan ihtiyaçları karşılar. Ayrıca proteinlerin enerji için kullanılmasını önleyerek yavru gelişimini destekler.

❖ Emziren Köpeklerin Beslenmesi

Süt üretimi, bir dişi köpeğin yaşam döngüsündeki **beslenme açısından en kritik dönemlerden biridir**. Bu süreçte, üreme ve gelişme dönemlerine uygun olarak hazırlanmış **tam ve dengeli diyetler,** annenin artan besin gereksinimlerini karşılamada yeterli olacaktır. Yavruların süt emme davranışı genellikle doğumdan sonra **20–30 gün** boyunca artarak devam eder. Bu nedenle annenin mama ve su ihtiyacı da bu süre zarfında **belirgin biçimde artar**.

Laktasyonun zirve yaptığı 3–4. haftalarda, anne köpeğin mama tüketimi erişkin dönemindeki miktarın **2–4 katına** kadar çıkabilir. Özellikle yavrularını terk etmeyen ve yemeyi erteleyen titiz dişiler için mama alımı teşvik edilmelidir. Gebelik süresince uygulanan beslenme protokolü, laktasyon döneminde de sürdürülebilir.

- **İyi vücut kondisyonunun korunması** ve **yeterli süt üretimi** için emziren dişiye serbest tüketim esasına dayalı kaliteli mamalar verilmelidir.
- Kuru mamaların **ılık su ile ıslatılarak verilmesi**, hem anneye mama alımını kolaylaştırır hem de yavruların **katı gıdaya geçişini** destekler.
- 3–4 haftalık yavrular yavaş yavaş katı mama tüketmeye başlar; bu aşamada **sindirimi kolay hazır mamalar** kullanılmalı, **ev yapımı mamalardan kaçınılmalıdır**.

- Sütten kesilme süreci genellikle **6–8. haftalar** arasında gerçekleşir. Bu dönemde, anne köpeğin günlük mama tüketimi, kademeli olarak azaltılmalı ve önceki düzeyin **%50'sine** düşürülmelidir.

Sütten kesme protokolü öneriler

Sütten kesme süreci, hem anne hem de yavrular için dikkatle planlanması gereken bir geçiş dönemidir.

- Sütten kesildiği gün anne köpeğe mama verilmemeli, ancak bol miktarda **temiz ve taze su** sunulmalıdır.
- Aynı gün yavrular anneden ayrılarak, ılık suyla ıslatılmış kuru mama ile beslenmeye başlanmalıdır.
- 1.gün: Anneye, daha önceki mama miktarının **¼'ü** verilmelidir.
- 3.gün: Toplam miktarın **½'si** verilebilir.
- 4.gün: Miktar ¾'e yükseltilmelidir.
- 5. günde **tam mama alımı** sağlanmalıdır.

Ancak anne köpeğin vücut kondisyonu düşükse, normal mama miktarına geçiş **5. gün sonrasına** ertelenmeli ve **ek enerji takviyesi** yapılmalıdır.

- Ortalama 320 gram ağırlığındaki 5 yavruyu emziren bir dişi köpeğin, günlük yaklaşık **150 ml süt sekresyonu** olur. Laktasyonun ilk dört haftasında her sekiz günde bir yaklaşık **200 kcal'lik artış** gerçekleşir. Pik dönemde ise bu miktar **600–800 kcal** seviyelerine ulaşabilir.

Yavruların her **450 gram canlı ağırlığı için** anneye günlük diyette **100 kcal** ilave enerji eklenmelidir. Bu hesaplama, annenin süt üretimini desteklemek ve vücut kondisyonunu korumak açısından önemlidir.

❖ Yaşlı Köpeklerin Beslenmesi

Yaş ilerledikçe köpeklerde **kas kütlesi azalırken yağ dokusu artar**. Aktivite düzeyi düştüğü için enerji ihtiyacı azalır. Bu nedenle mama miktarının azaltılarak **obezitenin önlenmesi** gerekir. Yaşlılıkla birlikte metabolik sistemlerde yavaşlama görülebileceğinden, aşırı besin yüklemesi **organ fonksiyonlarında bozulmalara** yol açabilir.
Kemik sağlığını korumak amacıyla diyetin kalsiyum ve fosfor oranı doğru şekilde dengelenmelidir. Sindirim sistemi problemlerini (örneğin kabızlık) önlemek için **lifli ve kolay sindirilebilen besinler** tercih edilmelidir.
Karbonhidratlar ise enerji sağlamak açısından diyette yeterli miktarda yer almalıdır.

Yaşlanmayla birlikte **böbrek filtrasyon kapasitesi azalır.** Bu durum protein parçalanması sonucu oluşan **azotlu bileşiklerin** vücutta birikmesine neden olabilir. Bu riski azaltmak için yaşlı köpeklerin mamasındaki **protein oranı düşük tutulmalıdır**.

Vücuda dışarıdan alınan yağda çözünen vitaminler karaciğerde depolanabilir. Yaşlılıkla birlikte bu depolama kapasitesi azalabileceğinden, vitaminlerin günlük olarak diyetle alınması önem kazanır. Ancak özellikle yağda çözünen vitaminlerin aşırı takviyesi toksik etkilere yol açabileceği için dikkatli olunmalıdır.

Yaşlı köpeklerin beslenmesinde dikkat edilmesi gerekenler:

- Günlük mama miktarı azaltılmalı ve mümkünse **iki öğüne** bölünmelidir.
- **Protein ve yağ oranı düşük, sindirimi kolay mamalar** tercih edilmelidir.
- Sürekli olarak **temiz ve taze su bulundurulmalı**dır.
- Veteriner hekime danışarak **gerekli vitamin ve mineral takviyeleri** uygulanmalıdır.

Evde hazırlanan mamalarda gerekli vitamin ve mineral dengesini sağlamak oldukça güçtür. Bu nedenle, yaşlı köpekler için özel olarak formüle edilmiş; düşük yağ ve protein içeriğine sahip, mineral dengesi optimize edilmiş 'senior' mamalar en uygun besleme seçeneği olarak değerlendirilmelidir.

10.9. Köpeklerde Beslenme ve Diğer Önemli Hastalıklar

Dengeli beslenme, temel besin maddelerinin **uygun miktar, oran ve kaliteyle diyette yer alması** ile sağlanır. Besin öğelerinin eksikliği; gelişim geriliği, bağışıklık sisteminin zayıflaması, hastalıklara yatkınlık ve hatta ölüm riski gibi ciddi sonuçlara yol açabilir. Öte yandan, besin öğelerinin aşırı alımı da benzer sağlık sorunlarına neden olabilir. Bu tür dengesizlikler, **fizyolojik veya fiziksel açlık** olarak tanımlanır ve beslenmeye dayalı hastalıkların temelini oluşturur.

Beslenme kaynaklı hastalıklar iki ana başlıkta incelenebilir:

- **Yetersiz besleme** (örneğin vitamin eksiklikleri, mineral yetersizliği)
- **Aşırı besleme** (örneğin hipervitaminoz, obezite)

Besin maddelerinin aşırı tüketimi, tıpkı yetersizliği gibi zararlı sonuçlara yol açabilir. Örneğin, suda çözünen vitaminlerin (B ve C) fazlası idrarla atıldığı için genellikle toksik etki oluşturmazken, **yağda çözünen vitaminlerin** (A, D, E, K) fazlası vücutta birikerek **toksikasyona** yol açabilir.

Yaşam evrelerine bağlı olarak köpeğin besin ihtiyaçları farklıdır. Örneğin büyüme dönemindeki yavru köpeklerde **kalsiyum oranının** yetişkinlere göre daha dar bir sınırda olması gerekir.

Köpeklerde en sık karşılaşılan aşırı besleme kaynaklı hastalık obezitedir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında aşırı mama tüketimi, yetersiz fiziksel aktivite, metabolik hastalıklar, kısırlaştırma sonrası enerji dengesizlikleri ve yaşlılık yer alır.

Obezite tedavisinde mama enerjisi azaltılır, öğün sayısı artırılır ve düşük yağ içeriğine sahip gıdalar tercih edilir. Bu süreçte sebzeler ve az yağlı etler gibi besinler ön plana çıkar. Diyette protein, vitamin ve mineral oranları dikkatle dengelenmeli; köpeğin yaşına ve sağlık durumuna uygun bir beslenme planı oluşturulmalıdır.

❖ Besleme Kusurları

Köpeklerde görülen birçok beslenme sorunu, yanlış yemleme alışkanlıklarından kaynaklanmaktadır. Aşağıda en sık karşılaşılan hatalar ve bunlara yönelik öneriler sıralanmıştır:

- **Düzensiz öğün saatleri**: Köpekler mümkün olduğunca her gün aynı saatlerde beslenmelidir. Düzenli öğün saatleri sindirim sisteminin sağlıklı çalışmasına katkı sağlar.
- **Soğuk gıda verilmesi**: Buzdolabından çıkarılan yiyecek ve içecekler doğrudan verilmemeli, önce oda sıcaklığına getirilmelidir. Soğuk gıdalar sindirim sisteminde spazmlara veya sürgüne neden olabilir.
- **Yetersiz su tüketimi**: Özellikle fiziksel aktivite sonrasında, sıcak havalarda ve kuru mama verilmesi durumlarında su ihtiyacı artar. Köpeklere her zaman temiz ve taze su sağlanmalıdır.
- **Aşırı süt verilmesi**: Yetişkin köpeklerde laktoz intoleransı nedeniyle süt tüketimi ishal (sürgün) riskini artırır. Köpeklerin her kilogram canlı ağırlığı için en fazla 25 ml süt verilmesi yeterlidir. *(Örneğin 20 kg'lık bir köpeğe verilebilecek süt miktarı 500 ml'yi aşmamalıdır).*
- **Fazla kemik tüketimi**: Fazla miktarda kemik, kabızlık, bağırsak tıkanması ve diş kırıkları gibi sağlık sorunlarına yol açabilir. Her kg canlı ağırlık için en fazla 10 gram kemik verilmesi önerilir. Kanatlı kemikleri (özellikle tavuk) ince ve kolay kırılabilir yapıları nedeniyle önerilmez; sindirim sisteminde perforasyon riski taşır.
- **Sadece etle besleme**: Uzun süreli yalnızca et tüketimi, kalsiyum eksikliği başta olmak üzere besin yetersizliklerine ve metabolik hastalıklara neden olabilir. Dengeli rasyon oluşturulmalıdır.[1]

[1] Sadece Etle Besleme – Riskler ve Dengeleme Gerekliliği

1. Besin Dengesizliği Riski
   - Et, yüksek protein ve bazı B vitaminleri açısından zengindir; ancak **kalsiyum, lif, E vitamini ve bazı iz mineraller** açısından yetersizdir.
   - Uzun süre yalnızca etle beslenen köpeklerde:
     - **Kalsiyum eksikliği** (hipokalsemi) gelişebilir
     - **Fosfor fazlalığı** nedeniyle kemiklerde kalsiyum çekilmesi yaşanabilir
     - **Kas spazmları, yürüme bozuklukları, diş ve iskelet deformasyonları** görülebilir

2. Metabolik Hastalıklar
   - Dengesiz beslenme, özellikle büyüme çağındaki yavrularda ve gebe/emziren dişilerde:
     - **Raşitizm**, **osteoporoz**, **eklampsi** gibi hastalıklara zemin hazırlar
     - **Kas kasılmaları, nörolojik belirtiler ve halsizlik** gibi semptomlar ortaya çıkabilir

3. Dengeli Rasyon Oluşturma Gerekliliği
   - Et, rasyonun bir parçası olmalı; ancak tek kaynak olmamalıdır.
   - **Tam ve dengeli bir diyet** için şu bileşenler birlikte sunulmalıdır:
     - **Kalsiyum kaynakları**: Yoğurt, peynir, yumurta kabuğu tozu, ticari mama katkıları
     - **Karbonhidratlar**: Jelatinize tahıllar (pirinç, patates, sorgum vb.)
     - **Lif ve vitaminler**: Sebzeler (kabak, havuç, ıspanak)
     - **Yağ asitleri**: **Balık** yağı, keten tohumu

- **Aşırı sakatat verilmesi**: Mezbahadan elde edilen sakatatın aşırı tüketimi; sürgün, mide rahatsızlıkları ve mikroorganizma kaynaklı sindirim problemlerine yol açabilir. Hijyenik ve ölçülü kullanım esastır.
- **Tuzlu ve bozulmuş gıdaların verilmesi**: Yüksek tuz içeriği böbrek, kalp ve sinir sistemine zarar verebilir. Bozulmuş gıdalar zehirlenme riski taşır. Yemek artıkları dikkatle seçilmelidir.
- **Çiğ nişastaca tüketimi**: Patates, yulaf ve mısır gibi nişasta oranı yüksek besinler mutlaka pişirilerek verilmelidir. Pişirme işlemi nişastayı jelatinize ederek sindirimi kolaylaştırır.
- **Tatlı tüketimi**: Çikolata, şekerlemeler ve diğer tatlı ürünler yağlanma, diş taşı oluşumu ve diyabet riskini artırır. Özellikle çikolatada bulunan **theobromin** maddesi köpeklerde toksiktir ve ölümcül zehirlenmelere yol açabilir.
- **Kontrolsüz mama tüketimi**: Serbest yemleme obeziteye ve organ bozukluklarına yol açabilir. Beslenme planı yaş, ırk ve aktivite düzeyine göre düzenlenmelidir.
- **Çiğ et verilmesi**: Çiğ ette yer alabilecek Salmonella, E. coli ve diğer patojen mikroorganizmalar zoonotik hastalık riskini taşır. Etler mutlaka uygun sıcaklıkta pişirilerek verilmelidir.
- **Çiğ balık tüketimi**: Çiğ balıklar Diphyllobothrium gibi parazitler, **tiyaminaz** enzimi ve demir bağlayıcı bileşenler içerebilir. Balık mutlaka pişmiş olarak verilmelidir.
- **Çiğ yumurta akı verilmesi**: Yumurta akı, sindirim enzimlerini etkisizleştiren **avidin** ve biyotin antagonistleri içerdiğinden köpeğe çiğ verilmemelidir. Yumurtanın tamamen pişmiş hali tercih edilmelidir.

❖ Sindirim Sistemi Problemleri

Sindirim sistemi bozukluklarına yol açan hastalıklar oldukça çeşitlidir; genel enfeksiyon hastalıkları, spesifik enfeksiyonlar, bağırsak parazitleri ve yanlış besleme uygulamaları bu gruba girer.

Mide hastalıklarının başlıca klinik belirtileri:

- Kusma
- Geğirme
- Yutma güçlüğü
- İştahsızlık

Bağırsak hastalıklarında gözlenen bulgular:

- Diyare (sürgün)
- Dışkının renk ve koku değişimi

Sindirim kanalı bozukluklarının olası nedenleri ve bunlara ilişkin öneriler:

- **Yem bileşiminde dengesizlik**: Sindirimi zor hayvansal ve bitkisel proteinler, özellikle düşük biyoyararlanıma sahip bileşenler aşırı miktarda verilmemelidir. Rasyon dengesi, sindirim sisteminin yükünü azaltacak şekilde planlanmalıdır.
- **Çiğ yiyecekler**: Nişasta ve protein içeren gıdalar mutlaka uygun sıcaklık ve sürede pişirilmelidir. Pişirme işlemi sindirilebilirliği artırır ve patojen riskini azaltır.
- **Yapısal madde (Lif) düzeyi**: Lif içeriği yeterli olmalıdır. Yeşil çayıra erişim, bağırsak hareketlerini destekler ve özellikle uzun tüylü ırklarda tüy yumaklarının doğal atılımını kolaylaştırır.
- **Yem hijyeni**: Hayvansal kaynaklı yemlerde mikrobiyal kontaminasyona karşı dikkatli olunmalı, bozulmuş veya küflenmiş mamalar kesinlikle kullanılmamalıdır.

Diyare

Diyare, dışkıdaki sıvı oranının artması ile tanımlanır. Normal dışkı yaklaşık %70 su içerirken, diyarede bu oran %85'in üzerine çıkabilir.

Nedenler:

- Bağırsak parazitleri
- Zehirlenmeler
- Soğuk algınlığı
- Aşırı sıcak/soğuk gıda tüketimi
- Salmonella gibi enfeksiyöz ajanlar (özellikle çiğ et kaynaklı)
- Yem alerjisi veya uyuşmazlığı
- Bozuk yem tüketimi
- Aşırı heyecan ve stres

Tedavi önerileri:

Etkenin belirlenmesi ve uygun tedavi uygulanması (antiparaziter veya antibiyotik tedavisi)

Azar azar ve sık öğünlerle, yüksek sindirilebilir mamalar tercih edilmelidir.

Kalitesiz et, çiğ sebze, süt gibi irritatif içeriklerden kaçınmalıdır.

Dehidrasyon riskine karşı tuzlu soğuk su veya koyu çay verilebilir.

Gerekli hâllerde oral ya da parenteral sıvı-elektrolit desteği uygulanmalıdır.

Bulantı ve Kusma

Köpeklerde kusma merkezi oldukça gelişmiştir; bu nedenle kolayca kusabilirler.

Olası Nedenler:

- Kötü kokular
- Duygusal uyarılar (heyecan, korku)
- Vestibüler sistem hastalıkları

- Viseral yangılar, karın boşluğundaki iç organlarda gelişen iltihabi süreçler. Kusma, ağrı ve sindirim bozukluklarına yol açabilir. (gastrit, enterit, kolit gibi)
- Toksik madde alımı
- İlaç yan etkileri
- Aşırı mide dolgunluğu
- Hareket hastalığı (araba tutması)
- Şiddetli ağrı
- Radyasyon (X ışını)
- Bağırsak tıkanmaları
- Böbrek disfonksiyonu, hipoksi, anemi
- Elektrolit bozuklukları

Sağaltım yaklaşımı:

- 24–48 saat açlık ve 24 saat susuzluk periyodu
- Etkenin teşhisi (gastroenterit, sistemik hastalıklar, toksin alımı vb.)
- Kusma durduktan sonra 3–5 günlük süreçte normal beslenmeye geçiş
- Diyet: Pişmiş yağsız et, et suyu ile hazırlanmış yulaf lapası, galeta, peksimet
- **Kesinlikle verilmemesi gerekenler: Süt, karaciğer, sebzeler**
- Şiddetli vakalarda parenteral sıvı takviyesi (serum fizyolojik + glikoz)

Konstipasyon

Konstipasyon, dışkının rektumdan atılamaması veya defekasyonun ağrılı ve zor hâle gelmesidir. Genelde kolondaki su emiliminin artması ve peristaltik hareketin yavaşlaması sonucu oluşur.

Hazırlayıcı faktörler:

- Lif yetersizliği
- Bağırsak tümörleri
- Prostat büyümesi
- Kolit, ağrılı dışkılama

Semptomlar:

- Defekasyon güçlüğü, tenesmus
- Hematokezi (kanlı dışkı)
- Karın ağrısı, kambur duruş
- Anoreksi, depresyon, kusma

Tedavi yaklaşımı:

- Gaitanın fiziksel rektal boşaltımı
- Lif açısından zengin diyet (selüloz)
- Yeterli su alımı sağlanmalı
- Düzenli egzersiz

- Kemikle besleme durdurulmalı
- Bağırsak hareketliliğini artıran içerikler önerilmeli

Kaprofaji (Dışkı Yeme)

Köpeklerin kendi ya da başka hayvanların dışkısını yeme davranışıdır.

Olası nedenler:

- Diyetteki besin yetersizlikleri
- Lif eksikliği
- Davranışsal bozukluklar
- Ortam sıkıntısı, yalnızlık

Tedavi önerileri:

- Tam ve dengeli diyet ile besin eksikliği olasılığı ortadan kaldırılmalı
- Yüksek sindirilebilir, düşük artık içeren diyet tercih edilmeli
- Ara sıra yüksek lifli içerikler denenebilir
- Ortam zenginleştirmesi ve davranışsal destek eklenmelidir

Kolitis

Kolit, kalın bağırsak iltihabıdır ve köpeklerde sık rastlanır.

Klinik bulgular: Kronik diyare, Az miktarlı, sık defekasyon, Kan ve mukus içeriği
Tanı: Kolonoskopi ve biyopsi ile konur

Tedavi ve besleme önerileri:

- Etkene yönelik antibiyotik veya antiparaziter uygulamalar
- Düşük yağlı, yüksek sindirilebilir diyet
- Hedef: Yangılı kolona ulaşan artık miktarını azaltmak
- Kronik olgularda yüksek lifli diyetle kolonik motilite düzenlenebilir

❖ Diğer Beslenme Bozuklukları

Anoreksi (İştahsızlık)

İştah kaybı mekanik, nörolojik, enfeksiyöz, metabolik veya çevresel faktörlere bağlı olarak gelişebilir. İştah var ancak yemek yeme davranışı yoksa işlevsel sorun araştırılmalı ve besleme geçici yollarla sağlanmalıdır.

Beslenme yaklaşımı:

- Lezzetli, düşük irritan içeriğe sahip yiyecekler (yumurta, et suyu) tercih edilmelidir.
- İştah artınca miktar kademeli artırılmalıdır.
- Ağızdan besleme mümkün değilse sonda ya da IV elektrolit takviyesi yapılmalıdır.

- Enerji gereksinimi: 30 kcal/kg/gün; örnek olarak 20 kg'lık köpeğe günde 600 kcal besin sağlanmalıdır.

Hiperlipidemi

Lipid metabolizmasındaki bozukluklar hem kalıtsal hem de edinilmiş nedenlerle gelişebilir. Genellikle hipotiroidizm, diyabet ve Cushing sendromu gibi endokrin hastalıklarla ilişkilidir.

Tedavi yaklaşımı:

- Etkene yönelik medikal tedavi
- Diyette yağ azaltılır, lif seviyesi artırılır
  Trigliserit düzeyleri izlenerek diyet planlanır.

Kaşeksi

Kaşeksi; aşırı kilo kaybı, deri altı yağ dokusundaki azalma ve kas kütlesinde belirgin düşüş ile tanımlanan bir metabolik bozukluktur. Aşırı zayıflık, göğüs bölgesindeki kaburgaların belirginleşmesi ile klinik olarak kendini gösterir. Göğüs kafesi daralır ve içeri çöker, bacakların ön kısmında ve karın üst bölgesinde yer alan "açlık çukuru" belirgin şekilde içeriye çekilir.

Olası nedenler:

- Enerji ve protein açısından yetersiz beslenme
- Aşırı ve düzensiz fiziksel aktivite
- Ağız ve diş hastalıkları (örneğin periodontal hastalıklar)
- Metabolik hastalıklar (örneğin diyabet, böbrek yetmezliği)
- İskelet sistemi bozuklukları

Beslenme yaklaşımı:

- Diyet, başta yüksek kaliteli **protein** ve **enerji içeriğiyle** yeniden yapılandırılmalıdır.
- Mama tüketimi **az miktarda ama sık aralıklarla** yapılmalıdır (günde 3–6 öğün).
- Her bir bardak kuru mama için **1 yemek kaşığı**, 230 gram konserve mama için **1 tatlı kaşığı mısır yağı** eklenerek enerji yoğunluğu ve palatabilitesi (lezzet ve aroması) artırılabilir.
- Hayvanın **tercih ettiği mama formuna** (kuru, yaş, yarı yaş) göre düzenleme yapılmalıdır.
- Kilo kaybı sürüyorsa, **enteral (sonda yoluyla)** veya **parenteral (damar içi)** besleme planı veteriner hekimin gözetiminde uygulanmalıdır.

Obezite

Obezite; vücutta aşırı yağ birikimiyle tanımlanır. Köpeklerde yaklaşık **%25 oranında** görülür. Dolaşım, solunum, iskelet, karaciğer ve deri sistemlerini olumsuz etkiler.

Nedenleri:

- Aşırı yem tüketimi (**%95**)
- Hormonal bozukluklar (**%5**) (örn; hipotiroidizm, Cushing)
- Metabolizma hızı düşüklüğü, yaşlılık, kısırlaştırma
- Düşük fiziksel aktivite

Sağaltım ve beslenme önerileri:

- Diyetteki **yağ ve hızlı sindirilen karbonhidrat oranı düşürülmeli**, **lif oranı artırılmalıdır.**
- Diyet, optimum vücut ağırlığı için gereken enerjinin **%60–65'ini** karşılayacak şekilde ayarlanmalıdır.
- Günlük mama miktarı azaltılırken, **öğün sayısı artırılır** (günde 4–6 öğün).
- Besin olarak **yağsız et, lifli sebzeler** gibi enerji içeriği düşük seçenekler tercih edilir.
- Optimum ağırlık sağlandıktan sonra kilo verme hızı yavaşlatılmalı ve ağırlık korunmalıdır.
- Haftalık tartım ile kilo takibi yapılmalı, öğünler dışında ek besin verilmemelidir.
- Yem miktarının azaltılması halinde diyetin **protein, vitamin ve mineral dengesi** titizlikle korunmalıdır.

Özellik	Kaşeksi	Obezite
Vücut Durumu	Aşırı zayıflık	Aşırı yağ birikimi
Klinik Belirti	Kaburgaların belirginleşmesi	Hareket kısıtlılığı, solunum zorluğu
Beslenme Stratejisi	Enerji ve protein artırımı	Enerji kısıtlaması, lif artırımı
Öğün Düzeni	Az ama sık	Az miktar, çok öğün
Müdahale Şekli	Gerekirse enteral/parenteral	Diyet takibi ve tartım

Stres

Köpeklerin çevresinde veya vücudunda meydana gelen değişimlere uyum sağlamak için verdiği tepkidir. Köpekler, yaşamları boyunca karşılaştıkları olumsuz olaylara farklı düzeylerde davranışsal ve fizyolojik tepkiler verirler.

Strese neden olan başlıca etkenler:

- Yaşam alanı değişimi (sahip veya ev değişikliği)
- Hormonal dalgalanmalar
- Akut ve kronik hastalıklar
- Ani sıcaklık değişimleri
- Gebelik ve laktasyon
- Yetersiz beslenme veya öğün düzensizliği
- Barınak koşullarının rahatsız edici olması
- Tıraş, banyo, taşıma, yarışma gibi prosedürel müdahaleler

Klinik belirtiler:

- **Hafif stres**: itaatsizlik, iştah azalması, hırlama, dikkat dağınıklığı
- **Ciddi stres**: sessizlik, depresyon, insanlardan uzaklaşma, tepkisizlik
- **İleri düzeyde:** tüy dökülmesinde artış, dehidrasyon, aşırı iştahsızlık

Fizyolojik etkiler:

- **Bağışıklık sisteminin baskılanması** → enfeksiyonlara yatkınlık
- Kanda **eritrosit sayısında azalma** → anemi gelişimi
- Stresli dönemde hastalıklara yakalanma riski yükselir, tedavi zorlaşır

Beslenme önerileri:

- Stres kaynaklı iştahsızlık varsa, **yüksek enerjili ve lezzetli konserve mama** azar azar verilmelidir
- Kuru mama kullanılacaksa **ılık suyla ıslatılarak verilmeli**, sindirim kolaylaştırılmalıdır
- Öğün saatlerinin düzenli, ortamın sakin ve güvenli olması stresin azaltılmasında etkilidir

Diyabet

Alınan her gıda sonunda vücutta glikoza (şekere) çevrilir. Glikoz, tüm hücreler için temel enerji kaynağıdır. Gereğinden fazla kalori alındığında, bu enerji yağa dönüştürülerek vücutta depolanır. Glikoz kan dolaşımı yoluyla hücrelere taşınır; hücrelerin glikozu alabilmesi için pankreas tarafından üretilen insüline ihtiyaç vardır. İnsülin, yaşam için vazgeçilmezdir. İnsülin eksikliği nedeniyle glikozun hücrelere taşınamaması sonucu gelişen metabolik hastalık - **Diabetes Mellitus-** gelişir. İki ana formu vardır:

- **Tip I Diyabet**: Vücutta hiç insülin üretilemez. İnsüline bağımlı diyabet, juvenil diyabet olarak da bilinir.
- **Tip II Diyabet**: İnsülin üretimi vardır ancak miktarı yetersizdir veya hücreler insülini kullanamaz. Köpeklerin neredeyse tamamında Tip I formu görülür.

Klinik belirtiler:

- Aşırı su içme ve sık idrar yapma
- Artan iştah (polifaji)
- İştaha rağmen kilo kaybı

İnsülin eksikliği nedeniyle glikoz hücrelere taşınamaz; bu da hiperglisemiye yol açar. Artan glikoz idrarla atılırken suyu da sürükler, bu nedenle poliüri ve polidipsi gelişir. Hücreler glikozla beslenemediği için vücut yağ ve kas dokusunu enerjiye dönüştürmeye başlar; bu süreçte zayıflama belirginleşir.

Tanı kolay olsa da tedavi zorludur. İnsülin dozlarının ayarlanması zordur, çünkü mevcut preparatlar insanlar için üretilmiştir. Diyabetin tipine ve şiddetine göre insülinden önce oral glisemik düzenleyiciler denenebilir.

Tedavi yaklaşımı:

- Diyabetik köpeklere özel formüle edilmiş mamalar kullanılmalı
- Lif açısından zengin, kaliteli protein içeren, orta veya düşük yağ oranlı diyetler tercih edilmeli
- Kan şekeri takibi ve düzenli veteriner kontrolleri aksatılmamalıdır
- Evde hazırlanan diyetler önerilmez; içerik dengesi değişkenlik gösterebilir

Diş Taşları

Diş taşları (tartar), ağızda plak birikimi ve tükürük içeriğindeki minerallerin etkisiyle oluşur. Diş taşları, bakterilerin ürettiği toksinlerle hem diş etini hem de çene kemiğini etkileyerek periodontal hastalıklara yol açabilir. Bu toksinler kan dolaşımına karışarak **kalp, karaciğer ve böbrek** gibi organlarda sistemik etkiler oluşturabilir.

Oluşum nedenleri:

- Yetersiz ağız hijyeni
- Diyette yüksek karbonhidrat tüketimi
- Ca/P oranı bozulmuş diyet
- Vitamin yetersizlikleri (özellikle C ve D)
- Genetik yatkınlık

Koruyucu önlemler:

- Dişlerin düzenli fırçalanması
- Çiğneme davranışını teşvik eden dental mamalar veya ödül ürünleri
- Yılda bir veteriner ağız sağlığı kontrolü

Böbrek Yetersizliği

Böbrek fonksiyonlarındaki azalma nedeniyle atılım kapasitesi düşer. Diyetle alınan proteinlerin metabolizması sonucu oluşan azotlu atıklar vücutta birikir.
Beslenme protokolü:

- Diyette **düşük protein, fosfor ve sodyum içeriği** olmalıdır
- Enerji ihtiyacı protein dışı kaynaklarla (örneğin karbonhidratlar ve yağlar) karşılanmalıdır
- Potasyum, B vitaminleri ve omega-3 takviyesi önerilir

Raşitizm

Raşitizm; yavru ve genç köpeklerde D vitamini yetersizliği ile oluşan, **kalsiyum-fosfor metabolizmasında bozukluk** ve kemik dokusunda deformasyonla karakterize bir hastalıktır.

Nedenleri:

- Yetersiz anne sütü alımı
- Dengesiz beslenme
- D vitamini yetersizliği
- Paratiroid bezi disfonksiyonu
- Yetersiz güneş ışığı

Tedavi yaklaşımı:

- Veteriner hekim kontrolünde **kalsiyum, fosfor ve D vitamini takviyesi**
- Güneş ışığına düzenli maruz kalma
- Diyetin dengelenmesi, özellikle Ca/P oranının 1:1 ila 1.2:1 arasında tutulması

Koruyucu önlemler:

- Yavru köpeğin yeterince anne sütü alması sağlanmalı
- Gelişme çağında güneş ışığına çıkması teşvik edilmeli
- Ticari mamalarda D vitamini ve mineral dengesine dikkat edilmeli

Hipokalsemi

Hipokalsemi; gebelik ve laktasyon dönemlerinde dişi köpeğin kalsiyum rezervlerinin tükenmesi sonucu gelişir. Özellikle **3–6 yaş arası**, çok sayıda yavru emziren **küçük ırk dişilerde**, doğumdan sonraki **2–3 hafta içinde** görülme riski yüksektir.
Klinik olarak “eclampsia” veya “doğum sonrası tetani” olarak da adlandırılır.
Belirti ve önlemler:

- Titreme, kas spazmları, koordinasyon bozukluğu, yüksek ateş
- Yavrular 3 haftalık olduklarında **katı gıdaya geçiş teşvik edilmeli**, böylece annenin süt üretimi azaltılmalıdır
- Dişi köpeğin laktasyon boyunca **yüksek kaliteli, kalsiyum destekli mama** ile serbest beslenmesi sağlanmalıdır
- Veteriner kontrolünde gerekirse parenteral kalsiyum takviyesi uygulanabilir.

12

AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI

Giriş

1. Ağız ve Diş Anatomisi
2. Dişin Yapısı
3. Diş Sağlığını Koruma Yöntemleri
4. Yaygın Diş Problemleri
    a. Diş Taşı Oluşumu
    b. Diş Taşı Temizliği ve Tedavi Yöntemleri
    c. Diş Çürükleri
    d. Çürük ve Resorptif Lezyonların Karşılaştırması
5. Diş Dolgusu
6. Kontrol Takvimi
7. Ağız içi Yapılar

Kedi ve köpeklerde ağız ve diş sağlığı, genel sağlıkla doğrudan bağlantılıdır. Diş hastalıkları yalnızca ağız kokusu ve diş kaybına değil, kalp, böbrek ve sindirim sistemi gibi organlarda da sorunlara yol açabilir.

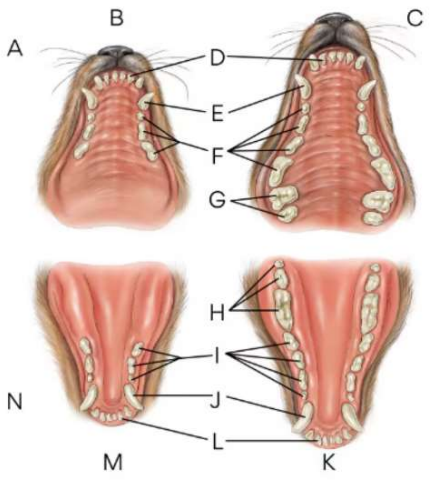
Vücuda açılan kapı olarak ağız sürekli olarak bakteriler, parazitler ve virüsler tarafından istila edilir. Bu nedenle, köpeklerin %91'i ve 3 yaş ve üzeri kedilerin %85'inin bir tür diş hastalığı teşhisi konması şaşırtıcı olmamalı. Dünya Küçük Hayvan Veterinerleri Derneğine göre, diş ve ağız hastalıkları küçük hayvan tıbbında en yaygın tıbbi sorundur.

Yaygın ve ciddi diş hastalıklarından biri olan periodontal hastalık, köpekler ve kediler yaşlandıkça ve vücut ağırlığı azaldıkça yaygınlığı artar.
Tedavi edilmezse, periodontal hastalıktan kaynaklanan ağrı artar, bu da ağız fonksiyon bozukluğuna ve sonunda diş kaybına yol açar.

1. Ağız ve Diş Anatomisi

- Kedilerde toplam 30 kalıcı diş bulunur. Yavru kedilerde ise 26 süt dişi vardır.
- Süt dişleri 2–3 haftalıkken çıkar ve 6–8 haftada tamamlanır.
- Kalıcı dişler 6–7 aylıkken süt dişlerinin yerini alır.
- Köpeklerde toplam 42 kalıcı diş bulunur. Yavru köpeklerde ise 28 süt dişi vardır.
- Süt dişleri 3–4 haftalıkken çıkar ve 6–8 haftada tamamlanır.
- Kalıcı dişler 6–7 aylıkken süt dişlerinin yerini alır.

Yavru ve Yetişkin Köpeklerde Diş Anatomisi

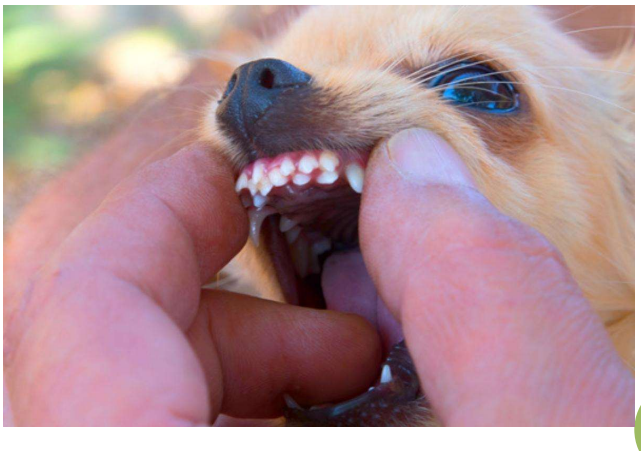

A. Üst Çene B. Yavru C. Yetişkin D. Kesici dişler E. Canin
F. Premolars G. Molars (Azı Dişleri) H. Molar Dişler I. Premolars (Ön Azı Dişler)
J. Canin K. 42 Diş Yetişkin L. Kesici dişler M. 28 Diş Yavru **N. Alt Çene**

- Kedi ve köpeklerin dişleri kesici, köpek dişi, ön azı ve arka azı gruplarına ayrılır.

-Süt dişleri kalıcı dişlere oranla daha küçük, daha ince ve daha keskindir.
-Dişin anatomik şekli ve kök sayısı fonksiyonel gruplarına göre farklılık gösterir.
-Buna göre köpeklerde I, C ve PM dişlerin çoğu tek köklüdür.
-Mandibular birinci molar (309-409) dişlerde, mezial kök büyük, distal kök ise oldukça küçüktür. Diğer iki köklü dişlerde kökler genellikle simetrik ve benzer boyuttadır.
-Köpeklerde maksillar dördüncü premolar (108-208) ile birinci ve ikinci molar (109-110, 209-210) dişler üç köklüdür.
-Kedilerde kanin (C) dişin arkasındaki **maksiller ikinci premolar (106-206) dişler** genellikle küçük ve tek köklüdür; nadiren iki köklü olabilir.
-Maksiller üçüncü premolar (107-207) çoğunlukla iki köklüdür, bazen üç köklü de olabilir.
-Maksiller dördüncü premolar (108-208) ise her zaman üç köklüdür.

	Kedi	**Köpek**
Tek köklü	I, C,	I, C,
İki köklü	Üst Çene PM (107-207)	M
Üç köklü	Üst Çene PM (108-208)	Üst Çene PM (108,208); (Üst Çene M (109-110/ 209-210)

Süt dişler dökülmeden kalıcı dişlerin çıkmasının birçok sebebi vardır. **Örneğin, kalıcı dişin yanlış yönde büyümesi sayılabilir.** Kalıcı diş doğru yönde büyümezse, süt dişinin köküne yeterince baskı uygulayamaz. Bu da süt dişinin dökülmesini önler. Çift köpek dişlerine en sık sahip ırklar şunlardır:

- Yorkshire Terrier
- Pomeranya
- Malta
- Bichon Frise

Dişlerin Görevleri

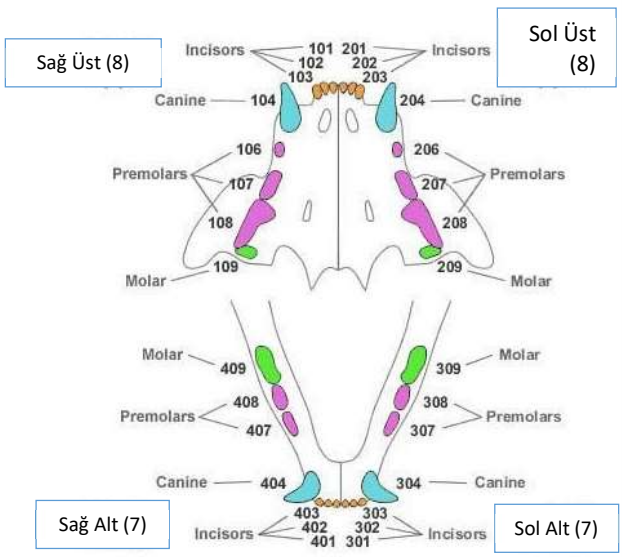
- **Kesici dişler**: Yiyecekleri koparma,
- **Köpek dişleri:** Avı yakalama ve parçalama.
- **Azı dişleri**: Yiyecekleri öğütme ve parçalama.

Diş Eti ve Ağız Yapısı

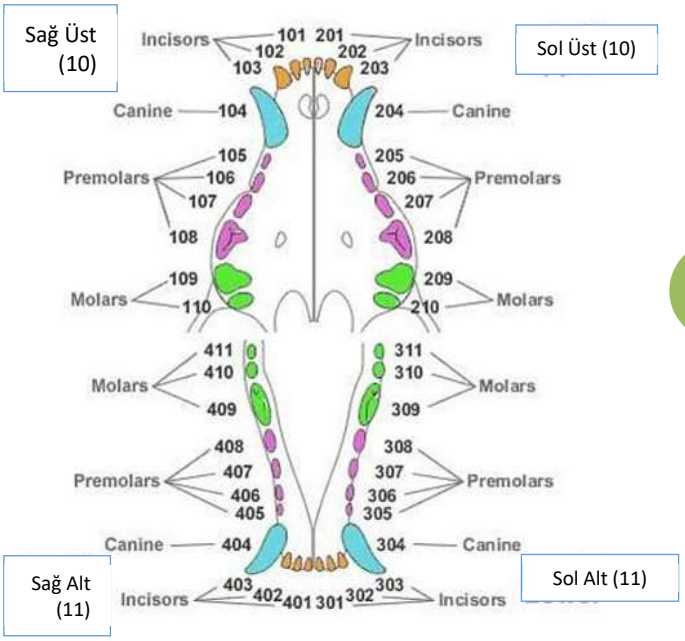
- Diş etleri sağlıklı olduğunda pembe renkte ve sıkıdır.
- Ağız içi mukozası, dişleri ve çiğneme fonksiyonunu destekler.
- Tükürük salgısı, sindirimin ilk basamağını başlatır ve ağız içini nemli tutar.

Kedi ve Köpeklerde Diş Sayısı			
Dönem	**Toplam Diş Sayısı**	**Diş Grupları Ve Sayıları**	**Çıkış / Değişim Zamanı**
Kedi Yavru (Süt Dişleri-dentes decidui)	26	- 12 kesici, - 4 köpek, - 10 ön azı	2–3 haftalıkken çıkar, 6–8 haftada tamamlanır.
Kedi Yetişkin (Kalıcı Dişler-dentes permanentes)	30	- 12 kesici, - 4 köpek, - 10 ön azı - 4 arka azı	6–7 aylıkken süt dişleri dökülür, kalıcı dişler çıkar.
Köpek Yavru (Süt Dişleri-dentes decidui)	28	- 12 kesici, - 4 köpek, - 12 ön azı	3–4 haftalıkken çıkar, 6–8 haftada tamamlanır.
Köpek Yetişkin (Kalıcı Dişler-dentes permanentes)	42	- 12 kesici, - 4 köpek, - 16 ön azı - 10 arka azı	6–7 aylıkken süt dişleri dökülür, kalıcı dişler çıkar.

Kedi Dişler

Köpek Dişler

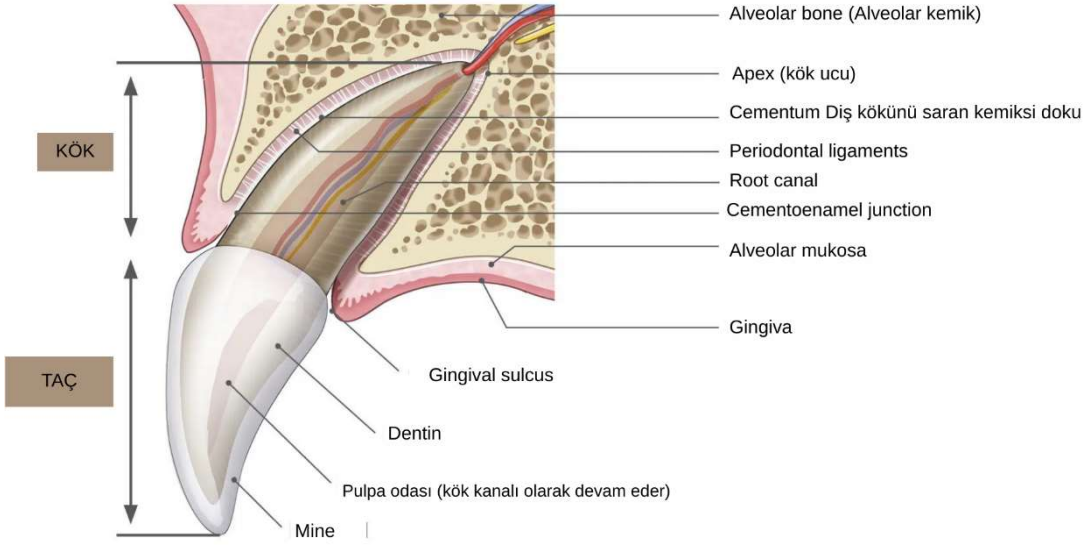

2. Dişin Yapısı

Diş dört ana tabakadan oluşur:

- **Mine (Enamel):** En sert dış tabaka, dişi korur.
- **Dentin:** Dişin büyük kısmını oluşturur, uyaranları iletir.
- **Sement (Cementum):** Diş kökünü kaplar ve çene kemiğine bağlar.
- **Pulpa (Diş Özü):** Sinirler ve damarları içerir, dişin canlı kısmıdır.

Kedi ve köpeklerde bu tabakalar aynı yapıdadır, sadece kalınlık ve yüzey farklılıkları olabilir.

Kedi ve Köpeklerde Dişin Yapısı Sağlıkla İlişkisi				
Tabaka	**Kedilerde Özellikler**	**Köpeklerde Özellikler**	**Görev**	**Olası Durumlar**
Mine (Enamel)	Vücuttaki en sert doku; %96–97 mineral içerir. İnce ama dayanıklı.	Benzer şekilde en sert tabaka; köpeklerde biraz daha kalın olabilir.	Dişi dış etkenlere karşı korur, aşınmaya dayanıklılık sağlar.	-Mine de çatlak veya aşınma -Plak ve çürük oluşumu, -Dentinin açığa çıkması
Dentin	Dişin büyük kısmını oluşturur; %70 mineral, %20 organik madde, %10 su.	Aynı yapıda; köpeklerde daha geniş yüzey alanına sahiptir.	Uyaranları iletir, dişe esneklik kazandırır.	-Mine aşındığında açığa çıkar. -Bu durumda dişte hassasiyet (sıcak-soğuk, basınç), ağrı oluşur.
Sement (Cementum)	Diş kökünü kaplar, periodontal ligamentlerle bağlantı sağlar.	Aynı işlev; köpeklerde kök yüzeyi daha geniştir.	Dişi çene kemiğine bağlar.	Periodontal hastalıkta zarar görür. -Bu durum diş gevşemesi, diş kaybı.
Pulpa (Diş Özü)	Sinirler, damarlar ve bağ dokusu içerir; dişin canlı kısmıdır.	Aynı yapı; köpeklerde daha hacimli olabilir.	Dişin canlılığını korur, ağrı ve hassasiyetin kaynağıdır.	Çürük veya kırıkla açığa çıkarsa, bu durum şiddetli ağrı, apse ve dişin kaybına yol açar.

3. Diş Sağlığını Koruma Yöntemleri

- Düzenli diş fırçalama (özel kedi ve köpek macunlarıyla)
- Veteriner kontrolleri (6 ayda bir önerilir)
- Diş sağlığını destekleyen mamalar
- Çiğneme oyuncakları
- Ağız bakım ürünleri (jel, sprey, solüsyon)
- Uygun beslenme düzeni

- **Eğitim ve Alışkanlık Kazandırma** (Düzenli diş fırçalama)

Diş fırçalama alışkanlığı yavru dönemden itibaren kazandırılmalıdır. Önce ağız bölgesine dokunmaya alıştırılır, sonra fırça tanıtılır. Pozitif pekiştirme (ödül maması, sevgi gösterisi) ile süreç desteklenir. Kısa süreli denemelerle başlanmalı, zamanla süre artırılmalıdır.

Kedi ve Köpeklerde Diş Fırçalama Eğitim ve Alışkanlık Kazandırma			
Eğitim Adımı	**Kediler için Uygulama**	**Köpekler için Uygulama**	**Açıklama**
Erken Başlama	Yavru dönemden itibaren diş fırçalamaya alıştırılmalı	Yavru köpeklerde oyunla birlikte başlanmalı	Küçük yaşta başlamak alışkanlık kazandırmayı kolaylaştırır
Pozitif Pekiştirme	Fırçalama sonrası ödül maması veya sevgi gösterisi	Ödül mamaları, oyun veya sevgi ile desteklenmeli	Hayvanın bakım sürecini olumlu deneyimle ilişkilendirmesi sağlanır
Kademeli Alıştırma	Önce ağız bölgesine dokunmaya alıştırılır, sonra fırça tanıtılır	Önce dudak ve dişlere dokunma, sonra fırça ile kısa denemeler	Aşamalı yaklaşım hayvanın stresini azaltır
Doğru Zaman Seçimi	Kediler sakin olduğunda, oyun sonrası veya uyku öncesi	Köpekler için yürüyüş sonrası veya yorgunken	Hayvanın enerjisi düşükken bakım daha kolay yapılır
Kısa Süreli Denemeler	İlk başta birkaç saniye, sonra süre artırılır	İlk başta kısa, sonra tam fırçalama	Alışkanlık kazandırmak için sabır gerekir
Veteriner Desteği	Zorlandığında veterinerden eğitim desteği alınabilir	Veterinerden uygun fırçalama teknikleri öğrenilebilir	Profesyonel destek süreci kolaylaştırır

- **Diş Sağlığını Destekleyen Mamalar**

Özel formüller: Bazı mamalar, diş yüzeyinde plak ve tartar oluşumunu azaltmaya yardımcı olacak şekilde üretilir. İçeriğinde diş temizliğini destekleyen lifler bulunur.
Kuru mama avantajı: Kuru mamalar, dişlere mekanik sürtünme sağlayarak plak birikimini azaltabilir.

Köpekler için; *Hill's Prescription Diet t/d Dental Care, Royal Canin Dental Care, Virbac Veterinary HPM Dental*
Kediler için; *Hill's Science Plan Oral Care, Royal Canin Dental, Purina Pro Plan Dental Plus)*

- **Çiğneme Oyuncakları**

Mekanik temizlik: Çiğneme oyuncakları, diş yüzeyindeki plakların mekanik olarak temizlenmesine yardımcı olur.
Diş eti sağlığı: Çiğneme sırasında diş etleri masaj etkisiyle daha sağlıklı kalır.
Stres azaltıcı: Oyuncaklar aynı zamanda hayvanların çiğneme ihtiyacını karşılayarak stresini azaltır.

- **Ağız Bakım Ürünleri (Jel, Sprey, Solüsyon)**

Antibakteriyel etki: Sprey ve solüsyonlar, ağız içindeki bakteri dengesini korumaya yardımcı olur.
Kullanım kolaylığı: Jel veya sprey formundaki ürünler, diş fırçalamaya alternatif olarak pratik bir çözüm sunar.
Ağız kokusunu önleme: Düzenli kullanım, kötü ağız kokusunu azaltır.

Ticari Ürünler

Veturel Ağız ve Diş Bakım Spreyi (100 ml): Kedi ve köpeklerde nefesi tazeler, kötü kokuyu azaltır, plak ve tartar oluşumuna karşı etkilidir. Düzenli kullanımda diş eti sağlığını destekler.
Metapet Kedi Nano Series Sprey: Göz, kulak ve ağız temizliğine uygun doğal içerikli bakım spreyi.
Greenwich Diş Mendili (Kedi/Köpek için): Nano gümüş içermeyen, tartar ve ağız kokusunu azaltmaya yardımcı mendil formunda ürün.
Veturel Ağız ve Diş Bakım Seti: Diş fırçası, silikon fırça ve ağız kokusu spreyi içeren kombine bakım paketi.

- **Uygun Beslenme Düzeni**

Şeker ve karbonhidrat kontrolü: Fazla karbonhidrat, plak oluşumunu hızlandırır. Dengeli beslenme önemlidir.
Doğal besinler: Bazı çiğ sebzeler (örneğin havuç), diş yüzeyini mekanik olarak temizleyebilir.
Su tüketimi: Yeterli su içmek, ağız içi temizliğini destekler ve bakteri oluşumunu azaltır.

Kedi ve Köpeklerde Diş Sağlığını Koruma Yöntemleri (Özet)			
Yöntem	**Kediler için Uygulama**	**Köpekler için Uygulama**	**Açıklama**
Diş Fırçalama	Küçük yaşta alıştırılmalı, özel kedi macunu kullanılmalı	Günlük veya haftalık, özel köpek macunu ile	En etkili yöntem; insan macunu kesinlikle kullanılmamalı
Veteriner Kontrolleri	1 yaşından itibaren düzenli kontrol	Küçük/orta ırklar için 1 yaş, büyük ırklar için 2 yaş	6 ayda bir dental profilaksi (temizlik, cilalama, röntgen) önerilir
Özel Mamalar	Diş sağlığını destekleyen kuru mamalar tercih edilmeli	Diş taşı oluşumunu azaltan özel mamalar kullanılmalı	Sert yapılı mamalar plak oluşumunu azaltır
Çiğneme Oyuncakları	Kediler için güvenli ve küçük boyutlu oyuncaklar	Köpekler için dayanıklı, diş dostu oyuncaklar	Çiğneme davranışı diş temizliğini destekler
Ağız Bakım Ürünleri	Veteriner onaylı jel veya solüsyonlar kullanılabilir	Sprey, jel ve suya katılabilen ürünler kullanılabilir	Plak ve tartar oluşumunu azaltır
Beslenme Düzeni	Şekerli ve yapışkan yiyeceklerden kaçınılmalı	Sofra artıkları ve kemik parçaları verilmemeli	Uygun beslenme diş sağlığını doğrudan etkiler

4. Yaygın Diş Problemleri

Kedilerde ve köpeklerde en sık görülen sorunlar plak ve diş taşı, gingivitis, periodontal hastalık, diş kırıkları ve nadiren çürüklerdir. Kedilerde ayrıca resorptif lezyonlar sık görülür.

- **Plak ve Diş Taşı:** Düzenli temizlenmezse sertleşir, diş eti hastalıklarına yol açar.
- **Gingivitis:** Diş eti iltihabı, kızarıklık ve kanama ile kendini gösterir.
- **Periodontal Hastalık:** Diş eti çekilmesi, diş sallanması ve diş kaybına neden olur.
- **Diş Kırıkları:** Travma veya sert cisim çiğneme sonucu oluşur.
- **Çürükler:** Kedilerde nadir, köpeklerde daha olasıdır.
- **Resorptif Lezyonlar:** Kedilerde sık görülür, diş yüzeyinde erime ve şiddetli ağrıya yol açar.

Kedi ve Köpeklerde Yaygın Diş Problemleri				
Problem	**Kedilerde Görülme Durumu**	**Köpeklerde Görülme Durumu**	**Belirtiler**	**Olası Sonuçlar**
Plak ve Diş Taşı	Sık görülür, özellikle yetişkinlerde	Çok sık görülür, özellikle küçük ırklarda	Ağız kokusu, dişlerde sararma	Periodontal hastalık, diş kaybı
Gingivitis (Diş Eti İltihabı)	Yaygın, erken dönemde fark edilmeli	Çok yaygın, düzenli bakım şart	Diş eti kızarıklığı, kanama	İleri periodontal hastalık
Periodontal Hastalık	Orta–ileri yaş kedilerde sık	Köpeklerde en sık görülen dental sorun	Diş eti çekilmesi, diş sallanması	Diş kaybı, sistemik organ hasarı
Diş Kırıkları	Daha az, genellikle travmaya bağlı	Daha sık, kemik veya sert cisim çiğneme sonucu	Ağrı, yemek yemede zorlanma	Diş enfeksiyonu, apse
Çürükler (Karies)	Nadir	Nadir ama görülebilir	Dişte siyah lekeler, hassasiyet	Diş kaybı, enfeksiyon
Resorptif Lezyonlar	Kedilerde sık rastlanır	Köpeklerde nadir	Diş yüzeyinde erime, ağrı	Diş kaybı, şiddetli ağrı

4.1. Diş Taşı Oluşumu

Diş taşı, diş yüzeyinde biriken plakların zamanla mineralize olması sonucu oluşan sert tabakadır. Plak, tükürükteki minerallerle birleşerek sertleşir ve diş yüzeyine yapışır. Yemek artıkları ve bakteriler diş yüzeyinde plak oluşturur. Plak düzenli temizlenmezse tükürükteki kalsiyum ve fosfat ile birleşir.

Kedilerde yetişkinlikte, köpeklerde özellikle küçük ırklarda sık görülür. Çünkü küçük ırk köpeklerde dişler sıkışık yapıdadır.

Belirtileri ağız kokusu, dişlerde sararma ve diş eti kızarıklığı ve kanamasıdır. Yemek yerken zorlanma. Sonuçları gingivitis, periodontal hastalık ve diş kaybıdır. Önlenmesi için düzenli fırçalama ve veteriner temizliği gerekir.

4.2. Diş Taşı Temizliği ve Tedavi Yöntemleri

Profesyonel Temizlik: Diş taşı oluştuğunda en etkili çözüm veteriner hekim tarafından yapılan dental profilaksidir. Bu işlemde ultrasonik cihazlarla diş yüzeyindeki taşlar temizlenir, ardından dişler cilalanarak plak tutunması azaltılır. Gerekirse dental röntgen ile diş kökleri kontrol edilir.

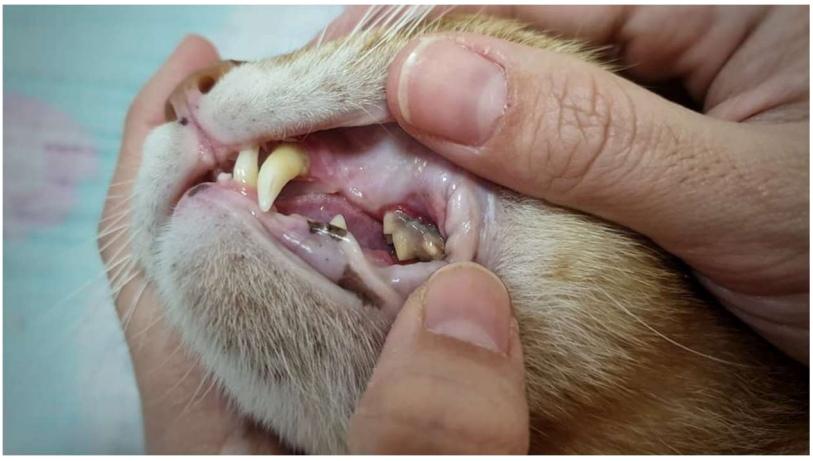
Evde Destekleyici Yöntemler: Diş taşı oluşumunu tamamen engellemek mümkün olmasa da evde yapılacak bakım süreci yavaşlatır. Düzenli diş fırçalama, diş sağlığını destekleyen mamalar, çiğneme oyuncakları ve veteriner onaylı ağız bakım ürünleri plak birikimini azaltır.

İleri Durumlarda Tedavi: Diş eti hastalıkları ilerlemişse periodontal tedavi uygulanır. Şiddetli diş kaybı veya enfeksiyon durumunda diş çekimi gerekebilir. Pulpa etkilenmişse kanal tedavisi yapılabilir.

Sonuç: Diş taşı temizliği, ağız sağlığını korumak için düzenli yapılması gereken bir işlemdir. Evde bakım yöntemleri destekleyici olsa da profesyonel temizlik şarttır.

4.3. Diş Çürükleri

Çürük, mine tabakasının bakteriler ve asitler tarafından aşındırılmasıyla oluşur. Zamanla dentin ve pulpa etkilenir, ağrı ve enfeksiyon gelişebilir. Kedilerde nadirdir, köpeklerde daha olasıdır. Kedilerde resorptif lezyonlar çürükten daha sık görülür. Belirtileri dişte siyah veya kahverengi lekeler, hassasiyet (sıcak, soğuk, basınç) ve ağrıdır. Yemek yemede isteksizlik, ağız kokusu oluşur. İleri vakalarda pulpa iltihabı ve diş kırılması gelişebilir.

4.4. Çürük ve Resorptif Lezyonların Karşılaştırması

- **Kedilerde:** Çürük nadir, resorptif lezyonlar çok yaygın.
- **Köpeklerde:** Çürük daha olası, resorptif lezyonlar nadir.
- **Çürük:** Plak ve asit kaynaklıdır, dolgu veya kanal tedavisi uygulanabilir.
- **Resorptif Lezyon:** Hücresel erime sonucu oluşur, genellikle diş çekimi gerekir.

Çürük ve Resorptif Lezyonların Karşılaştırması		
Özellik / Durum	**Çürük (Karies)**	**Resorptif Lezyonlar**
Görülme Sıklığı – Kediler	Nadir	Çok yaygın, özellikle yetişkin ve yaşlı kedilerde
Görülme Sıklığı – Köpekler	Daha olası, özellikle küçük ırklarda ve yanlış beslenmede	Nadir
Oluşum Mekanizması	Plak → Asit → Mine ve dentin aşınması	Diş yüzeyinde hücresel erime, dentin ve sement kaybı
Belirtiler	Siyah/kahverengi lekeler, hassasiyet, ağrı	Diş yüzeyinde çukur veya erime, şiddetli ağrı, diş kaybı
Sonuçları	Çürük ilerlerse pulpa iltihabı ve diş kaybı	Dişin tamamen kaybına yol açabilir, çok ağrılıdır
Tedavi	Dolgu, kanal tedavisi veya diş çekimi	Çoğunlukla diş çekimi gerekir; dolgu etkili değildir
Önleme	Düzenli diş fırçalama, uygun beslenme	Önlenmesi zordur; erken teşhis ve düzenli veteriner kontrolü önemlidir

5. Diş Dolgusu

Diş Dolgusu, çürük veya travma sonucu zarar gören dişin **mine ve dentin tabakasının onarılması** için yapılan veteriner diş hekimliği işlemidir. Amaç, dişin fonksiyonunu ve yapısını korumak, ağrıyı gidermektir.

Köpeklerde çürük veya kırık dişlerde dolgu uygulanabilir. İleri vakalarda kanal tedavisi veya diş çekimi gerekebilir. Kedilerde klasik çürükler nadir olduğu için dolgu uygulamaları da nadirdir. Daha sık görülen **resorptif lezyonlarda** dolgu etkili değildir; genellikle diş çekimi gerekir. Dolgu, travmaya bağlı kırık veya küçük çürüklerde uygulanabilir.

Dolgu malzemeleri arasında kompozit reçineler (estetik ve dayanıklı), cam iyonomer[1] (özellikle kök yüzeylerinde tercih edilir) ve günümüzde nadiren tercih edilen amalgam bulunur.

6. Kontrol Takvimi (Özet İçerik)

- **Yavru Dönemi (2–6 ay):** Süt dişlerinin çıkışı ve kalıcı dişlere geçişin takibi.
- **Genç Dönem (6 ay–2 yaş):** İlk dental muayene, diş fırçalama alışkanlığının kazandırılması.
- **Yetişkin Dönem (2–6 yaş):** Yılda en az bir kez veteriner kontrolü, diş taşı temizliği.
- **İleri Yaş (6 yaş ve üzeri):** 6 ayda bir kontrol, resorptif lezyon ve periodontal hastalıkların erken teşhisi.

[1] *Akrilik polimer matris içinde cam parçacıklarından oluşur. Su ile aktive edildiğinde diş dokusuna kimyasal olarak bağlanır. Diş minesine ve dentine doğrudan bağlanarak sızıntıyı önler. Ayrıca florür salınımı yapar, bu da çürük oluşumunu azaltmaya yardımcı olur. Avantajı, dişle kimyasal bağ kurması ve florür salmasıdır; dezavantajı ise kompozit reçinelere göre daha düşük estetik ve dayanıklılığa sahip olmasıdır.*

7. Ağız içi Yapılar

7.1. Diş Eti (Gingiva)

Dişleri çevreleyen koruyucu dokudur.
Kedilerde daha ince ve hassas, köpeklerde daha kalın ama plak birikimine duyarlıdır.
Klinik Önemi: Gingivitis ve periodontitis sık görülür; düzenli temizlik şarttır.

7.2. Dil

Besinleri yönlendirir, tat almayı sağlar.
Kedilerde papilla yapıları tüy temizleme işlevi görür.
Köpeklerde daha geniş ve güçlü kas yapısına sahiptir.
Klinik Önemi: Ülser, travma veya tümörler iştah kaybı ve ağız kokusuna yol açabilir.

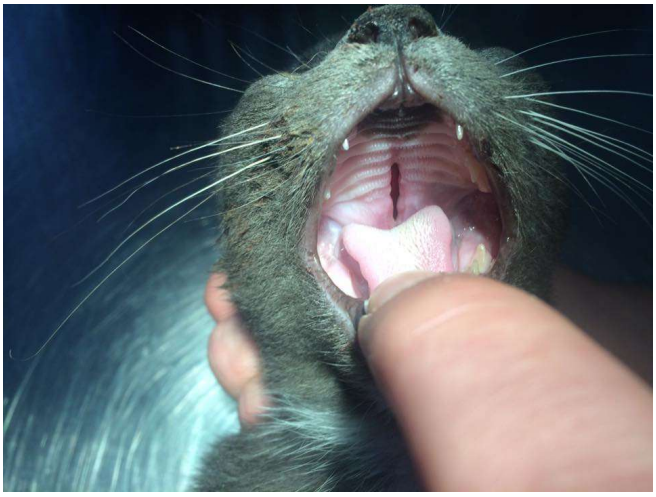

7.3. Tükürük Bezleri

Sindirime yardımcı olur, ağızı nemli tutar.
Kedilerde daha yoğun, köpeklerde daha suludur.
Klinik Önemi: Sialadenitis (iltihap) veya tıkanma durumunda şişlik ve akıntı görülür.

7.4. Damak (Palatum)

Sert ve yumuşak damak yapısı besinleri yönlendirir, yutmayı kolaylaştırır.
Köpeklerde daha geniş yüzey alanına sahiptir.
Klinik Önemi: Yarık damak özellikle yavru köpeklerde doğumsal olarak görülebilir; cerrahi müdahale gerekir. Kedilerde yüksekten düşme veya şiddetli darbe sonucu damak yarığı (palatochisis) oluşabilir.
(Not: Çeşitli sebeplerle nüks eden durumlarda Balıkesir Üniversitesi Veteriner Fakültesi Septal buton adını verilen tekniği uygulamış).

7.5. Ağız Mukozası

Koruyucu örtü ve bağışıklık bariyeridir.
Kedilerde daha ince ve hassas, köpeklerde daha kalın ama yine de travmaya duyarlıdır.
Klinik Önemi: Stomatitis ve ülserler sık görülür; kedilerde kronik gingivostomatitis önemli bir sorundur.

13

TUVALET VE KOMUTLA DAVRANIŞ EĞİTİMİ

- **İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak kedi ve köpeklere tuvalet eğitimi ile köpeklere komutla davranış eğitimi verir.**
- Kedi ve köpeklerde evde tuvalet problemini açıklar.
- Kedi ve köpeklerde yavruluk dönemi tuvalet eğitimi vermenin önemini açıklar.
- Kedi ve köpeklerde tuvalet eğitiminde kullanılacak malzemeleri sıralar.
- Kedi ve köpeklerde tuvalet alışkanlıklarının yerleşmesi için yapılması gerekenleri izah eder.
- Köpeklerde tuvalet gezilerini ve önemini açıklar.
- Köpeklerde eğitim ve sosyalleşmeyi izah eder.
- Köpeklerde başkalarının üstüne atlama, sıçrama, saldırganlık davranışlarını açıklar.
- Köpeklerde olumsuz davranışları engelleyerek terbiye etme yöntemlerini açıklar.
- Köpeklerde çağrıldığında gelmesi için yapılması gerekenleri açıklar.
- Köpeklere temel komutların öğretilmesini yöntemlerini açıklar.
- Köpeklerle yürüyüşe çıkmanın önemini izah eder.

13.1. Kedi ve Köpeklerde Yavruluk Döneminde Tuvalet Eğitimi

Tuvalet eğitimi, yavru kedi ve köpeklerin hijyen alışkanlıklarını kazanmaları açısından kritik bir süreçtir. Yetişkin kediler genellikle kumlu zeminde tuvalet yapmayı içgüdüsel olarak tercih ederken, yavruların bu alışkanlığı edinmesi için zaman ve doğru yönlendirme gerekir.

Yavru Kedilerde Eğitim Ne Zaman Başlamalı?

İlk 1 ay: Yeni doğan yavrular refleksle tuvalet yapamaz. Anne kedi, yavrularını yalayarak hem dışkılamalarını sağlar hem de temizliklerini yapar. Bu dönemde kum kullanımına gerek yoktur.

1. aydan itibaren: Eğitim süreci başlayabilir. Annesiz yavruların tuvalet ihtiyaçlarının elle desteklenmesi gerekebilir.

Eğitim Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

1. Kum Kabı Seçimi

- Küçük boyutlu, kolay giriş-çıkış sağlayan modeller tercih edilmeli.
- Evinizdeki kedi sayısından bir fazla kum kabı bulundurmanız önerilir.
- Kum kapları açık, kapalı veya elekli türlerde olabilir.

2. Uygun Kum Tercihi

- Kediler genellikle yumuşak dokulu kumları sever.
- Topaklanan ve topaklanmayan kum çeşitleriyle deneme yapılarak hangisinin tercih edildiği gözlemlenmeli.
- Kum miktarı ne az ne fazla olmalı; zemini eşit ve rahat şekilde kaplamalı.

3. Doğru Yerleşim

- Kum kabı mama ve su kaplarından uzakta olmalı.
- Sessiz, kolay erişilebilir bir alana yerleştirilmeli.
- Kedinin dikkatini dağıtacak unsurlardan arındırılmalı.

4. Temizlik Alışkanlığı

- Eğitim sürecinde kum kabı her kullanımdan sonra temizlenmeli.
- Alışkanlık kazandıktan sonra temizlik sıklığı günde 1–2 kez olacak şekilde düzenlenebilir.

Eğitim Adımları

1. Yavruyu kum kabıyla tanıştırın; keşfetmesine izin verin.
2. Yemek ve su tüketimi sonrası nazikçe kuma yerleştirin.
3. Tuvaletini yapmazsa, beslenme veya uyku sonrası tekrar deneyin.
4. Sabırlı olun ve olumlu pekiştirmelerle süreci destekleyin.
5. Sürekli tekrarlarla alışkanlık yerleşecektir.

Eğitim Başarısızsa Ne Yapmalı?

Şu soruları tekrar gözden geçirin:

- Kum kabı kolay erişilebilir mi?
- Sessiz ve rahat bir konumda mı?
- Diğer kediler kullanımını engelliyor olabilir mi?

Alternatif olarak:

- Farklı kum veya kum kabı çeşidi deneyin.
- Kediyi daha sık kuma götürün.

Eğer tüm denemelere rağmen sonuç alınamıyorsa veteriner kontrolü şarttır. Parazit, idrar yolu enfeksiyonu gibi tıbbi sorunlar eğitimi engelliyor olabilir.

Yavru Köpekler İçin Tuvalet Eğitimi

Tuvalet eğitimi, yavru köpeğin eve geldiği ilk günden itibaren başlatılabilir. Eğitim süreci sabır, tutarlılık ve doğru yöntemlerle oldukça kolaylaştırılabilir.

Eğitim Öncesi Hazırlık

Tuvalet eğitimi sürecine başlamadan önce, yavru köpeğinizin tuvaletini ev içinde mi yoksa dış mekânda mı yapmasını istediğinize karar vermelisiniz. Bu tercihe göre uygulanacak eğitim yöntemi değişecektir.

Eğitime geçmeden önce, yavrunun tuvalet alışkanlıklarını düzenlemek için bazı temel bilgiler önemlidir. Köpekler genellikle yemek yedikten sonra bağırsaklarında oluşan baskı nedeniyle tuvalet ihtiyacı duyarlar. Bu durum, eğitim sürecini planlamada size avantaj sağlar.

Yavruya mama verme sıklığını belirli saat aralıklarına sabitlemek, tuvalet

ihtiyacını kontrol altına almanıza yardımcı olur. Mama miktarı sabit tutulmalı, ancak eğitim sürecinde öğün sayısı artırılabilir.

Bu konuda veterinerinize danışmanız en sağlıklı yaklaşım olacaktır. Günlük öğün sayısı altıyı geçmemeli; akşam 18.00'den sonra mama, 19.00'dan sonra ise su verilmemelidir. Bu uygulama, gece oluşabilecek kazaları önlemeye yardımcı olur. Eğitim süresince mama ve su kapları yalnızca belirlenen saatlerde yavrunun önüne konulmalıdır.

Yavru köpeğinizle bir kişinin ilgilenmesi, tutarlılık açısından en doğru yaklaşımdır. Tuvalet ihtiyacı yalnızca yemek sonrası değil; uykudan uyanınca, oyun sırasında veya heyecanlandığında da ortaya çıkabilir. Bu anlarda yavru yer koklayabilir, daireler çizebilir ya da birden durgunlaşabilir. Bu davranışlar tuvalet ihtiyacının habercisidir.

Ek besinler sindirim sistemini uyaracağından, eğitim süresince yalnızca belirlenen öğünlerde mama verilmelidir.

Ev İçinde Tuvalet Eğitimi

Yavru köpek tuvalet ihtiyacı geldiğinde mekânı önemsemeden ihtiyacını giderebilir. Bu da evde kötü kokulara yol açar. Eğitime başlamadan önce, yavrunun tuvaletini yaptığı alan mutlaka hijyenik şekilde temizlenmelidir. İyi temizlenmeyen bölgeler, yavrunun tekrar aynı yere tuvalet yapmasına neden olur ve eğitim süreci sekteye uğrar.

Özetle

Eğitim Türünü Belirleyin

- **İç Mekân Eğitimi:** Evde belirli bir alana tuvalet yapması öğretilir.
- **Dış Mekân Eğitimi:** Tuvalet ihtiyacını dışarıda belirlenen bir alanda gidermesi sağlanır.

Mama ve Su Düzeni

- Yemek sonrası tuvalet ihtiyacı artar. Bu zamanları takip edin.
- Günde en fazla 6 öğün verin. Akşam 18.00'den sonra mama, 19.00'dan sonra su vermeyin.
- Mama ve su kaplarını öğün dışında kaldırın.
- Ek besinlerden kaçının; sindirim sistemini uyarır ve eğitimi zorlaştırır.

Davranış Takibi

- Uyandıktan, oynadıktan veya yemek yedikten sonra tuvalet ihtiyacı doğar.
- Koklama, daire çizme, durgunlaşma gibi belirtilere dikkat edin.
- Eğitim süresince tek bir kişinin ilgilenmesi daha etkilidir.

İç Mekân Tuvalet Eğitimi

- **Alan Belirleme:** Takip edilebilir ve kolay ulaşılabilir bir yer seçin.
- **Gazete/Ped Kullanımı:** Geniş bir alanı kaplayarak başlayın.
- **Koku Transferi:** Kaza durumunda dışkıyı gazeteye değdirin, alanı iyice temizleyin.
- **Ödüllendirme:** Başarılı tuvalet sonrası övgü ve ödül maması verin.
- **Alan Daraltma:** Alıştıkça gazete/ped alanını küçültün.
- **Ceza Yok:** Eğitim alanında yalnızca olumlu pekiştirme kullanılmalı.

Dış Mekân Tuvalet Eğitimi

1. **Alan Seçimi:** Sessiz, sabit bir dış mekân belirleyin.
2. **Zamanlama:** Yemekten 5–10 dakika sonra dışarı çıkarın.
3. **Serbestlik:** Uzun tasma ile alanı keşfetmesine izin verin.
4. **Ödüllendirme:** Doğru yere tuvalet sonrası ödül verin.
5. **Rutin Oluşturma:** Aynı saatlerde yemek ve dışarı çıkış alışkanlığı kazandırın.
6. **Yetişkinlikte:** Günde en az 2 kez dışarı çıkarılmalı.

Temizlik tamamlandıktan sonra, yavrunun tuvaletini yapacağı alan belirlenmelidir. Bu alan, hem sizin kolayca takip edebileceğiniz hem de yavrunun rahatça ulaşabileceği bir yer olmalıdır. Başlangıçta geniş bir alana gazete kâğıtları serilir. Köpek tuvalet ihtiyacı hissettiğinde bu alana yönlendirilir ve tuvaletini yapana kadar burada tutulur.

İlk başlarda yavru gazete yerine farklı bir yere tuvaletini yapabilir. Bu durumda, dışkıyı gazete kâğıdına değdirerek kokunun gazeteye geçmesi sağlanmalı, ardından ilgili alan kokusuz şekilde temizlenmelidir. Köpek tuvaletini doğru yere yaptığında ise mutlaka övgüyle karşılanmalıdır. “Aferin” gibi olumlu sözler veya ödül mamalarıyla bu davranış pekiştirilebilir.

Yavru gazete kâğıdına tuvalet yapmaya alıştıktan sonra, gazete alanı kademeli olarak daraltılarak sabit bir tuvalet alanı oluşturulabilir. Bu süreçte kesinlikle cezalandırma yöntemine başvurulmamalıdır. Eğitim alanı, yavrunun en çok övgü alması gereken yerdir.

Genellikle bir haftalık süre içinde bu eğitim başarıyla tamamlanabilir. Böylece hem siz hem de köpeğiniz için daha konforlu ve mutlu bir yaşam alanı oluşur.

Dış Mekânda Tuvalet Eğitimi

Yavrunuzun tuvaletini dış mekânda yapmasını istiyorsanız, yemek sonrası 5–10 dakika içinde onu dışarı çıkarmalısınız. Bu zaman dilimi, tuvalet ihtiyacının en yoğun olduğu dönemdir.

Öncelikle dış mekânda uygun bir alan belirleyin. Köpeğinizi bu alana götürdüğünüzde serbest bırakın veya tasmasını gevşek tutarak kendisinin uygun bir yer seçmesine izin verin.

Tuvaletini yaptığında onu ödül mamasıyla ödüllendirin. Sonraki dışarı çıkarma işlemlerinde aynı alana götürerek alışkanlık kazandırabilirsiniz.

Not:

Tuvalet eğitim damlaları, yavru köpeklerin belirli bir alanda tuvalet yapma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olmak için kullanılan aromatik ürünlerdir. Genellikle idrar kokusunu taklit eden bu damlalar, köpeğin içgüdüsel olarak o bölgeyi tuvalet alanı olarak tanımasını sağlar.

Damlalık Ne Zaman Devreye Girer?

- Yavru köpek sürekli yanlış yerlere tuvalet yapıyorsa
- Yönlendirme ve ödül işe yaramıyorsa
- Belirlenen alanı tuvalet olarak tanımıyorsa

Bu durumda damlalık, **kokusal bir işaretleyici** olarak kullanılır. Köpek, içgüdüsel olarak bu kokuyu tuvalet alanı olarak algılar.

Kademeli Geçiş Önerisi

1. İlk hafta: Doğal yöntemlerle yönlendirme
2. İkinci hafta: Başarı yoksa damlalıkla destekleme
3. Üçüncü hafta: Damlalıkla alışkanlık kazandırma
4. Sonraki süreç: Damlalıktan bağımsız tuvalet alışkanlığı

İlk günlerde yavrunuzu günde 3–4 kez dışarı çıkarmanız gerekebilir. Yemek ve dışarı çıkarma saatlerini sabit tutmak, eğitimin başarısını artırır. Rutin dışı uygulamalar eğitimi zorlaştırabilir.

Yavru köpek yetişkinliğe ulaştığında mama öğünleri günde bire düşebilir. Ancak bu dönemde bile köpeğinizi günde en az iki kez dışarı çıkarmanız önerilir. Gezdirme işlemleri sabah ve akşam saatlerinde yapılabilir; bu zaman dilimini kendi yaşam düzeninize göre ayarlayabilirsiniz. İmkânınız varsa köpeğinizi daha sık dışarı çıkarmak hem fiziksel sağlığı hem de davranış gelişimi açısından faydalıdır. Dışarı çıkarken mutlaka tasma kullanmanız önerilir.

13.2. Kediler ve Köpeklerde Evde Tuvalet Yapma Sorunu: Nedenler ve Çözümler

Nedenler

Kedilerde:

- Tuvalet kutusunun yeterince temiz olmaması
- Uygun olmayan kum tercihi
- Stres ve anksiyete
- Sağlık sorunları (idrar yolu enfeksiyonları, sindirim problemleri vb.)

Köpeklerde:

- Tuvalet eğitiminin eksikliği
- Stres, yalnızlık ve çevresel değişiklikler
- Sağlık problemleri
- Rutin dışı yaşam koşulları

Her evcil hayvanın bireysel özellikleri ve çevresel faktörlerle etkileşimi farklıdır. Bu nedenle sahiplerin sabırlı ve duyarlı bir yaklaşım benimsemesi önemlidir.

Çözüm Yolları

1. Eğitim ve Sabır

- Kediler için temiz ve uygun kumlu tuvalet kutusu kullanımı şarttır.
- Köpekler için düzenli dışarı çıkarma ve profesyonel eğitim desteği önerilir.

2. Çevresel Düzenleme

- Kedilere özel, sessiz ve güvenli tuvalet alanları oluşturulmalı.
- Köpekler için ev içinde belirlenmiş tuvalet alanları ve ödüllendirme teknikleri kullanılmalı.

3. Sağlık Kontrolleri

- Ani davranış değişiklikleri veteriner kontrolü gerektirir.
- Stres ve anksiyete gibi psikolojik durumlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Ödüllendirme ve Teşvik

- Doğru tuvalet davranışları övgü ve ödüllerle pekiştirilmelidir.

5. Temizlik ve Düzen

- Yaşam alanlarının düzenli temizliği, tuvalet alışkanlıklarını olumlu etkiler.

6. Profesyonel Destek

- Sorun devam ediyorsa veteriner hekim veya davranış uzmanından yardım alınmalıdır.

13.3. Kedi ve Köpeklerin Evde Yaptığı İdrar Kokusu Nasıl Giderilir?

Evcil hayvanların ev içinde idrar yapması, özellikle kedi ve köpek sahipleri için sık karşılaşılan bir sorundur. Bu durumun yol açtığı kötü kokular, yaşam alanlarının konforunu olumsuz etkileyebilir. Ancak, bu kokuları gidermek için etkili yöntemler mevcuttur.

İdrarın henüz kurumadan temizlenmesi oldukça önemlidir. Fazla idrarı kâğıt havlu veya temiz bir bezle emdikten sonra, bölgeyi iyice kurulayın. Ancak her zaman idrarın yapıldığı ana şahit olunamayabilir; bu gibi durumlarda özel karışımlar ve idrar kokusunu gidermeye yönelik formüle edilmiş temizlik ürünleri devreye girer.

Evcil hayvanların tuvalet alanlarını temizlemek için kullanılan ürünler genellikle enzim içerir ve idrar kaynaklı kokuları etkili biçimde ortadan kaldırır. Ayrıca, evde kolayca hazırlayabileceğiniz bazı doğal karışımlar da bu konuda yardımcı olabilir:

Evde Uygulanabilecek Karışımlar

- **Sirke ve Su Çözeltisi**: Eşit miktarda su ve sirkeyi karıştırarak hazırladığınız çözeltiyi idrarın bulunduğu bölgeye püskürtün veya süngerle uygulayın. Ardından temiz bir bezle silerek kurulayın.
- **Karbonat ve Sirke Karışımı**: Yarım su bardağı karbonat ile yarım su bardağı sirkeyi karıştırın. Bu karışımı idrar lekesinin üzerine uygulayın, kurumasını bekleyin ve ardından süpürerek temizleyin.
- **Aktif Kömür veya Kabartma Tozu**: Bu maddeler kokuyu absorbe eder. İdrarın bulunduğu alana serpin, bir süre bekletin ve ardından temizleyin.

- **Hava Temizleyici ve Nem Giderici**: Havadaki kötü kokuları azaltmak için hava temizleyici veya nem giderici cihazlar kullanılabilir. Bu cihazlar, partikülleri filtreleyerek ortamın daha temiz ve kokusuz olmasını sağlar.

Temizlik ürünlerini kullanmadan önce, içeriğinin evcil hayvanınıza zarar vermeyeceğinden emin olmalısınız. Ayrıca, hayvanınızın tuvalet alışkanlıklarını düzenlemek, uzun vadede idrar problemlerini önleyerek kötü kokuların oluşmasını engelleyecektir.
Son olarak, kokuları gidermeye yönelik çözümler kadar, bu davranışın altında yatan nedenleri araştırmak ve kalıcı çözümler üretmek de en az temizlik kadar önemlidir.

13.4. Köpeklerde Eğitim, Sosyalleşme ve Davranış Yönetimi: Bilinçli Bir Yaklaşım

Köpek sahipliği, yalnızca beslemek ve sevmekle sınırlı değildir; aynı zamanda onların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi de kapsar. Bu sürecin temel taşları eğitim, sosyalleşme ve davranış yönetimidir. Doğru yöntemlerle eğitilen ve sosyalleştirilen bir köpek, hem ev içinde hem de toplum içinde uyumlu, mutlu ve güvenli bir yaşam sürer.

Eğitim ve Sosyalleşmenin Temel Rolü

Köpekler, öğrenmeye açık ve sosyal canlılardır. Eğitim, onların çevreyle sağlıklı iletişim kurmalarını, sınırlarını bilmelerini ve güvenli davranışlar sergilemelerini sağlar. Sosyalleşme ise köpeğin farklı insanlarla, hayvanlarla ve çevre koşullarıyla tanışmasını, bu uyaranlara karşı dengeli tepkiler geliştirmesini hedefler. Özellikle Yavru köpekler için **3 ila 16 haftalık dönem**, sosyalleşme açısından en hassas ve öğretici süreçtir.

İyi sosyalleşmiş bir köpek:

- Yeni ortamlara kolay adapte olur.
- Gereksiz korku, saldırganlık veya kaygı yaşamaz.
- Veteriner ziyaretlerinde ve seyahatlerde daha sakin davranır.
- Eğitim sürecine daha açık ve istekli hale gelir.

İstenmeyen Davranışların Önlenmesi

Köpeklerde başkalarının üstüne atlama, sıçrama veya saldırganlık gibi davranışlar genellikle sınırların net çizilmemesi ve yetersiz sosyalleşmeden kaynaklanır. Bu tür davranışları önlemek için:

- **Tutarlılık**: Tüm aile bireyleri aynı kuralları uygulamalıdır.
- **Pozitif pekiştirme**: İyi davranışlar ödüllendirilerek teşvik edilmelidir.
- **Zamanında müdahale**: Davranışın hemen ardından yapılan yönlendirme daha etkilidir.
- **Dikkat dağıtma**: İstenmeyen davranış başladığında alternatif bir aktivite sunulmalıdır.

Çağrıldığında Gelme Eğitimi

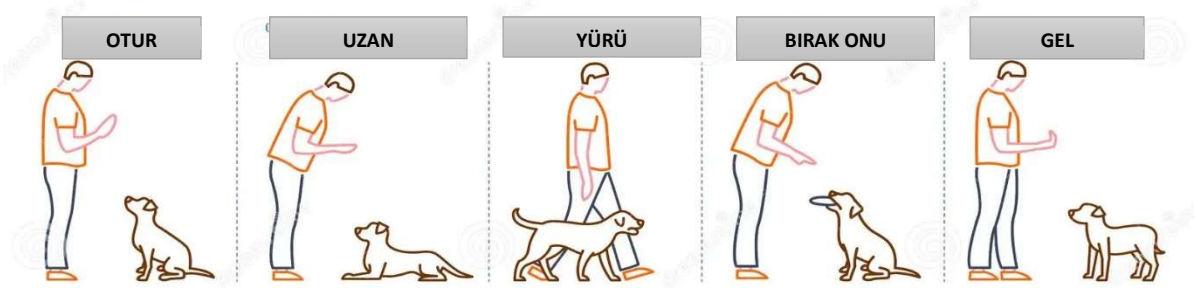

Köpeğin çağrıldığında gelmesi, hem güvenlik hem de kontrol açısından kritik bir beceridir. Bu eğitimi verirken:

- İsmini olumlu çağrışımlarla ilişkilendirin.
- Kısa mesafelerle başlayın, başarılı oldukça mesafeyi artırın.
- Her gelişinde ödül verin (mama, sevgi, oyun).
- Asla cezalandırmayın; gelmek daima olumlu bir deneyim olmalı.

10.5. Köpeklere Temel Komutların Öğretilmesi

Köpek eğitiminin en önemli aşamalarından biri, temel komutların öğretilmesidir. “Otur”, “bekle”, “gel”, “hayır” gibi komutlar, köpeğin günlük yaşamda uyumlu ve güvenli bir şekilde hareket etmesini sağlar. Bu komutlar sayesinde köpek, hem ev içinde hem de dış ortamda sahibinin yönlendirmelerine açık hale gelir.

Komut Öğretiminde Temel İlkeler

1. **Kısa ve Net Kelimeler Kullanın**
   Komutlar tek kelimelik ve kolay telaffuz edilebilir olmalıdır. “Otur”, “Gel”, “Hayır” gibi kısa ifadeler, köpeğin dikkatini daha kolay çeker ve öğrenmeyi hızlandırır.

2. **Tutarlı Tonlama ve Beden Dili**
   Her komut için aynı ses tonu ve beden dili kullanılmalıdır. Örneğin “otur” komutu verilirken hafifçe elin aşağıya doğru hareketi, köpeğe ne yapması gerektiğini anlatır.

3. **Pozitif Pekiştirme Kullanın**
   Doğru davranışlar hemen ödüllendirilmelidir. Ödül olarak mama, sevgi, oyun veya övgü kullanılabilir. Bu, köpeğin davranışı tekrar etme isteğini artırır.

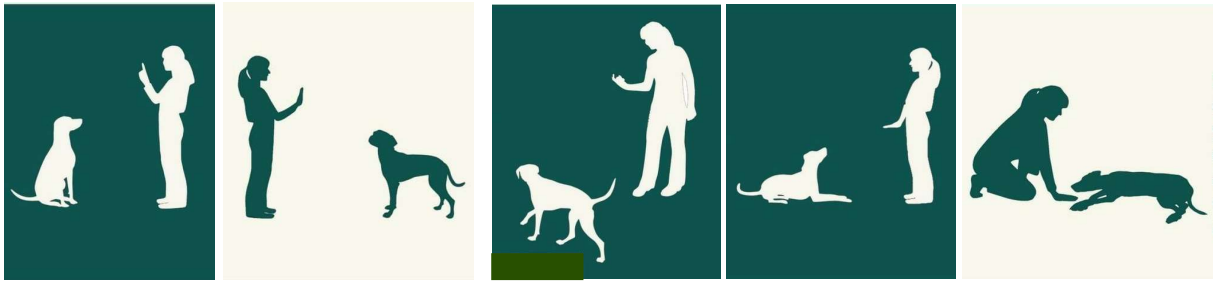

4. **Kısa ve Sık Eğitim Seansları**
   Eğitim süresi 5–10 dakikalık kısa seanslarla başlamalıdır. Uzun süreli çalışmalar köpeğin dikkatini dağıtabilir. Gün içinde birkaç kez tekrarlamak daha etkilidir.

5. **Sabırlı ve Kararlı Olun**
   Her köpek farklı hızda öğrenir. Bazıları birkaç tekrarla komutu kavrayabilirken, bazıları için daha uzun süre gerekebilir. Sabır ve kararlılık, başarıyı getirir.

6. **Yanlış Davranışta Ceza Yerine Yönlendirme**
   Köpek yanlış bir şey yaptığında cezalandırmak yerine, doğru davranışa yönlendirmek daha sağlıklı sonuç verir. Örneğin, “hayır” komutuyla durdurup ardından “otur” komutuyla yönlendirme yapılabilir.

Temel Komutlara Örnekler ve Öğretim Yöntemleri

Komut	Öğretim Yöntemi
Otur	Elinizle hafifçe aşağıya işaret edin, köpek oturduğunda ödül verin.
Bekle	Köpek oturur pozisyondayken elinizi "dur" şeklinde kaldırın, birkaç saniye bekletin ve ödüllendirin.
Gel	İsmini söyleyip "gel" deyin, geldiğinde mutlaka ödül verin.
Hayır	İstenmeyen davranış başladığında net bir "hayır" deyin, ardından alternatif bir komutla yönlendirin.

İleri Seviye İçin Hazırlık

Temel komutlar başarıyla öğretildikten sonra, köpek daha karmaşık komutlara ve davranışlara hazır hale gelir. "Yat", "topu getir", "yerinde kal" gibi komutlar, temel eğitimin üzerine inşa edilir. Bu aşamada köpeğin dikkat süresi ve çevresel uyaranlara tepkisi daha kontrollü hale gelir.

Yürüyüşe Çıkmanın Önemi

Yürüyüş, köpeğin fiziksel sağlığı kadar zihinsel gelişimi için de gereklidir. Yeni kokular, sesler ve sosyal etkileşimler köpeğin dünyasını zenginleştirir. Ayrıca yürüyüşler, enerjisini sağlıklı şekilde boşaltmasını sağlar ve davranışsal sorunların önüne geçer. Yürüyüş sırasında köpeğin tasma kontrolü, çevreye duyarlılığı ve komutlara uyumu da pekiştirilir.

KEDİ VE KÖPEKLERDE

BAKIM, BESLEME VE EĞİTİM